Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.
NAJER FOLKSBLAT

היינט 22 זייטען

פרייז 30 גראשען

נייער פאלקסבלאט

№ 52 | Łódź, Piątek, 1 marca 1935 r. | דרייצענטער יאהרגאנג | לאדז, פרייטאג, כ"ז אדר א' תרצ"ה | № 52

Adres Redakcji Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71

אלע לאדזער יודען בעטייליגען זיך אין דער גרויסער רעטונגס=אקציע פון דער סלאבאדקער ישיבה „כנסת בית יצחק" אין קאמיניעץ

„קרן-היסוד" לאדז ◆ זאל פילהארמאניע נארוטאוויטשא 20

דאנערשטאג, ב' אדר ב' 7/3, 8.30 אווענד קומט פאר א גרויסע

ארץ-ישראל-אקאדעמיע

מיט דער בעטייליגונג פון

ו. לאצקי-בערטאלדי און ד"ר א. ש. יורים

דעלעגירט פון קרן-היסוד-דירעקטאריום אין ירושלים.

בילעטען פון 30 גר. ביז 2 זל. שוין צו בעקומען אין ציוניסטישען ביורא, שרודמיעסקא 29.

די בעוואוסטע מיהל דער פון פירמע

Młyn Motorowy

„Hermanka" Sp. Akc. w Poznaniu

איז מודיע, אז היי-יאהר, ווי אליעהרליך, וועט זי פערמאהלען

קמח פסח למהדרין מן המהדרין

אונטער גענויער השגחה פון הרב הגאון המפורסים מו"ה

אהרן לעווין שליט"א, אבד"ק רישא.

יעדער זאק מעהל ווערט בעזונדער פלאמבירט. אלע זעק זעגען גע. די פערלאדונג אין די וואגאנס ערפאלגט אין די מיהל גופא. צום פערמאהלען אויף קמח פסח וועלען ווערען בענוצט בלויז די שענסטע גאנץ ריינע ווייצען. די פערמאהלונג ווערט איבערוואכט אהן אויפהער בטאג און ביינאכט דורך נאמנים, חסידים ויראי' ד'

מיט בעשטעלונגען זיך צו ווענדען צו די פערטרעטער:

פאר רישא, פשעמישל און אומגעגענד Jakób Verständig RZESZÓW, Zamkowa 6. tel. 51	פאר קאנגרעס פוילען M. Temkin, WARSZAWA Pl. Grzybowski 7/16, tel. 20-335
פאר אויבערשלעזיען Karol Ehrenhaus KATOWICE, 3 Maja 6, tel. 323-74	פאר זאגלעמביע, דאמבראווע A. Hercygier BĘDZIN, Sączewska 21, tel. 437
פאר נאווי-טארג, זאקאפאנע און אומגעגענד Joel Langer NOWY TARG, tel. 44	פאר קראקא M. Hofmana Nast. KRAKÓW, Florjańska 49, tel. 162-79
פאר נאווי-סאנטש, יאסלא, לימאנאוו און גארליצא H. J. Halberstam KRAKOW, Wrzesińska 8, tel. 108-48	פאר לעמבערג Braunstein & Fränkel LWÓW, 3-go Maja 3, tel. 1252
	פאר כזאנאוו און אומגעגענד Jakób Gruenbaum CHRZANÓW, tel. 47

TORGSIN
T S.R.R.
OGÓLNOZWIĄZKOWE ZJEDNOCZENIE DLA HANDLU Z CUDZOZIEMC.
MOSKWA, KUZNIECKIJ MOST 14

אנווייזונגען אויף אלע שטעדט פון סאוו.-רוסלאנד אויף „טארגסין" נעהמט אן:

Bank Gospodarstwa Krajowego, Powsz. Bank Kredytowy S. A., Tow. „Hias" w Warszawie, Powszechny Bank Związkowy, Bank Handlowy, Bank Związku Spółek Zarobkowych, P.K.O., Oddz. Banku Drezdeńsk. w Gdańsku ווי אויך די פירמעס Biuro Posyłek Bracia Pakulscy

ווערט-בריף נעהמען אן אלע פאסט-אמטען.

פון דעצעמבער א בעדייטענדע פרייזען-הנחה אויף די אימפארט און עקספארט=סחורות פון „טארגסין".

אינפארמאציעס ערטיילען אלע דערמאהנטע אינסטיטוציעס און:

Przedstawicielstwo Handlowe Z.S.R.R. w Polsce,
ul. Koszykowa № 4, tel. 9-58-33.

פראפ. ארב.-פעראיין פון דער פלייש-אינדוסטריע

אין לאדז, ב.-יאסעלעוויטשא 16, טעל. 146-53.

מארגען, שבת, ד. 2-טען מערץ 1935, קומט פאר אין אייגענעם לאקאל בערעק-יאסעלעוויטשא 16, 4 נאכמיטאג צום ערשטען טערמין און 6 א זייגער צום צווייטען טערמין ביי יעדע צאהל אנוועזענדע

די 29-טע יעהרליכע

גענעראל-פערזאמלונג

מיט פאלגענדער טאג-ארדנונג: 1) דערעפנונג און וואהלען פון א פארזיצער. 2) בעריכט: א) טעטיגקייט, ב) קאסע, ג) רעווידיר-קאמיסיע. 3) בעשטעטיגען דעם בעריכט פארן יאהר 1934. 4) בודזשעט אויפ'ן יאהר 1935. 5) רעפעראט א.ד.ט. „די אויפגאבען פון ארבייטער-קלאס". 6) וואהלען פון א פערוואלטונג, רעווידיר=קאמיסיע און חברים-געריכט. 7) פרייע פארשלאגען.

די פערוואלטונג.

עפענטליכע מעלדונג!

אין צוזאמענהאנג מיט'ן איבערגעבען דעם סכסוך אין „שיר" צו א געזעלשאפטליכען געריכט, טיילען מיר מיט דער עפענטליכקייט, דאס אלע קאמוניקאטען פון דער „שיר"-פער-וואלטונג, אין וועלכע ס'ווערט בעמאלדען, אז די פראבען קען מען פאר נארמאל, ווי אויך וועגען איינשרייבונגען, שטימען נישט מיט דער ווירקליכקייט און צילען צו צעמישען די מיט-גלידערשאפט. מיר מאכען דעריבער אויפמערקזאם, דאס אזא טאקטיק איז מסוגל צו שטערען דעם נארמאלען פערלויף פון די פערהאנדלונגען.

די מיטגלידערשאפט.

ועד הרבנים

לעדת לודז, פאמארסקא 18 — ב"ה יום כ"ג לחודש אדר א' תרצ"ה

באסיפה ועד הרבנים היום, פקחנו אודות התברה חסד של אמת שנתיסדה פה עור בימי הרב הגאון מורינו הרא"ח זצ"ל שהנה בפה חברה קדושה, וזה לא כביר חדשים מקורב באו ויסדו חברה בשם חסד ואמת מטרתה מחברים מנוים. בתור ערכין (סעקראציע) בסכומים ידועים ליו"ח ומשפחת הנפטר, והתחילו להשתדל בצרכי קבורה גם לעסוק בעצמם בהתנהגות עם הנפטר עד זבולא בתרמתא, ולאט לאט פרצו גדרן של ראשונים מנהגים קבועים מדור דור וגם בדיני שו"ע, והזהרנו אותם ולא ישמעו, ולהוסים לחוקי נכרים.

באנו להחלטה שרק חברה אחת בעירנו כמו בכל עירי ישראל חברה קדושת הנקראת בשם חסד של אמת כאשר נקראת בפראג בימי גאוני קדמאי, ורק להם לבדם להתעסק אם יארע ח"ו ר"ל מעת גסיסה עד יבא לקבר, כי הם יודעים לשמור חוקי הדת ומנהגים קדושים באמירת פסוקים קודם יציאת נשמה ואחרי', ולהגבי' הנפטר ממטתו ולהשכיבו ארצה על הסדין וקש מתחתיו, להעמיד נרות שהדליקו בהם לצורך ש"ק, ולהושיב משמורים יורעי דת, בפרט בעניני טהרה והלוית המת, ולחקור ולדרוש אם יש צורך בהלנת המת להציע דבר אמת לפני בי"ד שיורו כדת, וגם למנוע ארונות חוץ לצורך גדול שיהי' כפי הפסק הידוע, ובלי העטפת שחורים ובכלל כל מנהגי קדם.

והחברה חסד ואמת אין לה רשות ואסור להם להתעסק בכל הדברים הנ"ל כי הוחזקו לשנות, ורק תהא לבני חבורה שלהם בענייני סעקראציע ולהודיע לחברה חסד של אמת שיבואו ויעשו כפי הצורך.

ובקשתינו משלטון הקהל, לעמוד על המשמר לגדור הפרצה בכל היכולת בדיני ישראל, בדיני או"ה כי נוגע לתקנת כל הקהל.

והשי"ת יגדור פרצת עמו, ויבולע המות לנצח, ונזכה לגאולה שלימה בקרוב לקבץ התחי'

ורשות לפרסם זה בקול קורא ועתונים

שלמה יאקובאוויץ	ליבוש ראזענבערג
הערציל הארצשטארק	שמואל קנאפף
משה ווייס	אברהם מרדכי סילמאן
זעליג ראזענשטיין	עקיבא איגער
אלעזר ליפשיץ	אלי' פליישהעקער
מרדכי ניסן קראל	משה דוד דאמב
יוסף פיינער	הירשל פישהאף
ישראל פרידעל	אהרן בארענשטיין
שמחה טרייסטמאן	משה מנחם סעגאל

4938

די פערוואלטונג פון דער געזעלשאפט צו פלעגען קראנקע „בקור חולים„ און דער קאמיטעט "אוזדראווסקא"

מאכען בעקאנט, אז אין חודש מערץ 1935, וועלען פארקומען הזכרות אין דער סינאגאגע פון דער געזעלשאפט, פל. וואלנאששי 10, צו וועל-כער עס לאדען איין קרובים, פריינד און בעקאנטע, לויט פאלגענדען סדר:

דעם	1 מערץ	7.30	פריה	נאך נ"ע דוד זילבערשטיין
„	3 „	7.30	„ „	ראזאליא הארנאסאן
„	3 „	7.30	„ „	יוזעף לעווענשטיין
„	4 „	7.30	„ „	עסטערא צוקער
„	5 „	7.30	„ „	טעאפילא לוריע
„	10 „	12.30	ביינאג „	וואצלאוו לאנדע
„	10 „	1	ביינאג „ „	גוסטאווא בארוכאווא
„	12 „	7.30	פריה „	מיראן לעווינסאן
„	13 „	7.30	„ „	דוד סומיראי
„	14 „	12.30	ביינאג „	פרעדזשיא באביאצקי
„	17 „	12.30	„ „	אדאלף גאלדבערג
„	18 „	12.30	„ „	ד"ר מיעטשיסלאוו לובינסקי
„	22 „	7.30	„ „	ראזאליא פוקס
„	24 „	12.30	ביינאג „	מאקס שראיער
„	26 „	12.30	„ „	יוזעף ספילאווסקי
„	28 „	7.30	פריה „	קלעמענס נאדעל

אויספלוגען

גרופענווייז און אינדיווידועל

— קיין —

פאלעסטינע

13 i 27 marca okr.
„POLONJA„
21 marca franc. okr.
„PATRIA"

פון — .650 זל.

ארגאניזירט די

פויליש-פאלעסטינישע האנדעלס-קאמער

אפטיילונג אין לאדז

אינפארמאציעס:

פיעטריקאווער 113

פאר גאלד, בריליאנטען, בריזשוטעריע

און לאמבארד-קוויטעס

צאהלט די העכסטע פרייזען

איזידאר פיאלקא

פיעטריקאווער 7.

דעם אינניגסטען ביילייד דריקען מיר אויס דער געעהרטער

פאמיליע איטינגאן

צוליב'ן טויט פון דער זעהר געאכטעטער הנדיבה

נ"ע רבקה בת אליעזר ז"ל

זייט געטרייסט מיט די פרוכטען פון איהר טעטיגקייט.

פארן אמבולאטאריום ביי „מחזיקי-חולים" דאווארטשיקוב 28 (יאדיגשא)

די פערוואלטונג.

דעם טיפסטען ביילייד דריקען מיר אויס דער געאכטעטער

פאמיליע איטינגאן

צוליב'ן טויט פון זייער מוטער

נ"ע רבקה

אין דער איבערגעגעבענער ארבייט למובת די מיל אונטערדריקטע' פון אונזער ראיאן זאלט איהר אייער טרייסט געפינען.

די פערוואלטונג פון „גמילת-חסדים" גלובנא 62.

510

בעקאנטמאכונג. מארגן שבת=צו=נאכטס ד. 2 מערץ ד. י. 8 אזייגער קומט פאר די
פייערליכע ערעפענונג פון דעם פריש-רעמאנטירטען ערשט-קלאסיג-איינגעארדנעטען כשר'ן
די קוך געפינט זיך אונטער דער פיהרונג פון דעם גוט-בעקאנטען אין לאדז ספעציאליסט יעקב רייכמאן. צו דער ערעפנונג עמפפעהלען מיר זיך די ג. קונדשאפט.

„BAR HANDLOWY"
ל. גאלדבערג
ציגעל-גאס 4, טעל. 148-02.
מיט אכטונג „Bar Handlowy".

דעם ה'
הערש פראפעסארסקי און פרוי
צו דער חתונה פון זייער ליבע טאכטער
פרל. אניעלא מיט ה' ראמאן יאן
ווינשען מיר זיי א הערצליכען מזל-טוב און דעם יונגען פאר א גליקליך און צופרידען צוזאמלעבען.
די פערטרעטער פון דער פירמע
יאקוב רוביו — משה בעטצייג
בנימין געוואוש — דוד פינגערהוט
לעאו מאן — יחיאל גאלדבערג
6436

צו דער פערלאבונג פון פרל.
פאלא גאטליב
מיט ה'
הילארי ווייללאנד
ווינשט א הערציגען מזל-טוב
פאמיליע שמייער.

א הערציגען מזל-טוב ווינשען מיר
אונזער ליבען זוהן
ראמאן
צו זיין חתונה מיט
פרל. פעלא זאבלודאוויטש
זאל אייער גייער לעבענס-וועג זיין
בלומען בעצירט זיין.
עלטערן
חנה און דוד פוטערמילך
6479

Z Intencji zaślubin ukochanego brata naszego p. Romana z p. Felą Zabłudowiczówną życzymy wiele szczęścia i różowej przyszłości
Siostra Fela i brat Karol Putermilch
6479

מזל-טוב: דעם מיטגליד פון
פאמיליע לעבעסבוים
איינהאבער פון „Dom obuwia"
צום געבורט פון אייער זוהנעלע
פירמע גאלדפינגער (ווארשא)
ח. ווייסמאן (לאדז)
6491

תנו כבוד לתורה!
ועד הישיבה הגבוה „בית אברהם" דפה לאדז, מאכט בעקאנט, דאס זונטאג, פ' פקודי, 3 מערץ, קומט פאר
א גענעראל=פערזאמלונג
אין דער ישיבה זשעראמסקי 1, א זייגער 5 אווענד. מיר בעטען זעהר אלע מיטגלידער פון דער ישיבה אויך אלע סאכאטשעווער חסידים, וואס ביי זיי איז טייער דער כבוד התורה און דער כבוד פון אונזערע רביים זצלה"ה זאלען קומען און אנטיילנעהמען אין דער גענעראל-פערזאמלונג.
סדר היום: א) ערעפנונג; ב) בעריכט; ג) וועהלען א נייע פערוואלטונג אויך א פרעזידיום; ד) דיסקוסיעס; ה) שלוס.
מיר האפען, אז יעדער וועט ערפילען זיין חוב און וועט קומען צו די וואהלען. מיט אכטונג
6460 ועד ישיבת „בית אברהם" דפה לאדז.

מזל-טוב!
א הערציגען מזל-טוב ווינשען מיר אונזער געעהרטען שעף
ה' משה ראש און פרוי
צום געבורט פון זייער זוהנדעלע
און ווינשען זיי א גרינגע דערציהונג און זיי זאלען האבן פון איהם פיל נחת
דאס פערסאנאל פון דער פירמע
מיראש אין לאדז.

שאכטעל=מאכער=קארפאראציע
אין לאדז, פאמארסקא 15
אכטונג, שאכטעל=מאכער!
זונטאג, דעם 3 מערץ. פינקטליך 10 א זייגער פריה קומט פאר
א פאך=פערזאמלונג
פון אלע שאכטעל-מאכער, מייסטער, מיטגלידער און נישט-מיטגלידער וועגען א פאך=אקציע.
קומט פינקטליך און מאסענווייז, ווייל עס האנדעלט זיך וועגען אייערע אייגענע (פאך-אינטערעסען).
מיט אכטונג די פערוואלטונג. 6488

צו דער פערלאבונג פון מיין איינציגע שוועסטער
פרל. זאשא האמפעל
מיט ה' יולעק האלצמאן
ווינש איך א גליקליכע צוקונפט, זאל אייער לעבענסוועג מיט בלומען בעצירט זיין.
יולעק האמפעל
6479

בעקאנטמאכונג.
מיר בעטען די 2 יודישע הערען, וועלכע האבען גענומען ביים מיין פאטער
יאהאן פייגע
11 ליסטאפאד № 12
אין האנסטאנטין ביים נער
געגעבען א גרעסערע סומע געלד, צו זיין דערויף זכות. געגען א גוטע בעלוינונג בעטען מיר די איינגע הערען זיך צו ווענדען אויף פאלגענדע אדרעסען:
Ed. Ebert, ulica Targowa 17, Łódź,
II Konstantynów nad Nerem אדער
ul. Młynarska 41 Arnold Fröhnel.

דערקלערונג.
איך דערקלער, אז דורך א פערזעהן בין איך פערפיהרט געווארען און ארויסגעגעבען קענען דער סעקציע לעדער-נייער פון סאיוז. האנטווער-קער-פעריין, ציגעל-גאס 4. איך פערזיכער צו זיין א טרייער מיטגליד פון דער פירמע.
מאשענבערג
פילסודסקי 68.
6480

Dr. M. STRAUCH
געוו. ארזט, אין פייכפו איצט אין תל-אביב
ערלעדיגט פערמיטלונג ענינים, קויף פון קרקע, פערוואלטונג פון הייזער, „קושאן"-ענינים, און אלערליי ענינים, דאס פערלאנגט פערטרויען.
אינפארמאציע זיך צו
Inż. Russak 47 לאדז, נארוטאוויטש

צופרידענהייט!
און אנערקענונג!
דריק איך אויס די ה"ה מוזיקער
לעאן קאנטאר
זשעלאנא 47
און ס. גאמבערג
אלעי 1 מאי 36
פאר דעם, וואס זיי האבען מיך און אלע מיינע אנוועזענדע געסטע הערליך געהאלטען פערגניגט מיט דער מוזיק אויף דער חתונה פון מיין טאכטער, וועלכע איז פארגעקומען זונטאג דעם 24 פעברואר 1935.
לייביש איזביצקי. 6487

Dr. mep.
Haltrecht
ספעציאל-ארצט פאר הויט-און געשלעכטס-קראנקהייטען
פעטריקאווער 10, טעל. 245-21.
נעהמט אן פון 8—11 פריה און פון 2—5 נאכמ. און פון 5—9 אוו. זונטאג פון 10—1 בטאג.
אלע ארט אנאליזען.
פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזן
פאר פרויען א ספעציעלער ווארטע-זאל

אויגען-קליניק
מיט שטענדיגע בעטען פון
Dr. B. Donchin
פעטריקאווער 90, טעלעפ. 221-72
נעהמט אן שטענדיגע אויגען-קראנקע (צוועק אפעראציע א. ז. וו.), ווי אויך אמבולאטארישעס פון 9 ביז 1 און פון 4 ביז 7.30 אווענד.

Dr. med.
Leon Familier
אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען
6. שערפיען 37 (בענעדיקטא)
נעהמט אן פון 5—7 נאכמ.

דערקלערונג.
פאר קראנקע און רעקאנוואלעסצענטען!!!
אריגינעלע רויטווייניגע
ווי אויך אונגאר=ווייגען
אין דער בעסטער קוואליטעט און צו ביליגסטע פרייזען
איינג.: ישראל שימער
ע. שימער לאדז, פולנאצנא 1
טעל. 107-84.

די ן-טע און ביליגסטע קוועלע פון
רעשטען
אויף פאלטענס און אנציגער
פון די בעסטע ביליצער און טאמאשאווער סחורות, די מאדערנסטע מוסטערן, א גרויסן אויסוואל, בעקומט מען נאר ביי
R. Szczęśliwy
לאדז, 5 באוואמיעסקא 5
טעל. 156-69
געדענקט. פראנט 2 שטאק.

אויפפאדערונג
דער קאלאניאל-הענדלער-פערבאנד
שרודמיעסקא 20
פאדערט אויף אלע מיטגלידער, וועלכע וויילן געניסען פון דער וויטעדיגער פערטיילונג פון
פאמעראנצן
זאלן קומען פאר מאנטאג, דעם 4 מערץ ד. י. צו קומען זונטאג, דעם 3 ד. ח. כדי איינצושרייבן זיך.
מיט אכטונג די פערוואלטונג. 505

אכטונג, עולים קיין ארץ-ישראל!
צום ביליגסטען, רעלעוואנטען און אמזיכערסטען איז דאס איבערשיקען באגאזש- און סחורות=לאדונגען קיין ארץ=ישראל דורך דער
פויליש=ארץ=ישראלדיגער טראנספארט=געזעלשאפט
„PALEX" WARSZAWA, Królewska 49
— tel.: 6-11-41 i 6-11-47 —
פערטרעטערשאפטען אין חיפה, יפו, תל-אביב און ירושלים
די טראנספארטען גייען אפ יעדע וואך אין אייגענע זאמעל-וואגאנען און קומען אן קיין ארץ-ישראל אין פערלויף פון 10—12 טעג.
אונזער פערטרעטער אין לאדז
Biuro Ekspedycyjne „SYTNER" Łódź, Nowomiejska 3, tel. 144-29

אונזער חשובן פריינד יצחק פערלבערג
צוליב דעם טויט פון זיין ליבען
פאטער נ"ע
דריקען מיר אויס דעם טיפסטען מיטגעפיהל.
ליבל לייזעראוויטש און פרוי
לייזער זאראשעווסקי און פרוי

דעם טיפבעטריבטען פריינד מאטעק ווייספעלד און פאמיליע דריקען מיר אויס אונזער טיפסטע מיטגעפיהל צוליב'ן טויט פון זיין פאטער
מוטער נ"ע
זיינע בעקאנטע!
הלא פוקס, פעלא איזענמאן, מאניא בלאדער, הלא ראזענבערג, טאלא פינקעלשטיין.
6492

שפארט געלד
דוד קויפט רעעלע סחורה
צו די ביליגסטע פרייזען
לאזט זיך נור ביי דער פירמע
„בארוויך"
לאדז, נאוואמיעסקא 30 טעל. 120-58
וועלכע איז די איינציגע
ביליגע און רעעלע קוועלע
פון גוטע קידוש-ווייך
ביז די געשמאקסטע פאלקסווין, אונגארווייגען, ווי אויך אלע סארטען ליקער, בראנפען'ס און מעהל

וויכטיג פאר דאמען!
שיך
פון העכסטער קוואליטעט
כדי צו געבען אלעמען די מעגליכקייט איינצוקויפען עלעגאנטע
שיך אונזער פירמע, פערקלענערן מיר אויף דער צייט פון קארנאוואל די פרייזען מיט
20%
מיט אכטונג
SALON OBUWIA
A. Ogórek
Łódź, Zawadzka 11.
בעמ.: א ספעציעלע אבטיילונג פון מנבעל-שיך.

די ביליגסטע קוועלע פון
רעשטען
אויף פאלטענס און אנציגער
פאר הערן און דאמען
פון די בעסטע קוואליטעטען פון ביליצער און טאמאשאווער פאבריקען בעקומט מען נור ביי דער פירמע
M. TAZBIR
לאדז, פעטריקאווער 23
טעל. 226-39. — פרייזען-וואוינונג.
קאנקורענץ פרייזען!

סיימאָן אין פּאַריז

פּאַריז, 28 (ספּ. טעל.)
דער ענגלישער אויסערן־מיניסטער סיימאָן איז היינט אָנגעקומען קיין פּאַריז.
אין אָוונט האָט דער גאַסט געהאַלטען אַ פּאַר־טראַג וועגען ענגלישען פּאַרלאַמענט. נאָכדעם איז לכּבוד דעם גאַסט איינגעאָרדנעט געוואָרען אַ באַנ־קעט, וואו עס זענען געפיהרט געוואָרען דיפּלאָמאַ־טישע שמועסען וועגען דער זיכערהייט אין אייראָפּאַ.
פּאַריז, 28 (ספּ. טעל.)
די היינטיגע צייטונגען בעציהען זיך זעהר גינסטיג צום וויזיט פון מיניסטער סיימאָן אין פּאַריז.
„לע מאַטען" צווייפעלט נישט, אַז די היינטיגע שמועסען וועלען זיין זעהר נוצליך אַלס פאָרבערייטונג צו ווייטערדיגע אונטערהאַנדלונגען.
לאָנדאָן, 28 (ספּ. טעל.)
לויט אינפאָרמאַציעס פון מאַסגעבענדע קרייזען וועט מיניסטער סיימאָן פאָהרען דעם 5 מערץ קיין בערלין וואו ער וועט פאַרבריינגען 3—2 טעג.
פּאַריז, 28 (ספּ. טעל.)
דער שמועס צווישען מיניסטער סיימאָן און לאַוואַל האָט געדויערט 2 שעה.
נישט קוקענדיג, וואָס עס ווערען געהאַלטען בסוד די מיינונגס־אויסטוישען פון ביידע מלוכה־מענער, קאָן מען פאָרט רעכענען, אַז זיי האָבען גע־רעדט וועגען לופט־פּאַקט, דייטשלאַנדס צוריקקעהר אין דער פעלקער־ליגע, בעגרעניצען די בעוואָפענונ־גען א. ד. גל.
זיי האָבען אויך גערעדט וועגען מזרח־פּאַקט, וועגען וואָס עס האָבען געבעטען אויך אונטערהאַנ־דלען לאַוואַל מיט'ן סאָוויעטישען אַמבאַסאַדאָר.
צווישען ביידע מלוכה־מענער איז געקומען צו אַ הסכם בנוגע די בעשלוסען אין לאָנדאָן.

ענדערונגען אויף סאָוויעטישע הויכע אַמטען

מאָסקווא, 28 (ספּ. טעל.)
„טאַס" איז מודיע: עס איז פאַרעפענטליכט גע־וואָרען דער בעשלוס פון צענטראַל־קאָמיטעט פאַר דער קאָמוניסטישער פּאַרטיי אין ראַטען־פאַרבאַנד פון 28 פעברואַר ה. י. אַז דער קאָמוניקאַציע־קאָמי־סאַר אַנדרעיעוו איז בעפרייט געוואָרען פון זיין אַמט און איז נאָמינירט געוואָרען אַלס פאַרטרעטער פון גענעראַל־סעקרעטאַר פון דער קאָמוניסטישער פּאַרטיי. אַלס קאָמוניקאַציע־קאָמיסאַר איז נאָמי־נירט געוואָרען דער סעקרעטאַר פון מאָסקווער פּאַר־טיי־קאָמיטעט קאַגאַנאָוויטש. אויף קאַגאַנאָוויטש'ס אָרט איז בעשטימט געוואָרען יעזאָוו, דער ביז־איצ־טיגער געהילף פון גענעראַל־סעקרעטאַר.

פון יודישען לעבען אין עסטרייך

ווין (יט"א) דער בעקאַנטער ווינער יודישער כּלל־טוער דר. לעאָפּאָלד פלאַשקעס שילדערט אין פאָלגענדע ווערטער אין „יודישען וועג" די אנטי־יודישע ערשיינונגען אין עסטרייך: די אַרישע פּרע־סע העצט אויף אַנ'אונגלויבליכען אופן געגען יודען. קיין שום פּראָקוראָר אָדער רעגירונגס־אָרגאַן רעאַ־גירט נישט דערויף, די אנטי־יודישע שטימונגען ווע־רען אַלץ שטאַרקער פונאַנדערגעבלאָזען.
ד צייטונג ווייזט אָן בעזונדערס אויף דער העצע פון דר. ריעהל'ס „דייטשער־אַרבייטער־פּרעסע", וועלכע האָט פאַרעפענטליכט אַ „דאָקומענט" לויט'ן מוסטער פון די „פּראָטאָקאָלען פון די זקני ציון", ווי אויף דער שענדליכע בּאָיקאָט־אַגיטאַציע געגען יודישע אַדוואָקאַטען. נישט ווייניגער טראַגיש איז די לאַגע פון די יודישע דאָקטוירים, וועלכע ווערען סיסטעמאַטיש בעזייטיגט פון אַלע עפענטליכע אינ־סטיטוציעס.
ווין (יט"א) לויט דעם בעשלוס פון דער ווי־נער קהלה וועלען אין דעם ראָטשילד־שפּיטאַל, וואָס ווערט פערוואַלטעט דורך דער קהלה, אָנגענומען ווע־רען אין אַ גרעסערער צאָהל יונגע יודישע דאָקטוי־רים, וועלכע ווערען נישט צוגעלאָזען צו דער שפּי־טאַל־פּראַקטיק אין די שטאָטישע שפּיטאָלען. דער דאָזיגער שריט פון דער קהלה קען, נאַטירליך, בלויז אין אַ מינימאַלער מאָס לינדערן די אויסערסט שווע־רע לאַגע פון די יונגע יודישע דאָקטורים.
ווין (יט"א) די אינטערווענץ פון דער יודי־שער קהלה געגען דער אנטי־יודישער העצע אין דער „אַרישער" פּרעסע זענען ביז־איצט געבליבען אָהן ערפאָלג. אין די יודישע קרייזען רופט אַרויס גרויס בעאונרוהיגונג דער פאַקט, וואָס די רעגירונג טאָלע־רירט די פערצווייגטע אנטי־יודישע אַגיטאַציע, בע־זונדערס געגען די יודישע אַדוואָקאַטען אין עסטרייך.
ווין (יט"א) אינזש. שטריקער טרעט שאַרף אַרויס אין דער „נייער וועלט" געגען ריהעל'ס וויל־דער יודען־העצע און ווייזט אָן, אַז אַלע פּרובע גע־ריכטליך צו פערפאָלגען די געפעהרליכע העצער בלייבען אָהן ערפאָלג צוליב דעם מאַנגעל פון ענטשפּרע־כענדע געריכטליכע בעשטימונגען.
די צייטשריפט טיילט מיט, אַז דער „יודישער פאָלקסבונד פאַר עסטרייך" האָט איבערגעגעבען דער רעגירונג אַ פּראָיעקט פון אַנ'ענטשפּרעכענדען געזעץ וואָס זאָל נעמען אין שוץ די יודישע בעפעלקערונג געגען די העצער.
אויך דער אָרגאַן פון דער „אוניאָן פון עסטרייכישע יודען" — „די וואהרהייט" שטעמפעלט שאַרף די שענדליכע העץ־מעטאָדען פון דר. ריהעל.
ווין (יט"א) די קאַטוילישע מאָנאַטשריפט „דער קריסטליכע שטענדעשטאַט" און דער אָרגאַן פון די קאַטוילישע מיסיאָנערען „ערפיהלונג" קריי־טיקירט שאַרף קריסטיאַן לאַזשעס ריטואַל־מאָרד־בוך, וואָס איז, ווי בעקאַנט, נאָך לענגערע אינטער־ווענצען פון יודישען צד, קאָנפיסקירט געוואָרען אין עסטרייך.
די קאַטוילישע צייטשריפטען בעטאָנען די שעד־ליכקייט פון אַזעלכע אויסגאַבען פון קריסטליכען שטאַנדפּונקט.

דייטשע נאַציס זיך אַנגעשלאָסען אין דער „נומערוס קלויזוס"-בעוועגונג אין רומעניען

די אַקציע פון וואַידאַ וואָיוואָד

טשערנאָוויץ (יט"א) אין די לעצטע טעג איז אויסער אין בוקאַרעשט אויך אין אַ רייהע אַנדערע שטעדט פון רומעניען ווי גאַלאַץ, בריאילאַ, באַ־קאַשאַן, קלויזענבערג, טשערנאָוויץ א. א. פאַרגע־קומען פערזאַמלונגען, אויף וועלכע עס זענען אָרגאַ־ניזירט געוואָרען ספּעציעלע פערבאַנדען פון קריסט־ליכע אַדוואָקאַטען. די דאָזיגע פערבאַנדען האָבען זיך געשטעלט אַלס אויפגאַבע צו קעמפען פאַר דעם „נומערוס קלויזוס".
כאַראַקטעריסטיש איז דער פאַקט, אַז אין טשערנאָוויץ האָבען זיך דייטשע אַדוואָקאַטען אָנגע־שלאָסען אָן דער נומערוס־קלויזוס־בעוועגונג.
אויף אַ פערזאַמלונג אין טראַנסילוואַניע, האָט געוועזענער פּרעמיער וואַידאַ־וואָיוואָד, געפאָדערט פאַר אַ טויזענט קעפּיגען עולם, וועגען זיין פּראָגראַם אייגצופיהרען „נומערוס־קלויזוס" אין דער אַדוואָ־קאַטור און אין אַנדערע פרייע בערופען.
וואַידאַ האָט בעהויפּטעט, אַז די „מינדערהייטען" האָבען פערכאַפּט אין דייטשע הענד די ווירט־שאַפט.

ערהונג פון יודישען קינסטלער לעאָן קאָען אין יוגאָסלאַוויען

דער פּרינץ־רעגענט אויף דער בילדער־אויסשטעלונג

בעלגראַד (יט"א) דאָ איז געעפענט געוואָ־רען אַ בילדער־אויסשטעלונג פון דעם יודישען מאָלער לעאָן קאָען, וועלכער איז געשטאָרבען אין יאָהר 1934 און וועמ'ס פערדיענסט צו די בעריהמטע־סטע קינסטלער אין יוגאָסלאַוויען. 60 קאָען'ס בילדער זענען אַנ'אייגענטום פון דער ספּרדישער קהלה אין בעלגראַד.
די גאַנצע יוגאָסלאַווישע פּרעסע ווידמעט פיל אויפמערקזאַמקייט דער אויסשטעלונג און פערעפענט־ליכט לענגערע אָפּהאַנדלונגען וועגען קאָען'ס לעבען און שאַפען.
די אויסשטעלונג האָט אויך בעזוכט דער פּרינץ־רעגענט פון יוגאָסלאַוויען פּאַולע. דער פּרינץ־רעגענט, וועלכער איז בעקאַנט אַלס קונסט־קענער, האָט זיך מיט גרויס אַנערקענונג אויסגע־דריקט וועגען קאָען'ס בילדער און האָט פעראָרדנעט צו קויפען אַ רייהע בילדער פאַר'ן מלוכה־מוזיי.
דער בעקאַנטער סערבישער ליטעראַט און קונסט־קריטיקער דושאַן ניקאָלאַיעוויטש, וועלכער האָט געעפענט די אויסשטעלונג, האָט אין אַ גע־שפּרעך מיט'ן יט"א־פאַרשטעהער בעטאָנט די יו־דישע מאָמענטען אין קאָען'ס שאַפען.

אַרעסטירט אַ לאָדזער אין פּאַריז

פּאַריז, 28 (ספּ. טעל.)
דאָ איז אַרעסטירט געוואָרען דער לאַנג־געזוכ־טער נאַרקאָטיק־הענדלער אַלבערט ראָזענבאַום פון לאָדז. קיין פּאַריז איז ער געקומען פון שאַנכאַי.

א גאָר־נישט געוועזענער שלאַגער אין לאָדז. דועט (סאַלאָן־טאַנץ) Maltsik שוועסטער Lion

„Trio Splendid"

פון 1־טען מערץ פולשטענדיג נייער פּראָגראַם. אונגעוועהנליכע אַרטיסטישע אַטראַקציעס. — סופּערשלאָגער פון אייראָפּעאישען רוהם. —
Wanda Kwiatkowska טענצערקע. זינגערין פון דער וואַרשאָווער אָפּערע אין איהר אונפערגלייכליכען רעפּערטואַר Irena Grywiczówna
אָרקעסטער אונטער דער ליטונג פון בעקאַנטע קאָמפּאָזיטאָרען: J. Kagan i W. Wilkosz —::— בעמערקונג: דינסטאָג, דאָנערשטאָג, שבת און זונטאָג 5.30 נאָכמ. און 7.30 אָוונט קומען פאַר „FIVE O' CLOCK" מיט'ן גאַנצען אַרטיסטישען פּראָגראַם, דערביי דינסטאָג און דאָנערשטאָג ספּעצ. פערשידענאַרטיגער פּראָגראַם פערבונדען מיט אַ סך קאָנקורסן און איבעררעשונגען. מיר עמפּפעהלען אונזערע מיטאָגן פון 4 שפּייזען צום פּרייז 2.50 זל.

Sala Malinowa
„Grand Hotelu"

דער מייסטער־פעראיין פון דער טעקסטיל־אינדוסטריע אויף דער לאָדזער וואָיע־וואָדזשטווע, לעגיאָנוב 8a (ושעלאָנג) טעל. 142-63
מעלדעט, אַז מיט'ן היינטיגען טאָג האָט ה' אסקאַר קראַוס
איבערגענומען די ליטונג פון קלוב פאַר גע־זעלשאַפטליכע שפּילען.
מיטגלידער פון פערבאַנד און סימפּאַטיקער לאַדענט איין
די פערוואַלטונג פון פערבאַנד.
דער קלוב איז טעטיג טעגליך. שבת פון 9 אָוונט לאָטאָ־שפּיל. — פון 5 ביז 7 קאָנטומציע פריי פון אָפּצאָהל.

כ'נעהם אָן צו טרייבען און שערען בוימוואָל און זיידע
אויף האַנד און קראַפּט אין קלענערע און גרעסערע קוואַנטומס. — פּינקטליכע און רעעלע בעהאַנדלונג!
מיט אַכטונג ראַבינאָוויטש
קאַמיענאַ 22, וו. 12.

Dr. med.
Z. DATYNER
אוראָלאָג
ספּעצ. פאַר נירען, בלאָז און אורין־קראַנקהייטען
ZACHODNIA 59a, tel. 148-95
נעהמט אָן פון 2—3 און פון 6—8 אָוו.

פאַר שעכטעל־מאַכער, ליניערער, בוכבינדער און דרוקערייען!
רעפּעראַטורען פון מעסערלעך פערשידענע מאַשינען - טיילען און שווייסונגען
פיהרט אויס ביליג
J. REDERŁódź,
קאָנסטאַנטינער 11/13 11/13
(רוג זאַבאַרדניא)

אַכטונג, דאַמען!
אין מיין ניי־ערעפענטן קליידער־אַטעליער אויף בזשעזשינער 11
פראָנט. 1. שטאָק
בעקומט מען צו יעדערציים פערש.
באַלאָווע־ און חופּה־קליידער
קאָנקורענץ־פּרייזען! סאָלידע בעהאַנדלונג!
Wypożyczalnia sukień balowych i ślubnych
M. Józefowiczowa
Brzezińska 11,
front 1 piętro, m. 5.

איך פאָדער אויף ר' מרדכי ניסן קרול מיר אַרויסצוגעבען די 300 זל. ביז מאָנטאָג, אין געגענפאַל בין איך נישט פעראַנטוואָרטליך פאַר די פאָלגען.
פּנחס ווענגראָז. 6504

ד"ר העללער
ספּעצ. פאַר הויט און ווענערישע קראַנקהייטען און מענער־שוואַכע
8 טראַוגוטאַ 8, טעל. 179-89
נעמט אָן פון 8—11 און פון 4—8 אָוונט
זונטאָג פון 11—2 מיטאָג.
פאַר פרויען אַ ספּעציעלער וואַרטע־זאַל. אונבעמיטעלטע — לויט שניצע־פּרייז

אויערען, נאָז און האַלז קליניק
מיט בעטען פון Dr.
Z. Rakowski
פּיעטריקאָווער 67, טעל. 127-81.
נעהמט אָן שטענדיגע קראַנקע (צוויי־אָפּעראַציע א. ז. וו.) ווי אויך אַמבולאַ־טאָרישע פון 9—2 און פון 4—8 אָוונט.

Zarząd Spółki Akcyjnej
„KOLEJ ELEKTRYCZNA ŁÓDZKA, Spółka Akcyjna"
ma zaszczyt zawiadomić PP. Akcjonarjuszów, że w czwartek, dnia 28 marca 1935 roku, o godzinie 17-ej odbędzie się w lokalu Banku Przemysłowców Łódzkich w Łodzi przy ul. Pierackiego Nr. 15
XXXV Zwyczajne Walne Zgromadzenie
z następującym porządkiem dziennym:
1. Rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania, bilansu oraz rachunku zysków i strat za rok 1934 i pokwitowanie władz Spółki.
2. Podział zysku za rok 1934.
3. Uchwalenie budżetu na rok 1935.
4. Wybór dwóch członków Zarządu (§ 26 statutu)
5. Wybór trzech członków Rady Nadzorczej (§ 38 statutu).
6. Wolne wnioski.
PP. Akcjonarjusze zamierzający uczestniczyć w tem Zgromadzeniu winni złożyć swe akcje albo kwity depozytowe notarjuszów lub krajowych instytucyj kredytowych w biurze Zarządu Spółki w Łodzi, ul. Tramwajowa Nr. 6, najpóźniej do dnia 20 marca 1935 roku włącznie,

LABORATORJUM ANALIZ LEKARSKICH
„HIGJENA"
Gdańska 31a, tel. 192-64
אָפען אַ גאַנצען טאָג. נעמט אָן אַלערליי אַנאַליזן פאַר אונפערמעגליכע — ביליגערע פּרייזן.

GABINET SWIATŁOLECZNICZY
עלעקטרישע בעשטראַלונגען, קוואַרץ־לאַמפּען, סאָלוקס, דיאַטערמע.
Gdańska 31a, parter, tel. 192-64
עס ווערט אַרויסגעבאָרגט קוואַרץ־לאַמפּען אַהיים.

AMBULATORJUM
ZŁAMAN
(צובראָכענע קנאָכען)
מיט רענטגען־דורכלייכטונג אויפ'ן אָרט לעמשניצע־פּרייזען
Dr. J. Lubicz
Południowa 9, tel. 183-17.

לעבער
ווערען אויפגענומען
ביי ג. נאַרדמאַן
שרודמיעסקאַ 8.
497

Chcesz wesoło zakończyć karnawał — przyjdź na zabawę do strażaków!
W dniu 2 marca r. b. o godz. 21 w salach I oddz. Ł.S.O.O. przy ul. 11-go Listopada Nr. 4 ochotnicy oddziałów — I, II, III, IV i Bałuty na zakończenie karnawału urządzają zabawę taneczną.
Doborowa orkiestra. Moc atrakcji. Bufet tani — obficie zaopatrzony.
Wejście dla członków Ł.S.O.O. — Zł. 1.— dla wprowadzonych gości Zł. 2.—
Komitet Zabawy
Ł. S. O. O.

אַ נייע גרופּע פון דער ענגלישער שפּראַך
אנהויב פון אונטעריכט אין די נאָהנסטע טעג.
אינפאָרמאַציעס אין דער פּויליש־פּאַלעסטינישער האַנ־דעלס־קאַמער, פּיעטריקאָווער 113.

פּריוואַט־קליניק
פון האַלז־, נאָז־ און אויערען־קראַנקהייטען
86
Piotrkowska 55
Telefon 174-74
Dr. Dr. A. WOŁYŃSKI, J. IMICH

GABINET DENTYSTYCZNY
Lek. Dty
A. Struńskiego
פּעטריקאָווער 43, טעל. 165-20.
אַ טעטיג

Dr.
Wajnberg
ספּעצ. פון לונגען־ און האַרץ־קראַנקהייטן
וואוינט יעצט פּיעטריקאָווער 145
טעל. 126-02.
נעמט אָן פון 9—10 פריה, 3—5, 8—9 אָוו.

Dr. med. M. TAUBENHAUS
ספּעציאַליסט
פאַר אַקושעריע און פרויען־קראַנקהייטען
פערהיטונג געגען שוואַנגערשאַפט
זגערזשער 11, טעל. 246-09.
נעמט אָן פון 4—8 אָוונט.

אנפראגען אין ענגלישען פארלאמענט וועגען ארץ-ישראל-ענינים

לאנדאן, 28 (יט"א טעלעגראפיש)
אין פארלאמענט זענען איינגעטראגען געווארן אנפראגעס וועגען א גאנצע רייה ארץ-ישראל-ענינים ווי: וועגען בוי, פאמפאנצען, עקספארט א. א.

דעלעגאציע פון „אגודת הרבנים"
ביים דיר. פון רעליגיעזען דעפארטאמענט

ווארשא, 28 (יט"א טעלעפאניש)
א דעלעגאציע פון „אגודת הרבנים" האט בעזוכט דעם דירעקטאר פון רעליגיעזען דעפארטאמענט ביי מיניסטעריום וועגען שחיטה. דער דירעקטאר האט דער דעלעגאציע צוגעשפראכען באנצוקומען די פארערונגען.

דעפ. מינצבערג אינטערווענירט
ביים בילדונגס-מיניסטער וועגען עפענטליכע רעכט פון די חדרים ביי דער „אגודה"

28 (יט"א טעלעגראפיש)
די חדרים ביי דער „אגודה" האבען בעקומען עפענטליכע רעכט. דעסוועגען האט היינט דעפ. מינצבערג קאנפערירט מיט'ן בילדונגס-מיניסטער.

צ. י. ש. א. פראטעסטירט
געגען ווארשאווער מאגיסטראט

ווארשא, 28 (יט"א טעלעפאניש)
צ.י.ש.א. האט פראקלאמירט א שארפען פראטעסט געגען דעם, וואס דער ווארשאווער מאגיסטראט האט געשטראכען פון בודזשעט די סובסידיע פאר צ. י. ש. א.

פערשארפען די באיקאט-אקציע
געגען היטלער-דייטשלאנד — קאמוניקאט פון אנטי-היטלער-קאמיטעט

ווארשא, 28 (יט"א טעלעפאניש)
צוליב דעם צווייטען יאהרטאג זייט היטלער האט איבערגענומען די מאכט אין דייטשלאנד, האט דער אנטי-היטלער-קאמיטעט אין ווארשא פערעפענטליכט א קאמוניקאט אין וועלכען ער רופט צו פערשטארקען דעם באיקאט געגען היטלער-דייטשלאנד.

דיסקוסיע איבער דער קאנסטיטוציע
אין דער קאנסטיטוציע-קאמיסיע

ווארשא, 28 (טעלעפאניש)
אין דער קאנסטיטוציע-קאמיסיע איז נעכטען געפירט געווארען א דיסקוסיע איבערן פראיעקט צו ענדערן די קאנסטיטוציע. עס זענען בעטראכט געווארען די ענדערונגען, וואס דער סענאט האט געמאכט אין דעם פראיעקט.
דעם פארזיץ האט געפיהרט דעפ. מאקאווסקי (ב. ב.) אויף דער זיצונג איז געקומען דער סיים-מארשאלעק שוויטאלסקי.
אלס גענעראל-רעפערענט פון סיים-פראיעקט איז ארויסגעטרעטען דעפ. צאר (ב. ב.).
אין דער דיסקוסיע האט דער ערשטער גענומען א ווארט דעפ. ראטאי („קלוב לודאווי").

פון אראבישען לאגער אין א"י
פארבערייטונגען צו דער 3-טער אראבישער לאנד-קאנפערענץ

ירושלים (יט"א) אין דעם אראבישען לאגער לאזט זיך בעמערקען א לעבהאפטע ארגאניזאציאנעלע טעטיגקייט, וועלכע שטעהט אין צוזאמענהאנג מיט די פארבערייטונגען צו דער 8-טער אראבישער לאנדקאנפערענץ אין א"י.
לויט דעם בעשלוס פון דער אראבישער עקזעקוטיווע וועלען די וואהלען צו דער אראבישער קאנפערענץ פארקומען לויט פארטיי-ליסטעס. מיט א צייט צוריק איז דורך די נאשאשיבים, ווי בעקאנט, געגרינדעט געווארען די „פארטיי פון נאציאנאלער פערטיידיגונג". חוץ דעם זענען געשאפען געווארען עטליכע אראבישע ארבייטער-ארגאניזאציעס.
לעצטענס איז אויך דורך דעם מופטי-לאגער געגרינדעט געווארען א נייע פארטיי „אל אסתקלאל אל אראבי", וואס גרייט זיך צו א פיבערהאפטער מאסען-אקציע. די נייע מופטי-פארטיי האט אנשטאט „אל דזשאמעא אל אראביא" אנגעהויבען ארויסצוגעבען א נייע טעגליכע צייטונג „אל וואכדא אל אראביא". די דאזיגע צייטונג האט גלייך אין אנהויב ענטוויקעלט אזא געפעהרליכע אנטי-ציוניסטישע העצע, דאס זי איז — ווי יט"א האט שוין טעלעגראפיש מיטגעטיילט, אפגעשטעלט געווארען דורך דער רעגירונג אויף 3 חדשים. אלס רעדאקטאר פון ביידע מופטי אגאן איז ארויסגעטרעטען דער קריסטליכער אראבער און מיטגליד פון דער אראבישער עקזעקוטיווע, עמיל אל גורי, וועלכער האט ביז איצט רעדאגירט דאס אראביש-ענגלישע וואכענבלאט „אל וואכדא אל אראביא" — אראב פעדערישן".
אין דער צייטונג האבען אויך מיטגעארבייט דזשעמאל על הוסייני, וועלכער ארגאנירט די נייע מופטי-פארטיי, סאמי סא-אדשש (רעדאקטאר פון „א-דיפאע") א. א. די נייע מופטי-פארטיי רופט ארויס אויפ'ן ערשטען פלאן דעם קאמף געגען „יידישער איבער-הערשאפט", געגען יודישע ערד-קניה, עליה א. א. וו. דער ארגאן פון דער פארטיי האט אין זיין פראגראמאטישען ארטיקעל פעסטגעשטעלט אז די נייע אראבישע פארטיי וועט פיהרען א קאמף געגען מאנדאט, געגען דער באלפור-דעקלאראציע און פאר דער זעלבסטשטענדיגקייט פון א"י און די ראהמען פון דער אראבישער עקזעקוטיווע.

לאוואל קאנפערירט מיט'ן סאוויעטישען אמבאסאדאר

פארי ז, 28 (ספ. טעל.)
לאוואל האט היינט אפגעהאלטען א לענגערע קאנפערענץ מיט'ן סאוויעטישען אמבאסאדאר פאטיעמקין וועגען די פונקטען פון דער פראנצויזיש-ענגלישער דעקלאראציע פון 3 פעברואר, וועגען מזרח פאקט און ווי אזוי צו רעגולירען דעם אלגעמיינעם פערזיכערונגס-סיסטעם.

געגען דער באדען-שפעקולאציע אין ארץ-ישראל
שארפע רעדע פון פראפ. חיים ווייצמאן

ירושלים, 28 (יט"א טעלעגראפיש)
אויף א פערזאמלונג האט ווייצמאן געהאלטען א רעדע אין וועלכער ער האט צווישען אנדערע געזאגט, אז דער ציוניזם אין ארץ-ישראל איז א נייע אויפלאגע פון גלות. ער האט אין א בייסענדער פארם געשילדערט וועגען דער באדען-שפעקולאציע און אנדערע נעגאטיווע ערשיינונגען אין ארץ-ישראל.

פרעז. רוזוועלט פערלירט זיין איינפלוס

לאנדאן, 28 (ספ. טעל.)
„מארנינג פאסט" ברענגט א קארעספאנדענץ פון וואשינגטאן, אז די סיטואציע פון פרעזידענט רוזוועלט איז א קריטישע.
רוזוועלט'ס פראגראם בעגעגענט אומעטום גרויסע שוועריגקייטען. ער הערשט נישט איבערן קאנגרעס און זיין פאפולאריטעט אין לאנד ווערט שוואך.

אונטערגעשריבען דעם אמעריקאניש-בעלגישען טראקטאט

וואשינגטאן, 28 (ס. טעל.)
דער אמעריקאניש - בעלגישער האנדעלס-טראקטאט איז אונטערגעשריבען געווארען.

עסטרייכישע מיניסטארען זענען צופרידען פון זייער רייזע

וויען, 28 (ספ. טעל.)
דער קאנצלער שושניג און אויסערן-מיניסטער וואלדענעק זענען צוריקגעקומען פון זייער רייזע אין לאנדאן און פאריז.
ביידע מיניסטארען זענען צופרידען מיט די דערגרייכטע רעזולטאטען.

מאניפעסט צום 19-טען ציון. קאנגרעס
פערעפענטליכט אין דער ציונ. עקזעקוטיוו

לאנדאן, 28 (יט"א טעלעגראפיש)
די ציוניסטישע עקזעקוטיוו האט פערעפענטליכט א מאניפעסט צום 19-טען קאנגרעס. אין דעם מאניפעסט גיט די עקזעקוטיוו אן איבערבליק וואס ס'איז אויפגעטון געווארען אין לויפענדען יאהר.

היינט דייטשע פייערליכקייטען צוליב'ן איבערנעמען דעם סאאר

בערלין, 28 (ספ. טעל.)
היינט דעם 1. מערץ קומען פאר אין סאאר-געביט גרויסע פייערליכקייטען צוליב'ן איבערנעמען דעם סאאר דורך די דייטשען.
צו די פייערונגען זענען נעכטען ספעציעל ארויס געפאהרען די מיניסטארען געבעלס, פריק און דאר.
היטלער האט פערעפענטליכט א אמנעסטיע פאר געוויסע פערברעכער אין סאאר.

מיניסטער רייכמאן צוריקגעקומען פון לאנדאן

ווארשא, 28 (טעלעפאניש)
דער האנדעלס-מיניסטער הענריק פלאאר-רייכמאן איז נעכטען אווענד צוריקגעקומען פון לאנדאן, נאכ'ן אונטערשרייבען דעם פויליש-ענגלישען האנדעלס-טראקטאט.

לופט-פליה פון דרום-אמעריקא קיין פראנקרייך אין 53 שעה

פאריז, 28 (ספ. טעל.)
דער פאסט-הידראפלאן „סענטא דימאן", וועלכער האלט א קאמוניקאציע צווישען דרום-אמעריקא און פראנקרייך, האט אדורכגעמאכט די רייזע פון נאטאלבאר — פאריז אין משך פון 52 שעה. דער פליה איבערן אטלאנטיק האט געדויערט 21 שעה, הגם עס איז געווען א שלעכט וועטער, דאס איז א קאנקורס-פליה אין דער פליה-קאמוניקאציע.

ענגלאנד נישט צופרידען מיט'ן קאנפליקט אין אפריקא

לאנדאן, 28 (ספ. טעל.)
דער פערלענגערטער קאנפליקט צווישען איטאליען און אביסיניען, שרייבט „דיילי טעלעגראף", שטעלט דער ענגלישער רעגירונג אין א שווערער סיטואציע. עס האנדעלט זיך וועגען דעם, וואס איטאליען האט בעקומען פרייע הענט אין אביסיניען אויפ'ן יסוד פון אנ'אפמאך מיט דריי אייראפעאישע מלוכות.

Puder Bebe Szofmana
זייט 35 יאהר אין דיענסט פון קינד

ערפאלג פון וועלט-באיקאט פון דייטשע סחורות

ווארשע (יט"א) ווי עס איז צו זעהען פון די סטאטיסטישע אויסגאבען פון דער רעגירונג, ווערט די דייטשער עקספארט כסדר פערקלענערט.
אויף דעם שטח פון די פעראייניגטע שטאטען, וואו דער באיקאט ווערט געפיהרט ענערגיש און קאנסעקווענט, איז דער סחורות-אויסטויש צווישען אמעריקא און דייטשלאנד דערגאנגען צום פאלגענדען צושטאנד:
אין יאהר 1933 האט דער אימפארט פון דייטשע סחורות בעטראפען ר"מ 245,852.000, דאגעגען דער עקספארט קיין דייטשלאנד — ר"מ 432,772.000 — סאלדא ר"מ 136.920.000
דער אימפארט פון דייטשע סחורות אין דער ערשטער העלפט 1934 האט בעטראפען רייכס-מארק 84,733.000, דער עקספארט קיין דייטשלאנד אין דער ערשטער העלפט 1934 י. האט בעטראפען ר"מ 244.940.000 — נעגאטיווע סאלדא 160,152.000.
אין דער צייט פון באיקאט אין בעדייטענד געשטיגען דער עקספארט פון ענגלישע סחורות. דער בעריכט פון דייטשען אויסלענדישען האנדעל ווייזט במשך פון יאנואר א נעגאטיווע סאלדא (45,5).
55 דער צענטראלער אנטיהיטלעריסטישער קאמיטעט בעמערקט דערצו, אז עס איז קיין שום ספק נישט. דאס די הויפט-סיבה פון כסדר'דיגען איינשרומפען זיך פון דייטשען עקספארט איז די אנטיהיטלעריסטישע וועלטשאפטליכע אקציע, וואס ווערט געפיהרט אויף דער גאנצער וועלט געגען דעם היטלער-רעשים. דער דאזיגער פאקט צווינגט די דייטשע פרעסע זיך צו פערטראכטען איבער דער געשאפענער לאגע. א טייל דייטשע צייטונגען בעהויפטען, אז מחמת דעם באיקאט וועט דייטשלאנד מוזען בעגרענצען דעם אימפארט צו דעם סאמע נויטיגסטען פערנעם.
די דאזיגע ידיעות דארפען זיין א שטויס-קראפט פאר דער יודישער געזעלשאפט צו א פלאנמעסיגער פערשטארקונג פון באיקאט.
אויף דער גאנצער וועלט פיהרט דאס יודענטום א ענערגישע באיקאט-אקציע, זאל דעריבער אויך דאס פוילישע יודענטום אויף דעם געביט נישט בלייבען הינטערשטעליג.

Casino
19
סאלווען געלעכטער
הערט מען טעגליך
אויפן פילם
אנטעק פאליצמייסטער
מיט A. DYMSZA
אנהויב 4 נאכמ. שבת און זונטאג 12 בייט.

ראטעוועט אייער געזונט
קראנקע אויף רופטורען (ברוך-קראנקהייטען)
ספעציעלע ארטאפעדישע הייל-גומי-באנדאזשען פון מיין מעטאדע
העלפען ראדיקאל אונטער גאראנטיע אהן אפעראציעס
פון אלע מינים ברוך-קראנקהייטען (רופטורען) אפילו די עלטעסטע און געפעהרליכסטע ביי מענער, פרויען און קינדער.
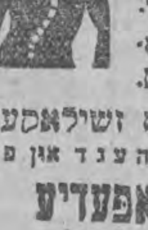

דאס אראפלאזען זיך פון מאגען און קישקעס בעזייטיג איך דורך פערלעגען ספעציעלע אינדיווידועל צוגעפאסטע בויך-באנדאזשען.
אויף אויסגעקרימטע רוקען-ביין (הויקערס) ארטאפעדישע הייל-גארסעטן אויף ביינער-שווינדזוכט און אלע אנדערע פעהלערן ארטאפעדישע הייל-אפאראטען אויף פלאטפוס.
ספעציעלע איינלאגען לויט גיפס-מאדעלען, אויף זשילאסעס.
גומי-זאקן לויט מאס. קינסטליכע הענד און פיס
ספעציעלער אנשטאלט פאר הייל-ארטאפעדיע
Spec. Ortop. O. PETRYKIEWICZ
אויס לעמבערג
לאדז, פיראמאוויטשא 9 (אלגינסקא)
(פראנט פארטער), טעל. 177-09 נאהנט פון לאדזער פאבריקס-באהנהויף
בעמערקונג: דאס ערשיינען פון די קראנקע איזאונבעדינגט נויטיג.
צאהלרייכע דאנקזאגונגען און דאנק-בריף.
(אין זגערוש אויף סלאמאצקא № 2 און № 4 אייגענע הייזער)

אפיציעלע אנטי־יודישע העץ־פראפאגאנדע אין דייטשלאנד

ניר ענבערג (יט״א) ווי עס טיילט מיט די „פרענקישע טאגעסצייטונג, איז מיניסטער־ראַט ד״ר באַן פון בערלין אַרויסגעטרעטען אויף אַ פער־זאַמלונג פון „נאַציאָנאַל־סאָציאַליסטישען בונד פון דייטשע טעכניק״ מיט אַ רעפעראַט אויף דער טע־מע „טעכניק און מלוכה״ אין וועלכען ער האָט בריים בעהאַנדעלט די פערהעלטניש פון טעכניק צום יודענ־טום.

דער רעפערענט האָט בעהויפּטעט, דאָס גלייך אין אַנהויב פון דער מאשינען־עפּאָכע האָבען זיך די יודען בעמיהט צו בעהערשען די טעכניק, כדי אַזוי אַרום „אַבהענגיג מאַכען פון דעם יודיש־אינטער־נאַציאָנאַלען קאַפּיטאַליזם נישט נאָר די ווירטשאַפט נאָר אויך די מלוכה״. דער ציל פון יודישען פינאַנס־קאַפּיטאַל איז געווען — האָט ווייטער געדרשנ׳ט מיניסטעריאַל־ראַט ד״ר באַן — דורך בעהערשען דייטשלאַנד, צוליב איהר צענטראַלער געאָגראַפישער לאַגע, צו געוועלטיגען איבער גאַנץ איי־ראָפּע.

דער רעפערענט האָט באַטירליך נישט פער־פעהלט צו „בעקרעפטיגען״ זיינע בעהויפטונגען מיט פערשידענע ציטאַטען פון תנ״ך.

נירענבערג (יט״א) דער לעצטער נומער פון שטרייכער׳ס „שטירמער״ איז ווידער געווידמעט הויפטזעכליך באַציסטישער פאַנטאַזיע און ברענגט קאַריקאַטורען און צייכנונגען, וועלכע שטעלען פאָר, ווי „יודען שענדען דייטשע אַריערינס״. שטרייכער אַליין פערעפענטליכט אין העצערישען אַר־טיקעל וועגען די יודען אלס „פיינד פון פעלקער־פרידען״. דער „שטירמער״ ציטירט אויך אַ בעריכט פון אַ וועסטפאַלישער צייטונג וועגען דעם ווי אַ מחנה קינדער האָט בעגלייט אויף דער גאַס דעם „שטירמער״־פערקויפער, וואָרפענדיג אויסרופען: „וואָר עס קויפט ביי יודען איז א פאָלקספערעטער״.

דער „שטירמער״ זעצט אויך פאָר זיין בלוט־דורשטיגע יודען־העצע דורך ספּעציעל פּרעפּאַרירטע „אינטערוויוען״ ווי צ. ב. „יודישע רעליגיאָנס־געזעל־שאַפט זוכט געדאַנקען־אויסטויש מיט א געהיימער מערדער באַנדע א. ד. גל..

דיסעלדאָרף (יט״א) ווי עס טיילט מיט די דיסעלדאָרפער „פאָלקספּאַראָלע״ האָט ד״ר יאָהאַן פאָן לעערס געהאַלטען דאָרט אַ „טיפּזיניגען״ רעפעראַט וועגען דער יודען־פראַגע. ער האָט געשילדערט די „פערברעכערישע האַנדלונג פון דעם 12־מיליאָניגען פאָלק״, אַרייבלאָזענדיג זיך אין היסטאָרישע חקירות און בעקאַנטען ווילד־העצערישען גייסט. דער רעד־נער קומט צום אויספיהר, אַז „מיט דער בעזייטי־גונג פון די יודען פון אַלע מלוכה׳שע אַמטען און גע־וואַנען באַר די ערשטע שלאַכט. דער קאַמף מיט דעם יודישען גייסט מוז ווייטער געפיהרט ווערען״.

די „פאָלקספּאַראָלע״ גיט צו פון זיך די פאָלגענ־דע בעמערקונג: „ווען מען וועט אַראָבנייסען די מאַסקע פון די דאָזיגע אינטערנאַציאָנאַלע פערברע־כער, די יודען, דאַן וועלען זיין פריי אַלע פעל־קער אויף דער וועלט און עס וועט קומען צו אַ פער־שטענדיגונג וועגען אַלע שטרייטיגע פּראָבלעמען, ווייל קיינער חוץ דעם יודענטום איז נישט פאַראינטע־רעסירט אין קריגס־קאָנפליקטען״.

ארץ־ישראל שיקט א האנדעלס־דעלעגאציע קיין עגיפּטען

ירושלים (יט״א) די אַראַבישע צייטונג „פּאַלעסטיין״ טיילט מיט, אַז בעת זיין לעצטען בעזוך אין עגיפּטען האָט דער הויך־קאָמיסאַר סער אַרטור וואוקאָפּ צוגעגרייט דעם באָדען פאַר האַנדעלס־אונטערהאַנדלונגען צווישען א״י און עגיפּטען פאַר א״י־סחורה.

אין קורצען זאָל קיין עגיפּטען אַרויספאָהרען אַ ספּעציעלע האַנדעלס־דעלעגאַציע. צו דער האַנדעלס־דעלעגאַציע וועט אויך געהערען דער הויכער בעאַמטער פון האַנדעלס־דעפּאַרטאַמענט פון דער א״י־רעגירונג ה׳ תשבי.

האנדעלס־אויסטויש צווישען אירלאנד און ארץ־ישראל

דובלין (יט״א) ווי יט״א וואָרט געוואויר, וועלען איצט געפירט ווערען אונטערהאַנדלונגען וועגען האַנדעלס־אויסטויש צווישען אירלאַנד און ארץ־ישראל. אירלאַנד בעמיהט זיך צו עקספּאָרטירען סחורה קיין ארץ־ישראל אלס אויסטויש פאַר ציטרוס־פּרוכטען פון ארץ־ישראל.

באַרטשינסקי דער „ליריקער״

(צו זיין נייער מערץ־אויסשטעלונג איז בני־ברית

פון יצחק קאַצענעלסאָן

די לעצטע יאָהרען האָב איך זיך געקליבען צו באַרטשינסקין קיין בערלין, ס׳האָט זיך מיר פער־גלוסט זעהן איהם, דעם פריינד, דעם קינסטלער און נישט אַזוי איהם ווי זיינע ווערק, וועגען וועלכע איך פלעג אָפּט לעזען אין בעסערע ערנסטע צייט־שריפטען, גרעסערע און פול מיט לויב אָפּרופען, וואָס טוט גאָט.... כ׳מיין, להבדיל, זאָגען — דער טייוועל? פער־קאָכט זיך אין דייטשלאַנד אַ קאַשע און — באַר־טשינסקי קומט מיט זיין הערליכען באַגאַזש אהער צו אונז, צו זיין היימלאַנד, אין דער היימשטאָט אין זיינער, קיין לאָדז...

נישטאָ קיין גרויסע שלעכטס, וואָס זאָל נישט זיין אַ קאַפּעטשקע לטובה... באַרטשינסקי איז אומ־געריכט אַראָפּגעקומען און ווי געזאָגט: נישט אַליין, נישט בגפו, נאָר מיט זיינע בעסטע, פריידיגסטע לייוועגטער

גוט! האָב איך אומגעלומפּערט אויסגערופען, גוט, וואָס דו ביזט געקומען אהער קיין פוילען, וואו עס שווייבעלט און גריבעלט מיט אייגענע, מיט יו־דען... גוט!

— נאָך גוט אויך?... האָט באַרטשינסקי אומעטיגליך נישט געשאָקען מיר דעם אומגעלומפּערטען „גוט״ מיינעם, — וואָס איז דאָ אַזוי די גוטסקייט? אינ׳ם אַזוי ווי איך האָב געדאַרפט קומען אהיים אויף אַנ׳אַנדער אופן... איך האָב געדאַרפט וועלען קומען.... און וואָס אַנבעלאַנגט וועלען — מוז איך מודה זיין: נאָר שטאַרק האָב איך נאָך נישט געוואָלט... מיר איז געווען אַ שאָד זיך זעגענען מיט מיינע בילדער, מיט די פערקויפטע, פערשטעהט זיך, זיי הענגען דאָרט אין הונדערטער, הונדערטער היי־זער, ביי דער העכערער אינטעליגענץ און ביי אַרבייטער, פשוט׳ע און אין מוזעאומס רייכע... מען וועט מיך דאָרט זוכען, נאָכפרעגען זיך אויף מיר, און דאָ —

— גוט! האָב איך, מעשה עקשן, אויסגערופען, געוואָלט פעררייזען איהם, די ווייסע ציין זיינע, באַר־טשינסקיס, — לאָז זיך אָנקוקען פון יודען! אַזוי דו אַזוי דיינע בילדער... דו ווייסט דאָך, איך האַלט שטאַרק פון יודען, כ׳מיין: פון אַ סך יודען... אַ סך יודען, טאָמער וועלען זיי אָנקוקען דיינע בילדער, בע־קומט איהר אַלע אַ תיקון, דו, די בילדער און די יודען, דער עיקר — זיי! קריך אויף די ווענט, באַר־טשינסקי, קריך אויף יודישע ווענט! יודישע ווענט זענען מאָדנע עלענד, אַזוי ווי אָפּגעריסען.... די טי־רען ביי אונז זענען נאָך ווי עס איז פערזעהען מיט מזוזות, נאָר די ווענט זענען הויל־נאַקעט, פערוואָר־לאָזט, שלעכט געטינקט, ביליג, אָך ווי ביליג טאַפּע־טירט... דאַכט זיך — בלימעלעך, איאָ? נאָר, גאָט אין הימעל — ווי אומווירדיג! ווי עקעלדיג! ווי לאַנג ווייליג! כאָטש נעהם זיך דאָס לעבען!

פערהענג זיי מיט דיינע הערליכע בילדער, מיט דיינע פרוכת׳ער! זאָל אַ פרייד, אַ נשמה׳דיגקייט אַ־ראָפּלייכטען פון די דאָזיגע טויט־קאַלטע ווענט, זאָל זיי פרעהלעך זיין אין די צימערען וואו זיי וואוינען, וואו זיי לעבען און לעבען זיך אויס... עס הענגט טאַ־קע וואו־נישט־וואו דאָרט אַ זיידע אַנ׳אַלטיטשקער, אַ באָבע אין קנייטשען... זיי זענען אָבער, רחמנא־ליצלן, טויט... ס׳הייסט: נישט די זיידעס און נישט די באָבעס זענען טויט, די פּאָטאָגראַפיעס, אומ־שטיינס־געזאָגט, די פערגרעסערטע זענען עס טויט! אַ זיידע צו אַ באָבע — אַ קונסט־ווערק — לעבט דאָך אייביג. די קינסטלער־האַנד איז עס, וואָס מאַכט אונז אונשטערבליך... גוט! גוט, וואָס דו ביסט גע־קומען!

— יודען אין פוילען — האָט באַרטשינסקי גע־רעדט דאָס זייניגע, — דאַרפען האָבען.... פרנסה, אַ וואָגען אַזאַ אויף פיר רעדער.... איך, און נאָך אַזעל־כע ווי איך — זענען מיר די פינפטע ראָד...

— טשעפּע נישט מיין... מיין ראַסע, דו! פרנסה טאַקע... אַ בוך אָבער אויך, און אַ בילד אויך און אויך אַ ליד.... מיט דעם נאַרדישען מענשען טאַקע נישט, מיט דעם נאַרדישען קען מען זיך טאַקע, בעוונותינו הרבים, נישט פערגלייכען, מיר זענען דאָך אָבער נישט ערגער פאַר דעם רוימישען פע־בעל — דער רוימישער פעבעל האָט זיך אויך נישט בעגנוגענט מיט טרוקען ברויט. „ברויט און פאַר־שטעלונגען״ האָט ער פערלאַנגט... יודען האָבען אַ סך מאָל חשק בעפרידיגען פריהער דעם גייסט ווי דעם חומר, יודען האָבען בעוויזען מקבל זיין פריהער אַ תורה און דערנאָך איינגעמען אַ וואוין־לאַנד.... פערשמאַכט פון הונגער און פון דורשט, האָבען זיי זיך אין אַ מדבר פערשטאַנען אויף זייער גאָט־געבענשטען קינסטלער בצלאל׳ן.

— אַמאָל, אַמאָל, אַלץ מעשיות פון אַמאָל.... היינט זענען יודען נעבעך צעבראָכען... האָט באַר־טשינסקי אומעטיג אַרויסגעברומט און אָנגעהויבען איבער׳חזר׳ען זיינע אמת׳ן...

— קומען אהער האָב איך אפשר געדאַרפט... ווי זינגט זיך עס אין אַ יודישער אָפּערעטע: עס בענקט אהיים?... מיין קומען אהער איז בערעכטיגט.... די בילדער אָבער האָבען בעדאַרפט צו בלייבען דאָר־טען.... דאָרטען איז אַ בילד אַ בעדערפעניש.... דאָר־טען קען מען זיך אָהן אַ בילד נישט בעגעהן.... מען וועט דיר דאָרט פערציכטען אויף אַ מעבעל־שטיק, אַ בילד אָבער ווערט געזוכט פון דעם אָרימסטען ווי פון רייכען. אַ בילד, אַזוי זאָגען זיי, די משוגעים לערנט, איידעלט, מאַכט קליגער, געמיטליכער, זע־טיגט אי דאָס אויג, אי דעם גייסט.... —

ער האָט גערעדט גוט באַרטשינסקי, ער האָט גערעדט פון הארצען, ער האָט נישט גערעדט, ער האָט זיך אַראָפּגערעדט... ער האָט געזאָגט דאָס, וואָס ער האָט געגלויבט. איך בין אָבער געווען אַ ביסעל אויפגעבראַכט, מיר האָט זיך געדאַכט, אַז ער רעדט צו גוט פון זיי, פון די, וועלכע ער האָט ערשט פאַר־לאָזען... איך האָב זיי נישט פערגונען.

— אַ ליריקער! האָב איך אויסגערופען — אַ ליריקער אַזאַ און אַזעלכער און אַ זעטגער, וואָס דו ביסט! אַ מאָלער אָבער ביסטו אַ גרעסערער און גענוג! „גענוג — ווי עס האָט געזאָגט אַמאָל אונזערער אַ יוד און זייערער אַ יוד — אַ גאָט, — „גענוג צו וואַרפען דיין שענקייט פאַר שווינקערלע״! זיי דאָ מיט אונז, לעב דאָ צווישען אונזעריגע, לערן אונז הנאָל האָבען פון שעהנקייטען, פון יודישע שענקייטען... שטעל פון צייט צו צייט אויס פאַר אונז!

די נביאים אונזערע האָבען יעצט אויך מעהר ערפאָלג ביי קולטור־פעלקער, ווי ביי אונז... פונ־דעסטוועגען ווען זיי שטעהען אויף תחית־המתים, ווען זיי וואָלטען יעצט דאָ געווען די נביאים, וואָל־טען זיי אויך גערעדט צו אונז, אויף אונזער לשון און פון אונזער פיין, צו יודען וואָלטען זיי גערעדט און דורך אונז דערגרייכט צו אַנדערע, איך פער־שטעה דיך גוט, באַרטשינסקי, דאַרפסט טאַקע קו־מען אין בעריהרונג מיט דער וועלט... דערלאַנג אָבער אַהין דורך אונז! יוד, מיך נישט אוים די יודען! וועסט זעהן, יודען וועלען דיך איינבייסען, דערפיהלען, פערשטעהען.... זיי וועלען זיך ביסלעכ־ווייז אַריינכאַפּען אויף דיינע בילדער גאַלעריען, כאַ־פען אַ קוק... די בעסטע זאַכען כאַפּט דער יוד אַריין, ער כאַפּט זיך אַריין אין בית־מדרש, כאַפּט און דאַ־ווענט אָפּ, כאַפּט אַ שישי, אַ מצוה־טענצעל... די אַלע זאַכען, כאָטש כאַפּענדיג, גנעהן נישט לאיבוד, עפּעס וואָס פון דעם אַלעם בלייבט ביי איהם, שלאָגט וואָרצלען.

—דו! דו ביסט עס דער ליריקער! — האָט זיך באַרטשינסקי אין מיר נוקם געווען, ׳בלייבענדיג ביי זיין שווערער שטימונג. אין אַ ווייל׳ע אַרום אָבער האָט ער מיר שטיל, נאָר מונטערער אַ זאָג געטון:

— איין זאַך, האַף איך, וועל איך דאָ קענען... אַרבייטען!

— ס׳הייסט ש אַ־פ־ע־ן! האָב איך דעם בע־שיידענעם גרויסען קינסטלער פערריכט.

איך האָב זיינע נייעסטע שאַפונגען געזעהן שוין, בעוואונדערט, געפרעהט זיך מיט זיי.... איך וואַרט אָבער מיט דעם גרעסטען אומגעדולד אויף באַר־טשינסקי׳ס געמאָלענער אויסשטעלונג. איך וויל זיינע הערליכע ווערק זעהען אויסגעהאָנגען צוזאַמען, בצוותא חדא, איבערלעבונגען טיפע, אינערליכע און זעהונגען אַ סך אין אַ רעגען־בויגען פון ערד און הימעל־פאַרבען קלאָרע.

מאָנאַטליכע טראַמוואַי־בילעטען
צו 22.50 צו בעקומען אין
„ORBIS״
פּיעטריקאָווער 18, טעל. 24-933

וואָס־זשע וועלען מיר געניסען

(הערענדיג די עקספּאָזע פונ׳ם פּרעמיער קאָזלאָווסקי אין סענאַט)

דער שעף פון דער רעגירונג, דער פּרעמיער פּראָפעסאָר לעאָן קאָזלאָווסקי האָט ענדליך געהאַל־טען אין סענאַט די לאַנג־ערוואַרטעטע עקספּאָזע־רעדע.

שוין פון פריהער האָט מען אין די פּאָליטישע קרייזען געוואוסט, מעהר־ווייניגער, וועגען וואָס דער פּרעמיער וועט רעדען; מ׳האָט געוואוסט, אַז דער פּרעמיער וועט דער ערשטער אָפיציעל מיטטיילען וועגען דעם, אַז עס וועט געמאַכט ווערען אַנ׳אינערליכע הלוואה און אַז ער וועט שילדערן די לאַגע אין לאַנד נישט אין קיין גאָר שוואַרצע פאַרבען, עס איז בעקאַנט: דער פּרעמיער קאָזלאָווסקי איז אַנ־אָפּטימיסט און אַלס אַזעלכער זעהט ער דורך ראָזע ברילען.

אינ׳ם מלוכה־לעבען איז דאָס אָפּט מאָל נישט קיין חסרון....

שוין אַ טאָג פאַר דער רעדע פונ׳ם פּרעמיער אין סענאַט האָט מען אויף דער אַלגעמיינער פערזאַמלונג פון די אַקציאָנערען פון „באַנק פּאָלסקי״ געהערט, פונ׳ם מויל פונ׳ם פּרעזעס ד״ר וורובלעווסקי, אָפּ־טימיסטישע ווערטער וועגען דער פינאַנציעלער און ווירטשאַפטליכער לאַגע אין לאַנד; מ׳האָט דאָרט גע־רעדט וועגען טעטיג מאַכען די קאַפּיטאַלען, שטי־צען די אינוועסטיציעס און —

אָט איז געקומען, מיט אַ טאָג שפּעטער, די רעדע פונ׳ם פּרעמיער אין סענאַט.

וואָס־זשע האָט דער פּרעמיער געזאָגט?

1) קודם־כל, אַז די רעגירונג הויבט זיך אָן מעהר און שטאַרקער צו אינטערעסירען מיט דער לאַגע אויפ׳ן דאָרף, מיט׳ן פּויער; פאַרן דאָרף וועלען גע־גרייט אַ רייה פערלייכטערונגען; דאָס דאָרף נעהמט אָפּ פאַר די פּראָדוקטען צו־ווייניג געלד, דער זלאָטי אויפ׳ן דאָרף איז אַנ׳אַנדערער, ווי דער זלאָטי אין שטאָט; מען דאַרף דעריבער דעם דאָרף העלפען קו־מען צו זיך.

2) דער פּראָדוקטען־ און סחורות־אויסטויש

פון אונזער וואַרשאַווער קאָרעספּאָנדענט
מ. עלבוים

צווישען דאָרף און דער שטאָט וועט מוזען רעגולירט ווערען, עס מוז פערשווינדען די פערמיטלונג, וואָס מאַכט טייערער די פּראָדוקטען; עס איז פערהאַן אַ צו אַ גרויסע דיספּראָפּאָרציע צווישען די פּרייזען, וועל־כע מ׳צאָהלט דעם פּויער און די פּרייזען, וועלכע מען נעהמט ביים קאָנסומענט..

און 3) עס וועט געמאַכט ווערען אַ נייע אינער־ליכע הלוואה, וועלכע וועט אָבער פערנוצט ווערען אויסשליסליך — דאָס האָט דער פּרעמיער אונטער־געשטראָכען — אויף אינוועסטיציע־אַרבייטען. למשל: 50 מיליאָן אויף צו בויען שאָסעען, 50 מיל־יאָן אויף צו רעגולירען טייכען און וואַסערען און די איבריגע סומעס — אויף אַ רייה איינריכטונגען, וואָס וועלען דינען דעם ווירטשאַפטליכען לעבען, רהיינו: צו רעגולירען דעם אינערליכען האַנדעל.

דער פּרעמיער האָט צום סוף צוגעגעבען, אַז דורך די אינוועסטיציע־אַרבייטען וועט אַ גרויסער טייל אַרבייטסלאָזע בעשעפטיגט ווערען און, אַזוי־אַרום וועט דער קריזיס בעקומען דעם ערשטען קלאַפּ, עס וועט געלינדערט ווערען די נויט פון די אָרימסטע.

מוזען מיר דאָ מאַכען — אפשר זיך אַליין, סתם אין דער וועלט אַריין — עטליכע בעמערקונגען:

פונ׳ם פּרעמיער קאָזלאָווסקיס עקספּאָזע איז קלאָר אַז די רעגירונג ווענדט זיך איצט „מיט׳ן פּנים צום דאָרף״. עס גייט נישט אַזוי איגם פערביליגערן די פּרייזען פון די פּראָדוקטען אין שטאָט, ווי אין הוי־בען די פּרייזען אויפ׳ן דאָרף; „דער דאָרפישער זלאָטי זאָל ווערען אַ זלאָטי״; אויך דאָס „רעגולי־רען דעם האַנדעל״ איז נישט אַזוי קלאָר פאַר אַלע: צי האַנדעלט זיך נישט דאָ וועגען אָפּשאַפען די פער־מיטלער־סוחרים און אויף זייער אָרט זאָלען האַנד־לען די כּל׳ערליי דאָרף־קאָאָפּעראַטיוועס און אַגראַר סינדיקאַטען? אויב יאָ — איז דאָס איינער פון די קלעפּ, פון וועלכע עס וועט ליידען אין דער ערשטער דייה, דער יודישער סוחר און הענדלער.

און איצט: די אינערליכע הלוואה.

אין וואָסער פאָרם די דאָזיגע הלוואה זאָל נישט אַדורכגעפיהרט ווערען, וועט אַלץ יודיש געלד, אין אַ היפּשער מאָס, אַריינפליסען אויפ׳ן אינוועסטיציע־פאָנד.

אָבער... צי וועלען יודישע אַרבייטער בעשעפ־טיגט ווערען ביי די שאָסעע־, טייך־ און וואַסער־רע־גולאַציע־אַרבייטען? צי וועט די רעגירונג — אויב ביז־איצט נישט — איצט כאָטש ספּעציעל אַ טראַכט־טון וועגען אָט דער אָנגעווייטאָגטער פראַגע: אַר־בייט פאַר יודישע בירגער, פאַר יודישע אַרבייטס־הענד?

און נאָך אַ פראַגע: צי וועלען די אַלע יודישע בירגער, וואָס פערלירען זייערע חיונה־מעגליכקייטען צוליב דער „רעגולאַציע פונ׳ם האַנדעל״, צי וועלען אָט די „רעגולירטע״ און פּעראַרימטע בעקומען אַרבייט כאָטש ביי די שאָסעען?

דער פּרעמיער האָט אויך דערמאָנט, אַז די הלוואה וועט אויך פערנוצט ווערען פאַרן פערבעסערען דאָס ווירטשאַפטליכען לעבען; עס איז צו דרינגען דערפון, אַז דאָס מיינט די רעגירונג צו שטיצען מיט סובסידיעס און הלוואות אַ רייה ווירטשאַפטליכע אונטערנעהמונגען, ווי: קאָאָפּעראַטיוועס, בענק א. ד. גל.

טאָ, וואָס־זשע איז מכוח די יודישע פּראָדוציר און פערברויכס־קאָאָפּעראַטיוועס? די יודישע גמי־לות־החסדים־קאַסעס, די קאָאָפּעראַטיווע בענק און הילפס־אינסטיטוציעס? —

אָט די אַלע פראַגען האָבען זיך ממש געבעטען מ׳זאָל זיי שטעלען נאָך דער רעדע פונ׳ם שעף פון דער רעגירונג, פּראָפ. קאָזלאָווסקי.

אויף ענטפערס בלייבט בלויז צו וואַרטען, האָפען און זיין אין גוטען גלויבען....

צוויי רעפארמען
סאציאלע פערזיכערונג און שטייערן

פון אינוש. א. רוסאק

שוין פון מאי ה. י. האט פרעמיער קאזלאווסקי אין זיין מלוכה עקספאזע נאכן אדורכפיהרען א קריטיק איבער דער סאציאלער פערזיכערונג, אנגעזאגט רעפארמען אין דער דאזיגער פערזיכערונג

מיט א קורצער צייט צוריק האט זיך צו די דאזיגע רעפארמען אויך אנגעשלאסען דער מיניסטער פאר געזעלשאפטליכער שוץ, פאטשערקאווסקי.

אין פרינציפ איז די שטעלונג מצד דער רעגירונג אין דער דאזיגער פראגע זעהר גערעכט, די פינאנציעלע פאזיציע פון דער ארט פערזיכערונגען האט בעטראפען מיט איינעגע יאהר צוריק 750 מיליאן זלאטעס און איצט שטייגט די זעלבע פאזיציע אריבער מיט א האלבען מיליאן זלאטעס, ד.ה. די פאזיציע פערנעהמט מעהר ווי 25 פראצענט פון גאנצען מלוכה־בודזשעט.

די געזעלשאפט איז אבער אין אלגעמיין קנאפ צופרידען פון די דאזיגע אלע פערזיכערונגען. דאס איז א צו שווער בעלאסטענדע אדמיניסטראציע, וועמענס ארבייט בעשטייט ס'רוב אין ערלעדיגען א דאקומענט און ווייניג אין דעם עצם זאך. אויב מען זאל צוגעבען צו דעם די נישט פאראויסגעזעהענע פינאנציעלע ווירטשאפט, וואס האט אין דער צייט פון דער גוטער קאניונקטור אונבעוועגליך געמאכט א גרויסען טייל פון זייערע קאפיטאלען, — ווייזט זיך, זעלבסטפערשטענדליך ארויס פאר וואס די איצטיגע פערזיכערטע, נאך אפצאהלען אין משך פון א רייה יאהרען הויכע סטאווקעס, בעקומען איצט, נאך א סך שוועריגקייטען, פערהעלטנישמעסיג נישט קיין גרויסע שטיצע.

דאס, וואס איז ביז איצט געטון געווארען, קאן מען אבער נישט אנערקענען פאר רעפארמען. דאס זענען ענדער אויסבעסערונגען פון טעכנישער נאטור וועלכע ענדערען גאר נישט די פאקטישע זאכלאגע.

ס'זענען אבער אינטערעסאנט די אנשויאונגען, וואס הערשען אין די רעגירונגס־קרייזען וועגען די רעפארמען אין דער סאציאלער פערזיכערונג. אט האט דער געוו. פינאנץ־מיניסטער מאטושעווסקי, וועלכער קאן בעטראכט ווערען אלס איינער פון די פעהיגסטע פינאנץ־מענער אין איצטיגען רעגירונגס לאגער, וועלענדיג ענטלאסטען דאס דארף פון דער שטייער־לאסט און אלס רעקאמפענסאטע פאר דער שטאט, האט ער געשטרעבט צו ענטלאסטען די שטאט פון דער סאציאלער פערזיכערונג.

נישט ארויסזאגענדיג זיך אין פרינציפ אין דער פראגע פון ענטלאסטען דאס דארף פון דער שטייער־לאסט, דארף מען אנערקענען אז אין אלגעמיין גענומען פערדינט דער געדאנק פון מיניסטער מאטושעווסקי ערנסט צו בעטראכטען, ווייל מיטן ענטלאסטען די שטאט פון דער סאציאלער פערזיכערונגס פליכט, וואלט בעפרייט געווארען א גרויסער טייל קאפיטאל וועלכען מען וואלט אריינגעפיהרט אין דער פריוואטער ווירטשאפט. אויף אזא אופן וואלטען די בעפרייטע קאפיטאלען געפיהרט צו פערשטארקען די פריוואטע ווירטשאפט.

מיט אנ'אמת, וואלטען א בעדייטענדער טייל בעאמטע רעדוצירט געווארען וואס וואלט פעראורזאכט צו פערגרעסערען די ארבייטסלאזיגקייט — פון דער צווייטער זייט דארף מען אבער אנערקענען אז די זעלבע ארבייטסלאזע וואלטען אבער געפינען בעשעפטיגונג, ווען עס וואלט זיך פערבעסערען די ווירטשאפטליכע לאגע.

די דאזיגע אנשויאונג האט בעגעגענט א קריטיק מצד'ן מיניסטער מאראטשעווסקי, וועלכער האט זיך ענטקעגענגעשטעלט געגען וועלכע עס איז רעפארמען וואס זאלען דערפיהרען צו פערשמעלערען די סאציאלע פערזיכערונגען.

די אנשויאונג פון מיניסטער מאראטשעווסקי איז דאס זעלבע, וואס אין גאנצען נישט אדורכפיהרען קיין רעפארמען, וואס זענען פון פריהער אויס אנגעצייכענט ביי דער רעגירונג.

מיט איינס איז שווער מסכים צו זיין מיטן מינ. מאראטשעווסקי, וועלכער וואלט געוואלט א טייל פון די בעפרייטע קאפיטאלען פון דער סאציאלער פערזיכערונג איבערגיסען אויף די שטייער פאזיציעס, וועלכע זאלען ווערען פערגרעסערט. דאס איז פערשטענדליך, אז די דאזיגע רעפארם וואלט געהאט איהר בעדייטונג אויף אזוי פיל, ווען עס וואלטען די אנגעוויזענע בעפרייטע קאפיטאלען איבערגעגאנגען צו דער פריוואטער ווירטשאפט פערגרעסערענדיג דעם אומזאץ קאפיטאל אין דער ווירטשאפט.

א צווייטע וויכטיגע רעפארם וועגען וואס מען רעדט שוין זעהר לאנג און ווערט זעהר שווער געבוירען, איז די אלגעמיינע שטייער־רעפארם.

די אלטע עקאנאמישע טעאריע האט פעסטגעשטעלט, אז אויב די שטייערען־לאסט שטייגט איבער מיט 12 פראצענט פון דער אלגעמיינער געזעלשאפטליכער הכנסה, ווערט דאס בעטראכט פאר אומנארמאל. מיט דער דאזיגער טעאריע האט מען זיך שוין לאנג געזעגענט, ווייל אין דער נאך מלחמה־צייט זענען מיר געקומען צו דעם, אז דער שטייער־לאסט שטייגט שוין איבער 50 פראצענט פון דער געזעלשאפטליכער הכנסה.

זעלבסטפערשטענדליך, אז מען קאן נישט בעטראכטען אזא לאגע פאר נארמאל, לאגיש נעמענדיג דארף מען אנערקענען אז עס איז ענדליך פאראן עפיס א גרעניץ פון שטייער־מעגליכקייטען, וואס קאנען בעדראהען מיט א צוזאמענברוך פון דער גאנצער עפענטליכער ווירטשאפט.

אויב מען זאל נעמען אין אכט אונזערע פערהעלטנישען און נעהמען אין אכט אז די אלגעמיינע הכנסה פון ארבייטענדען עלעמענט, נישט רעדענדיג וועגען ארבייטסלאזע, דערגעהט ביז צו 50 פראצענט אין פערגלייך צום יאהר 1929, פערשטעהען מיר דאן, וויפיל די שטייער־רעפארם איז געווען נויטיג מיט צוויי יאהר צוריק, איז דאס אין יעצטיגען מאמענט א אומבעדינגטע מלוכה־נויטווענדיגקייט.

צוליב דעם טאקע איז די טאקטיק פון מיניסטער זאווארזקי נישט פערשטענדליך, אויב ער האלט פאר מעגליך צו העכערען די שטייערען אין א גאנצע ריי געביטען.

עס איז נישט קיין ספק, אז די ראלע פון פינאנץ־מיניסטער איז ביים איצטיגען מאמענט נישט לייכט, אבער די ראלע פון א דורכשניטליכען ווירט איז ביי דער איצטיגער קריטישער לאגע נאך שווערער. וואס אנ'אמת דארף מען אנערקענען, אז ד רעגירונג זוכט איצט א געוויסען וועג האבענדיג אלס ציל, אויפצולעבען דאס ווירטשאפטליכע לעבען, איינפיהרענדיג א אינוועסטיציע־הלוואה, אין דער הויך פון 200 מיליאן, אויפן וועג פון א סובסקריפציע פון פינאנץ־אינסטיטוציעס, וועלכע האבען אנגעזאמעלטע קאפיטאלען און ליגען אונניצליך.

הגם די אינוועסטיציע־הלוואה וועט האבען א גוטע ווירקונג אויף דער ווירטשאפטליכער לאגע, דארף אבער די שטייער־רעפארם ראדיקאל אדורכגעפיהרט ווערען, און וועט זיין ערפאלגרייך נאר דאן, ווען די פערבעסערונג פון דער שטייער־סיטואציע וועט קומען פון פערשידענע זייטען.

אלזא, נישט נאר די אינוועסטיציע־הלוואה, נאר א גרינדליכע אומוועלצונג פון גאנצען שטייער־סיסטעם פערבונדען מיט דער ענדערונג פון דער גאנצער עטאטיסטישער פאליטיק קאן מיטהעלפען צו א פערבעסערונג פון דער אלגעמיינער ווירטשאפטליכער לאגע ווארום די פערקלענערונג פון דער שטייער־טאבעלע פערקלענערט דעם צופלוס פון הכנסות. פאקטיש זענען זיי מעהר, פערגרעסערענדיג די רייהען פון שטייער־צאהלער. און דערמיט פערגרעסערען זיך די מלוכה־הכנסות.

אונזער מיינונג איז דערום, אז א גרינדליכע שטייער רעפארם דארף נישט געהען אין דער ריכטונג פון פערגרעסערען די שטייער־טאבעלע, נאר זי פערקלענערען און דארף זיין פערבונדען מיט דער אינוועסטיציע־הלוואה אין צוריקציהען די גאנצע עטאטיסטישע פאליטיק. וועלכע ווי מיר האבען שוין אנגעצייכענט, איז שעדליך פאר די אינטערעסען פון דער גאנצער מלוכה־ווירטשאפט.

„אזיען פאר אזיאטן" — די לאזונג פון יאפאניש־כינעזישן הסכם

די וויכטיגסטע געשעהענישען אין דער אייראפעאישער פאליטיק — די לאנדאנער קאנפערענץ, די ווענדונג צו דייטשלאנד און דער ענטפער פון דריטען רייך — האבען געשטעלט אין שאטען געשעהענישען פון געוואלטיגער בעדייטונג, וואס שפילען זיך אפ אויפן ווייטען מזרח.

ווי די דעפעשען האבען שוין געמעלדעט, פארט דער כינעזישער מארשאל טשאנג־קיי־שעק קיין טאקיא. די דאזיגע רייזע האט א גרויסע בעדייטונג און נישט נאר פארן ווייטען מזרח, ווייל מיר לעבען אין צייט ווען געשעהענישען אין איין עק וועלט זענען ענג פערבונדען מיט די געשעהענישען אויפן צווייטען עק וועלט. עס אונטערליגט נישט קיין שום ספק אז טשאנג־קיי־שעקס רייזע, קיין יאפאן וועט האבען גרויסע פאלגען אויך פאר אייראפע,

די בעציהונגען צווישען יאפאן און כינא האבען אין די לעצטע יאהרען געטראגען א מאדנעם כאראקטער. די דיפלאמאטישע בעציהונגען צווישען די ביידע לענדער זענען קיינמאל נישט איבערגעריסען געווארען, און דאך פיהרט זיך צווישען יאפאן און כינע א אונאויפהערליכע מלחמה. די כינעזישע רעגירונג האט פערשאטען די פעלקער־ליגע מיט אנקלאגעס און מעמאראנדומס וועגען מאנדזשוקא און אין דערזעלבער צייט האבען די יאפאנישע גענעראלען אין מאנדזשוקא ערלעדיגט פראגען, וואס עס האט זיך געדוכט אז זיי געהערען צו דער קאמפעטענץ פון דער פעלקער־ליגע, דער בעוואפענטער כוח האט געשטעלט די פעלקערליגע, כינע ווי אויך די גאנצע וועלט פאר געשעהענע פאקטען.

אינדערזעלבער צייט איז אבער אויך פארגעקומען אנ'אונאויפהערליכע ארבייט איבער דער דערנעהנטערונג צווישען יאפאן און כינע. די ארבייט איז געפיהרט געווארען אונטערן לאזונג: „אזיען פאר אזיאטען", און די אידעע פון דער אזיאטישער סאלידאריטעט האט סוף־כל־סוף דערפירט דערצו, אז כינע זאל מסכים זיין אויף דער ניי־געשאפענער לאגע און אזוי ארום אויך צו א פערשטענדיגונג מיט יאפאן.

מיט אנ'ערך צוויי חדשים צוריק האבען זיך צווישען נאנקין און טאקיא אנגעהויבען אונטערהאנדלונגען, מארשאל טשאנג־קיי־שעק איז געווען איינער פון די כינעזישע אנפיהרענדע פערזענליכקייטען וואס האט ארויסגערוקט די נויטווענדיגקייט צו קומען צו א הסכם מיט יאפאן. א לאנגע צייט זענען די כינעזישע מאסען אויפגעצויגען געווארען אין אידעע פון שנאה צו יאפאן. און איצט מיט איינמאל, טרעט יאפאן ארויס אלס די איינציגע בעשיצערן פון כינע.

יאפאן טרעט איצט צו, זעהט אויס צו פערווירקליכען איהר נייע אויסערליכע פאליטיק, וואס עס האט פראקלאמירט דער יאפאנישער אויסערן־מיניסטער כיראטא. אלס הויפטפונקט פון זיין נייע אויסערליכע פאליטיק האט כיראטא געשטעלט די פריינדשאפט מיט כינע, נאך כיראטאס גרויסע רעדע וועגען דעם נייעם קורס פון דער יאפאנישער פאליטיק האבען ביידע מלוכות שנעל ערלעדיגט צווישען זיך איניגע שטרייט־פראגען און דער וועג צו דערנעהנטערונג איז געווארען פריי,

טשאנג־קיי־שעקס רייזע קיין טאקיא דארף פערענדיגען די אונטערהאנדלונגען וואס פיהרען זיך שוין זייט א געוויסער צייט נישט קוקענדיג אויף דעם לאזונג פון „אזיען פאר אזיאטען" האבען די כינעזער דאך זעהר שמערצליך געפיהלט דאס אפרייסען מאנדזשוקא פון כינע. איצט זעהט אבער אויס, אז כינע האט בעשלאסען צו געהן אויפן וועג פון הנחות אין דער פראגע, אוועקצושטעלען די יאפאניש־כינעזישע בעציהונגען אויף אנדערע יסודות, אין א רייה רעדעס ווי אויך פאר פרעסע פארשטעהער האט טשאנג־קיי־שעק ערקלערט, אז עס איז איצט א לעבענס־נויטווענדיגקייט פאר כינע צו קומען צו א הסכם מיט יאפאן, און אז דער הסכם דארף בעשטעהן אין דעם דאס יאפאן זאל רעדען מיט כינע ווי א גלייכער מיט א גלייכען. יאפאן האט דורך דער שאפונג פון דער מאנדזשוקא־מלוכה דערגרייכט איהר הויפט־ציל און איצט דארף זי ווידער געהן אויף פרייטע הנחות לטובת כינע, פון געוויסע סמנים קען מען אורטיילען, אז דער אויסערן מיניסטער כיראטא האט שוין זיך פערשטענדיגט מיט די יאפאנישע מיליטערישע קרייזען וועלכע זענען ווי בעוואוסט, די איניציאטארען און אנפיהרער פון א אקטיווער קריגס־פאליטיק אויפן ווייטען מזרח.

טשאנג־קאי־שעק האלט דעריבער דעם איצטיגען מאמענט פאר פאסיג צו פאהרען קיין טאקיא.

ווי עס זאל אבער נישט זיין בעווייזט דער דאזיגער וויזיט, אז ביי ביידע צדדים איז איצט פאראהאן דער ווילען צו א פערשטענדיגונג און זיי געפינען פאר נויטיג דעם דאזיגען ווילען צו דעמאנסטרירען פאר דער גאנצער וועלט.

פאר אייראפע איז אבער זעהר וויכטיג די פראגע וואס פאר א בעדייטונג און וואס פאר א פאלגען פאר דער איבעריגער וועלט עס וועט האבען די לעצטע פאזע פון די כינעזיש־יאפאנישע בעציהונגען, די געשעהענישען אין אייראפא ענטוויקלען זיך אין א שנעלען טעמפא, די איטאליענישע עקספעדיציע קיין אביסיניען ווערט אדורכגעפיהרט מיט אזא שנעלקייט, נישט אהן געניגענדע סיבות עס איז דאך א פאקט, אז יאפאן האט לעצטענס ארויסגעוויזען א גרויס פעראינטערעסירונג אין אביסיניען, וואס איז נישט געווען אין הסכם מיט די אינטערעסען פון די אנדערע מלוכות דערונטער אויך איטאליען, דער כינעזיש־יאפאנישער הסכם קען נישט בלייבען אהן איינפלוס אויף די אינטערעסען פון סאוויעט רוסלאנד און אויפן ווייטען מזרח. די סאוויעטישע דיפלאמאטיע וועט זיכער נישט בלייבען צופרידען פון לעצטען הסכם. אויך די אייראפעאישע מלוכות זענען שטארק געווען אינטערעסירט אויפן ווייטען מזרח און דער הסכם צווישען יאפאן און כינע, קען זעהר שארף ענדערען די כחות־פערהעלטנישען אויפ'ן שטילען אקעאן, נישט בחנם האט די ענגלישע „טיימס" ציטירט דאס ארטיקעל פון לארד לאטיאן, וועלכער ווארענט געגען די יאפאנישע פלענער אין כינע, אנווייזענדיג אז יאפאן האט בדעה צו שטעלען די וועלט פאר געשעהענע פאקטען אזוי ווי זי האט עס געמאכט אין מאנדזשוקא. דער אונטערשיד בעשטעהט נאר אין דעם, וואס מאנדזשוקא איז געשאפען געווארען געגען דעם ווילען פון כינע, און איצט ווערט אויסגעפיהרט א גרויסער פלאן נישט נאר מיטן הסכם נאר אפילו ביי דער מיטווירקונג פון דער נאנקינער רעגירונג.

דעריבער ציהען צו זיך די געשעהענישען וואס שפילען זיך אפ אויף דער ליניע נאנקין — טאקיא, די אויפמערקזאמקייט פון אייראפע, נישט קוקענדיג דערויף וואס זי האט אירע אייגענע פאליטישע דאגות ווייל ווי וויכטיג עס זענען נישט די געשעהענישען אין אייראפא מוז אבער מיטגעצויגען ווערען אין דער רעכנונג אויך די געשעהענישען אויפן ווייטען מזרח. מערב־אייראפא און דער ווייטער מזרח זענען צווישען זיך אין איצטיגען מאמענט ענג פערבונדען.

וויפיל יודען קען ארץ־ישראל אויפנעמען
אין די נאהענטסטע צעהן יאהר

די „גאזעטא האנדלאווא" האט לעצטענס ארויסגעגעבען א ספעציעלען נומער, געווידמעט די פויליש־פאלעסטינישע בעציהונגען, און נומער איז פערעפענטליכט א אינטערוויו מיט מ. מ. אוסישקין פון וועלכען מיר ברענגען דא איניגע אינטערעסאנטע פרטים.

אויף דער פראגע ווי הויך אוסישקין שאצט די אימיגראציע מעגליכקייטען קיין פאלעסטינע אין משך פון די נאהענטסטע 10 יאהר האט ער געענטפערט:

— דאס ווארט פאלעסטינע איז נישט גענוג אויב מען וויל רעדען וועגען א גרויסער קאלאניזאציע. עס איז פאראן א איצטיגע פאמעלע פאלעסטינע, עס עקזיסטירט אבער אויך א היסטארישע פאלעסטינע אויף וועלכער מיר יודען פרעטענדירען, און דאס אויפ'ן יסוד פון היסטארישע, עקאנאמישע און עטנאגראפישע פרינציפען. דאס אלטע פאלעסטינע האט איינגעצאמט אנדערע גרעניצען אויף צפון, מערב און דרום און דאס דאזיגע פאלעסטינע איז כמעט ליידיג — נאך ליידיגער ווי דאס מאנדאטען פאלעסטינע. אויב אין מערבדיגען טייל פון ירדן קומט אויס אנ'ערך 40 איינוואוינער אויף איין קוואדראט קילאמעטער מאכט אויס אויף דער מזרחדיגער זייט פון ירדן 6 איינוואוינער אויף איין קוואדראט קילאמעטער און אויף דרום אין די איינוואוינער צאהל נאך א קלענערע, א גרעסערע ארץ ישראל וועט זיין דריי מאל גרעסער ווי דאס איצטיגע. אויב מען רעדט וועגען דער צוקונפט איז וועגען א גרויסער קאלאניזאציע, דארף מען דאס גאנצע בעהמען אין אכט. מען דארף נישט פערגעסען, אז דער מזרח, צפון און דרום זענען כמעט נישט בעוואוינט, אין הסכם מיט דעם פיזישען געזעץ וואס ווייזט אן, אז די נאטור פערטראגט נישט קיין לעערע שטחים וועט זיך דאס איצטיגע ארץ ישראל אויטאמאטיש אויסשפרייטען אויך אויף די דאזיגע לעדיגע שטחים פון לאנד, אזוי מוז געשעהען און קיין שום דיפלאמאטישע שוועריגקייטען וועלען דעם דאזיגען פראצעס נישט קענען אפשטעלען.

דאס צווייטע קריטעריום וואס ווייזט אן אויף דער גרויסער אימיגראציע מעגליכקייט, איז די פראגע פון דער אינטענסיווירונג פון דער לאנד־ווירטשאפט. די בעצייכענונג — צי דאס געגעבענע לאנד איז גרויס אדער קליין איז נישט אפהענגיג פון דער צאהל קוואדראט קילאמעטער פון זיין אויבערפלאך, נאר אין דער ערשטער רייה פון דער אינטענסיוויטעט פון דער לאנדווירטשאפט, אין אזא ווי בעלגיען, וואס איז קלענער, ווי דאס גרויסע ארץ ישראל, וואוינען 8 מיליאן מענשען, וואס לעבען אין א בעדייטענדען וואוילשטאנד. דאגעגען איז אזא ריזיג לאנד ווי סיביר לעבען א סך ווייניגער מענשען און דערצו אין ארימקייט. ווי ווייט מען קען טרייבען די אינטענסיווירונג פון דער לאנדווירטשאפטליכער קולטור איז שווער צו זאגען, ווייל עס פעהלט אין דעם פאל א גרעניץ.

מיט 50 יאהר צוריק וואלט קיינער נישט געגלויבט, אז אין בעלגיען וועלען קענען לעבען 8 מיליאן איינוואוינער, און ווער וואלט עס געקענט גלויבען, אז אזא באך, ארימע און קליינע פאלעסטינע וועט אין משך פון איין יאהר קאנען אויפנעהמען 40 טויזענט מענשען?

צו דער אינטענסיווירונג פון דער לאנדווירטשאפטליכער קולטור זענען נויטיג: פאלגענדע עלעמענטען. גרויסע איניציאטיווע, גרויסע טעכנישע ידיעות, פעהיגקייט צו ארבייט, אידעאליזם און פינאנסיעלע מיטלען — דאס אלץ האט דאס יודישע פאלק. מיט א פאר יאהר צוריק האט קיינער נישט געגלויבט, אז דאס וואסער פראבלעם וועט אזוי שנעל און א געוויסער מאס געלעזט ווערען. מיר מוזען פעסטשטעלען, אז אין א סך געגענדען איז עס שוין א געשעהענער פאקט.

פאר דער מלחמה האט קיינער נישט געגלויבט, אז מען וועט קענען אויפלעבען דעם טויטען ים און דאך איז עס געשעהען. ווער קען פאראויסזעהען צו וואס פאר א פערנעהם עס קען זיך ענטוויקלען די עקספלואטאציע פון טויטען ים? פאר דער מלחמה האט קיינער נישט געטראכט וועגען דעם, אז די וואסער פאלען פון ירדן וועט מען אויסנוצען אויף עלעקטרישע קראפט, איצט איז עס א געשעהענער פאקט. ענליכע ביישפילען וואלט מען געקאנט אויסרעכענען א גאנצע רייהע.

אויף דער פראגע וויפיל יודען דאס קליינע ארץ ישראל וועט בעווייזען אויפצונעהמען אין משך פון די נאהענטסטע 10 יאהר קען איך קיין קאנקרעטע תשובה נישט געבען, איך קען נאר אננעהמען, אז אויב נישט קוקענדיג אויף די שוועריגקייטען, אויף דעם וואס עבר הירדן איז געשלאסען, איז דאך מעגליך געווען אין איין יאהר אויפצונעהמען 40 טויזענט נייע עמיגראנטען, איז זעהר מעגליך, אויב די עמיגראציע בעגרענצונגען וועלען אפגעשאפט ווערען, אז דאס קליינע ארץ ישראל זאל אויפנעהמען א מיליאן נייע עמיגראנטען.

עס עקזיסטירט א קאלאניזאציע געזעץ אין דער גאנצער וועלט מיט'ן אויסנאהם פון פאלען פון בעזונדערס שווערע קריזיסען ענטוויקעלט זיך די קאלאניזאציע נישט אין א אריטמעטישע פער־

(ווייטער זעה 20־טע זייט)

לאדז
1 מערץ 1935

ניער פאלקסבלאט

לאדז
1 מערץ 1935

ווען ס'איז מעגליך א יודישע דיקטאטור

פון לעא קעניג

— 1. —

ווען מיר זאלען זיך פרעגען: איז דא אצינד אזא פאלק וואס קען בשום אופן נישט ארויסגעבען א דיקטאטאר און לעבען אונטער א דיקטאטור, וואלט מען, גלויב איך, געמוזט אנווייזען אויפן איינציגען יודישען פאלק.

א באמת אויסדערוועהלט פאלק. א פאלק — א יחיד במינו. צוריק מיט א פאר יאהר זענען געווען נאך א פאר פעלקער און לענדער, אויף וועלכע מען פלעגט מיט זיכערהייט זאגען, אז ביי זיי קענען קיין דיקטאטורען נישט זיין, אז זיי זענען צו קולטורעל און פריי זיי זאלען קענען דולדען דעם בעסטען און אידעאלסטען דיקטאטאר אפילו.

אבער היינט זענען שוין אזעלכע לענדער און פעלקער נישט פאראן.

אויסער, ווי געזאגט, דעם אויסדערוועהלטען יודישען פאלק. ווער וועט עס היינט שוין זאגען אז א גם פרייען ענגלאנד איז אבסאלוט אונמעגליך א דיקטאטור? ווער וועט עס זאגען אז אין פראנקרייך איז עס אונמעגליך? ווער? און קיין סך אנדערע לענדער, צו וועלכע מען זאל קענען אפילו אנווענדען די פראגע, איז שוין נישט פאראן. דער גרויסער רוב פון היינטיגע פעלקער און לענדער זענען דאך שוין אונטער האלבע צי גאנצע, אייזערנע צי שטאלענע לינקע צי רעכטע דיקטאטארען.

איז טאקע דאס יודישע פאלק (און ווי עס ווייזט אויס זענען מיר דאך א בעזונדערע נאציע) דאס איינציגע פאלק, וואס האט נישט און קען נישט, אויף ווי ווייט ס'איז מעגליך פאראויסצוזעהען, האבען אן אייגענעם יודישען דיקטאטאר.

נאך אמאל: א אויסדערוועהלט פאלק.

אבער מיר דארפען זיך נישט לעגען קיין פויגעלעך אין בוזעם־קעשענע, ווי מען זאגט, אין אונזער יודיש.

נישט ווייל מיר זענען קולטורעלער ווי אנדערע פעלקער, און נישט ווייל מיר זענען אזעלכע געוואלדיגע ליבהאבער פון פרייהייט איז אונמעגליך ביי יודען א דיקטאטור.

מילא, אונזער קולטורעלישקייט דיק קולטורעלישקייט: עס קען זיין אז מיר זענען נישט ווייניגער, אויב נישט מעהר, קולטורעל ווי א סך אנדערע „קולטורעלע" פעלקער, פערקעהרט: מיר האבען שוין צו פיל קולטורען: א העברעאישע קולטור, א יודישע קולטור, און וואס פאר א יוד האט נישט ביי דער זייט נאך איינע צי א פאר אנדערע קולטורען: ענגלישע, דייטשע, רוסישע, פראנצויזישע וכו' וכו'....

מיט איין ווארט, אין קולטור זענען מיר שוין דוקא נישט זשעדנע, כאטש אפט ווייס איך נישט, צי מיר ווייסען וואס מיר מיינען, ווען מיר רעדען וועגען יודישע קולטור, העברעאישע קולטור א.א.וו.

אבער קולטור איז, ווייזט זיך ארויס, נישט קיין מניעה צו דיקטאטור: אט ווייסען מיר פון אזוי־גערופענע הויך־קולטורעלע פעלקער, ווי צום ביישפיל, דאס דייטשע פאלק, וואס האבען ליב זייער דיקטאטאר נאך מעהר ווי זייער נאציאנאלען ווארשט.

אלא וואס'דען, איז די אזוי גערופענע „ליבע צו פרייהייט" וואס מאנכע פעלקער, זאגט מען, האבען מעהר און מאנכע ווייניגער.

איז ווייס איך נישט צו יודען, צי דאס יודישע פאלק האט טאקע אזוי ליב פרייהייט.

אויב מען קען אמאל נאר צווייפלען אין אונזער קולטורעלישקייט, צווייפעלט זיך שוין זעהר אפט אין אונזער יודישער ליבע צו פרייהייט. אינדיווידועל און נאציאנאל.

פערקעהרט, אפט (אין מינוטען פון יאוש) דוכט זיך אז יודען האבען גאר ליב קנעכטשאפט. אפט דוכט זיך אז א יוד קוויקט זיך מיט א גוט שטיקעל גלות ווי מיט א הייסער שוויץ באד. „איי ס'איז שלעכט א מחיה". מיט וואס פאר א פערגעניגען קרעכצען אפט יודען... עפעס ווי עס קומט זיי צו א שטיק לעבען פון די צרות און גזירות. איך האב שוין אמאל געזאגט דאס אויב עס זענען פאראן סאדיסטישע פעלקער איז אפשר דאס יודישע פאלק א פאלק, וואס איז קראנק אויף מאזאכיזם. ס'איז אפשר אביסעל צו געוואגט אזוי צו זאגען, נאר אפטמאל דוכט זיך אז יודען לייבען אויף אין א עת צרה... קוקט זיך צו ווי יודען פיהלען זיך היימיש לעבעדיג אויף א פראטעסט מיטינג געגען א גזירה, א רדיפה'לע. זעהט ווי אונזערע כלל טוער און פערזארגער, ווי אונזערע זשורנאליסטען און קארעספאנדענטען ווערען ביזי ווען עס קומט ר"ל א היטלער.

די אויגען ברענען, די שטימעס ווערען הייזעריג, די פעדערס סקריפען... ס'איז ליהודים — דאס יודישע לעבען לעבט אויף ממש בשעת אנ'אומגליק: אין דער יודישער גאס בעווייזען זיך פערשידענע משולחים, גרים, בעלי־תשובה, גרויסע לייט וואס דער געשמאק פון די יודישע צרות, ווי משומדים, להבדיל דער ריח פון געפילטע פיש האט זיי צו אונז צוריקגעבראכט ניין, מען קאן שטארק צווייפלען אין דער יודישער ליבע צו פרייהייט. שוין מקדמונים זענען מיר אפנים נישט געווען אזעלכע בעלנים אויף פרייהייט: משה'ס תורה האבען אונזערע אור־אור־זיידעס אנגענומען, נאר ווען דער בארג סיני איז שוין געווען אויף זייערע קעפ. דערנאך האבען זיי זיך געבונדען מיט רצועות, מיט זעקס הונדערט דרייצען מצוות און מיט טויזענדער גדרים און סיגים....

א פאלק, וואס האט ליב זיך אליין צו בינדען... אפט דאכט זיך, אז נישט נאר זענען מיר נישט קיין גרויסע בעלנים אויף פרייהייט און זעלבסטשטענדיגקייט, נאר פערקעהרט, אז מיר זענען פערליבט אין אונזערע קנעכטשאפטען, אין אונזערע גלות'ן..

א אמת'ער יוד וועט קיין טאפ בארשט נישט אוועקגעבען פאר זיין אייגענעם גלות, פאר דער קנעכטשאפט אין וועלכער ער איז געבוירען געווארען, און פון וועלכער ער איז אנטלאפען, ס'איז אפשר אן אלגעמיין מענשליכער מאטיוו, אבער ביי אונז איז דאס א נאציאנאלער לייט־מאטיוו. איהר וועט טרעפען טויזענדער יודען אין לאנדאן (און איבעראל) וואס לעבען שוין דארט פיל יאהרען און דערען נאך זייער „שלעכטען" רוסיש צי פויליש פון דער ,היים' צו וועלכער זיי וועלען זיך אפשר שוין קיינמאל נישט אומקעהרען, אין דער צייט ווען זייער היימישען יודיש שעהמען זיי זיך שוין דארט צו רעדען....

צי נעהמט צום ביישפיל אונזערע שפאגעל נייע דייטשע פליטים: פערטריבען בעליידיגט און בעשפיגען מיט גאל און בלאטע, אבער אויף זייערע פוילישע צי רוסישע „גלויבענס גענאסען" קוקען זיי נאך אלץ אראפ מיט זייער אמאליגער גלות גאווה.

א יוד הערט נישט אויף אזוי גיך צו שטאלצירען מיט זיין אמאליגער קנעכטשאפט, אפילו ווען ס'טיילען איהם הונדערטער יאהרען אפ פון זיין גלות (ווי ס'איז דער פאל מיט די איצטיגע ספרדישע יודען).

ניין, א פאלק וואס קען זיך פיהלען „גלייך ווי זיי וואלטען געווען פרייע מענשען" און ווייסט אלעזים־ביטערע פסיכאלאגישע טעמים פונ'ם „הכל לפי המבייש" (ס'וועגדט זיך ווער עס פערשעהמט אייך) אזא פאלק קען נישט בעצייכענט ווערען אלס א פאלק וואס האט ליב פרייהייט און קען נישט לעבען אהן פרייהייט... און פונדעסטוועגען איז דאס יודישע פאלק דאס איינציגע פאלק וואס האט נישט און קען נישט האבען קיין דיקטאטור. פאר וואס?

דער גייסט פון וויסענשאפט

פראפעסאר איינשטיינס נייע ענטדעקונגען און אויספיהרונגען

פון ד"ר ה. זשיטלאווסקי

פראפעסאר איינשטיין האט ווידעראמאל פערנומען אויף א ווײלע דעם אויבענאן אין דער מאדערנער גייסטיגער וועלט. ער איז ארויסגעטראטען אין פיטסבורג מיט א בעריכט וועגען זיינע נייערע דערגרייכונגען אין דעם איבערבוי פון יענע גרונט־פרינציפען אין דער נאטור־וויסענשאפט, וואס האבען געהערשט אין דעם מענשליכען געדאנק פאר די לעצטע פאר הונדערט יאהר.

פאר דעם נישט־ נאטור־ וויסענשאפטלער, פאר דעם געבילדעטען מענשען בכלל, ליגט דער אינטערעס פון איינשטיינס ארבייטען נישט אזוי אין די מאטעמאטיש־וויסענשאפטליכע בעווייזען, וואס נישט אלע קאנען ריכטיג בעגרייפען, — ווער רעדט שוין וועגען קאנטראלירען און נאך אמאל איבעררעכענען. אין אט דעם פרט האט דער געבילדעטער מענש א פול רעכט, צו גלויבען איינשטיינען אויף זיין ווארט ער קאן דאס טון שטיצענדיג זיך אויף דעם פאקט, וואס אלע גרויסע מאטעמאטיקער און געלערנטע האבען פיז אהער נישט געקאנט אויפווייזען קיין איין טעות אין זיינע חשבונות, און נאך מעהר וויכטיג איז פאר אונז, פשוטע בשר ודם'ס דער פאקט, וואס גראד די לייכטענדיגע און פיהרענדיגע גייסטער אין דער מאדערנער וויסענשאפטליכער וועלט האבען אלע אנגענומען אויך יענע טעארעטישע אויספיהרען וואס איינשטיין מאכט אויף דעם סמך פון זיינע מאטעמאטישע חשבונות, — אויספיהרען, וועלכע איינשטיין בויט אויס אין זיין שוין גענוג בעריהמטער טעאריע פון „רעלאטיוויטעט".

די אמתן אין די שיטות פון קאפערניק'ן און דארווינען, וואס האבען אריינגעבראכט אזעלכע געוואלטיגע רעוואלוציעס אין דער געשיכטע פון דעם גאנצען מענשליכען וועלט־באנעם, לעבען אין דער וויסענשאפט, ווי א קנין פון דעם מענשליכען געדאנק און נויטיגען זיך נישט מעהר אין קיין ,מעטריקעם'. דאס איז דער העכסטער לויב, וואס מען קאן זאגען וועגען זיי. דאס איז דער בעוויז אז זיי זענען שוין נישט קיין בעזונדער „שטרעמונג", נאר דער שטראם גופא, און אט צו דער גאר הויכער מדרגה האט זיך באלד נאך זיין דערשיינען אויפגעהויבען דער „איינשטייניאניזם". וואס האט אין דעם מענשליכען געדאנק ארויסגערופען נישט קיין קלענערע רעוואלוציע איידער די פון קאפערניק'ען און דארווינען. נישטא שוין אין דער איצטיגער וויסענשאפט קיין „איינשטייניאנער" ווייל דער גאנצער וויסענשאפטליכער שטראם איז איינשטייניאניש.

און ער, דער פאטער פון דעם נייעם רעוואלוציאנערען איינשטעל, שווימט אויך מיט־ און אין דעם שטראם, און האלט אין איינעם מיט די אנדערע גרויסע געלערנטע נישט נאר אין דעם וויטערדיגען אויסבוי פון זיינע פונדאמענטאלע לערען נאך אויך אין זייער איבערבוי. און ער שעמט זיך נישט אליין אנצעווייזען וואו דער שטראם האט פערלאזען יענע פאזיציעס, אויף וועלכע ער, איינשטיין, איז געשטאנען ביי דעם ערשטען אויסבוי פון זיין סיסטעם.

אט, צום ביישפיל, זיין שטעלונג צו דעם רוים, צו דער אויסגעשפרייטקייט פון דער וועלט אין זיין ערשטען אויסבוי פון זיין שיטה איז ער געווען פעלזענפעסט זיכער, אז די וועלט־רוימליכקייט איז, ערשטענס, געבויט נישט לויט דעם סוד פון ווירע־גליכע ליניעס: זי איז אויסגעקרימט און, צווייטענס — טאקע דערפאר גופא, — איז די וועלט מיט איהר אויסגעשפרייטקייט נישט אומענדליך, ווייל איינגעשלאסען אין זיך גופא.

אין אנ'אונטערערדונג, וואס איך האב געהאט די זכיה צו האבען מיט איינשטיינען, וועגען זיין טעאריע, האב איך איהם געשטעלט אזא פראגע: „קאן איך זאגען אין דעם זין פון אייער טעאריע, אז ווען איך שיס ארויס א קויל אין דעם מרחב אריין, און זיי טראגט זיך אומגעשטערט מיט איהר אייגענעם אימפעט, מוז זי זיך אומקעהרען פון דער אנדערער זייט צו דעם פונקט פון וואנען זי איז ארויסגעשאסען געווארען?" — „אבסאלוט!" — האט דארויף געענטפערט איינשטיין, איצטער אבער ביי זיין לעצטען ארויסטריט גיט די פרעסע איבער אזא דערקלערונג זיינע: „די דערגרייכונגען אין דער מאדערנער דערקענטעניש זענען פון אזא ארט, אז אין דער איצטיגער צייט איז אוממעגליך צו וויסען צי דער וועלט אל איז ענדליך אדער אומענדליך, אויסגעקרימט אדער אפען.

הייסט עס, עס איז שוין נישט „אבסאלוט"־זיכער אז די קויל מוז זיך אומקעהרען צוריק. מעגליך אז זי קאן זיך פארט טראגען מיט איהר אייגענעם אימפעט („אינערציע". בלע"ז) אין אלע אייביגקייטען, אין דער „אומענדליכקייט" אריין.

אדער: עס האט זיך אין לויף פון דער וויסענשאפטליכער פארשונג ארויסגעוויזען אז עס איז דא א סתירה ביי די פיזיקער אין דעם בליק גופא, ווי מען זאל קוקען אויף דעם מהות פון די נאטור־געזעצען. איינינע אנהענגער פון פאן־פלאנקס קוואנטום טעאריע, גלויבען, אז א נאטור־געזעץ איז נישט קיין אבסאלוטער „מוז". ער איז נאר א „ווארשיינליכקייט". איינשטיין און פאן־פלאנק אליין גלויבען אין דעם „מוז", אין „דעטערמיניזם". אויפגעוויזען אויף אט דער סתירה, לייקענט זי איינשטיין נישט אפ. עס ווייזט אויס אז יערע פון די צוויי טעאריעס אנטהאלט אין זיך א גרויסען טייל אמת, אבער אין דער איצטיגער צייט שליסט איין אמת אויס דעם אנדערען".

זאל אונז דא נישט ארען אין וואס דער דאזיגער ווידעראנאנד בעשטעהט לויט זיין תוך, און אויף וואס ס'שטיצען זיך די ווידעראנאנדיגע אמת'ן. מיר ברענגען דעם גאנצען ענין, כדי צו בעוואונדערען איינשטיינס פרייען, עכט־וויסענשאפטליכען גייסט, עס איז א סתירה אינם איצטיגען צושטאנד פון דער פארשונג קאן מען זיך נישט העלפען. דארף מען נעמען די לאגע ווי זי איז אי, וואס וועט זיין מיט דעם „מאניזם" הקודש, וואס פאדערט, אז אלץ זאל דערקלערט און בעשטימט ווערען פון איין - איינציגען פרינציפ? ארט דאס נישט איינשטיינען, דעם אפשר גרעסטען „מאניסט", לויט זיין גאנצען שטרעבען און שאפען. זיין מאניסטיש וועלט־בילד ווייל ער דערגרייכען נאר אויף דעם וועג פון דער אביעקטיווער וויסענשאפט. און דארט וואו זי שווייגט, בויגט ער הכנעהדיג זיין קאפ אדער מיהט זיך צו גראבען ווייטער, ווי ער טוט עס, צום ביישפיל, כדי אריינצוברענגען עלעקטריציטעט און מאגנעטיזם אין דער זעלביגער איינהייט, וואס נעהמט ביי איהם ארום די צייט, דעם רוים און די גראוויטאציע.

אינטערעסאנט איז אויך זיין שטעלונג צו דעם פראבלעם פון דער ווילענס־פרייהייט (בחירה חפשית), וואס איז אזוי ענג פערבונדען מיט דער שיטה פון דעמזעלביגען פראבאביליזם. אין דעם נייעם יאהרהונדערט איז דאס געווען א פאדערונג פון יעדען פראגרעסיווען וויסענשאפטליכען דענקער אנצונעהמען אז עס קאן נישט זיין קיין ווילענס־פרייהייט, ווייל אלץ מוז האבען אנ'אורזאך, פארוואס די זאך איז און פארוואס זי איז אזוי ווי זי איז, און אז אונטער אט דעם געזעץ פון ,קאוזאליטעט" איז אויך דער מענשליכער ווילען אונטערגעווארפען אבסאלוט. איינשטיין גלויבט אויך דערין. ער האלט אבער, אז אין דער איצטיגער צייט איז דאס נישט מעהר ווי א גלויבען אין אנ'ענין פון פערזענליכען „געשמאק", דאס הייסט אז עס איז נישטא קיין וויסענשאפטליכער „מוז" צו גלויבען אין „דעטערמיניזם", אין דער אבסאלוטער הערשאפט פון דעם קאוזעל־געזעץ, און ער גיט א לענגערע דערקלערונג פארוואס דאס איז אזוי. ער אליין גלויבט אין דעטערמיניזם. ער האפט אז מען וועט דאס ווען עס איז קאנען בעווייזען וויסענשאפטליך. נו, „גלויבען" און „האפען" איז קיינעם נישט פערוועהרט דארטען וואו די וויסענשאפט שווייגט און כל זמן זי שווייגט.

דער אפאסטאל פאול (שאול פון תרשיש) האט, כידוע, געפרעדיגט פאר דער מענשליכער דערקענטעניש דריי פרינציפען: „גלויבען, האפען און ליבען" „און די ליבע איבער די ביידע צוויי". יא! די ליבע — דאס, וואס איינשטיין כאראקטעריזירט מיט דעם ווארט ,געשמאק" — זי בעשטימט דעם גלויבען, און דער גלויבען רעגנט ארויס די האפענונג. אבער מיר האבען איצטער נאך א פערטען פרינציפ: נישט נאר גלויבען, האפען און ליבען, נאר אויך וויסען מיט די מיטלען פון דער פרייער וויסענשאפטליכער פארשונג.

מיט אט די מיטלען, ניי אויסגעשמידט פון איהם איז איצט איינשטיין געקומען, כדי נאך אמאל און נאך שטארקער צו בעקרעפטיגען אונזער איצטיג וויסען, אז עס איז נישטא קיין אייביגע מאטעריע; אז מאטעריע („מאסע") איז נאר א געוויסער צושטאנד אין וועלכען עס געפינט זיך די וועלט־ענערגיע; אז ענערגיע פרעסט זיך צונויף אין מאטעריע, און אז די וועלט־מאטעריע קאן זיך פאנאנדערשפאנען אין ריינער ענערגיע.

די „אייביגע וועלט־מאטעריע" — אט דער יסוד פון דעם מאטעריאליסטישען וועלט־באנעם — געהערט איצטער צו דער געשיכטע פון דעם מענשליכען געדאנק, אינאיינעם מיט די „אייביגע מינים" פון פאר דארווינען און דער אייביג־רוהענדיגער ערד פון פאר־קאפערניקען. אט דעם אביעקטיוו־ וויסענשאפטליכען אמת מוזען מיר איצטער אויסלערנען זיך צו לעבען, כדי צו בעשטימען אין פולער הארמאניע מיט איהם אונזערע גלויבונגען און אונזערע האפענונגען.

געשיכטע פון יודען אין לאדז

די בעציהונגען פון דער קריסטליכער בעפעלקערונג צום יודישען ישוב אין לאדז

פון ד״ר פ. פרידמאן

(נאכדרוק פערבאטען)

ארום 1820, האט די צענטראלע מאכט אין קעניגרייך — פוילען, אונטערגענומען א אקציע, מיטן ציל צו רעגולירען די שטעט און צו דערהויבען זייערווירטשאפטליכען מצב. פאראלעל מיט דער אקציע איז אויך ענטשטאנען דער פלאן אויסצוטיילען יודישע בעצירקען, אין די רעגירונגס־שטעט (פריוואט שטעט זענען פון דער אקציע געוועזן אויסגעשלאסען), כד אדורכצופיהרען די דערמאנטע פלענער האט די מאכט פעראָרדענט גרויסע קווערענדעס, פערלאנגענדיג פון די שטאטישע מאכט־האבער איהר צוצושטעלען „היסטארישע און טאפאגראפיש - סטאטיסטישע בעשרייבונגען פון יעדער שטאט בעזונדער, ווי אויך ידיעות בנוגע דער יודישער בעוואוינונג.

אין די תשובות וואס זענען צוגעשיקט געווארען קיין ווארשע האט די ארטס־אדמיניסטראציע כמעט פון אלע רעגירונגס־שטעט בעמערקט, אז דער איינפיהר פון א יודישען בעצירק איז שוין פראיעקטירט און וועט צושטאנדקומען, נאכדעם ווי עס וועט פערארדענט ווערען דער פערנעהם און די רעגולאציע פון דער געגעבענער שטאט. פאר לאדז איז אויך צונויפגעשטעלט געווארען אזא „היסטארישע און טאפאגראפיש־היסטארישע בעשרייבונג" און עס איז אויך פארגעשטעלט געווארען דער מצב, בנוגע דער יודישער בעוואוינונג.

אין רעזולטאט פון די אדורכגעפיהרטע אונטערזוכונגען איז ארויסגעגעבען געווארען א קעניגליכע החלטה פון 7טען מאי 1822, וועלכע האט אנגעזאגט דאס שאפען פון דעם יודישען רעוויר אין א גאנצע ריי שטעט. אין דער טאט זענען, במשך פון נישט קיין גאנצע זעכצען יאהר אויסגעטיילט געווארען יודישע רעווירען אין א סך שטעט, לויט דעם בעקאנטען מאדערנעם סטאטיסטיקער ל. וואלסקי, זענען ביז 1823 ענטשטאנען יודישע בעצירקען אין מעהר ווי דרייסיג שטעט. לויט וואלסקי'ן זענען נאך אין 1856 אויף 453 שטעט, בכלל, אין קעניגרייך־פוילען געווען נאר 246 שטעט, אין וועלכע יודען האבען געמעגט וואוינען אהן בעגרעניצטקייטען. ד. ה. 54,3 פראצ. פון די פוילישע שטעט. אין די דאזיגע שטעט האבען געוואוינט 253,261 יודען. 90 שטעט האבען זיך פריוועליגירט מיט דער יודישער אומטאלערנץ. אבער נישט קוקענדיג דערויף האבען אין די דאזיגע שטעט געוואוינט 88,745 יודען. שטעט, וואס האבען געהאט בעזונדערע יודישע בעצירקען, זענען געווען 31, אין די דאזיגע שטעט האט געוואוינט א יודישע בעפעלקערונג פון 10,176 נפשות. אויסערדעם האבען יודען נאך געוואוינט אין 86 גרעניץ־שטעט.

וואלסקים פעסטשטעלונג איבער דער עקזיסטענץ פון יודישע בעצירקען, נאר אין 31 שטעט פון קעניגרייך איז, דוכט זיך, נישט קיין קרוב־לאמת'ע. בלויז אין דער מאזאווישער גובערנע האבען אין 1830 עקזיסטירט יודישע בעצירקען אין 19 שטעט, דהינו:

אין ראווע — שוין פון לאנג,
אין לויוויטש, זייט'ן 15 יאנואר 1820,
אין ניעשאווע, זייט'ן 15 נאוועמבער 1820,
אין פשייטש, זייט'ן 19 נאוועמבער 1822,
אין וואלאצלאוועק, זייט'ן 4 פעברואר 1823,
אין סאמפאלנע, זייט'ן 14 אקטאבער 1823,
אין גאסטינין, זייט'ן 4 נאוועמבער 1823,
אין בריסק־דקי, זייט'ן 23 נאוועמבער 1824,
אין זגערזש, זייט'ן 21 דעצעמבער 1824,
אין לאדזש, זייט'ן 27 אקטאבער 1825,
אין יעזעוו, זייט'ן 8 נאוועמבער 1825,
אין קאמינטשיק, זייט'ן 23 נאוועמבער 1825,
אין וויסקיטנע, זייט'ן 21 יוני 1826,
אין לאטאוויעץ, זייט'ן 20 יאנואר 1827,
אין סקערניעוויץ, זייט'ן 17 מאי 1827,
אין קאוועל, זייט'ן 14 אקטאבער 1827,
אין אינאווראצלאוו, זייט'ן 25 נאוועמבער 1828,
אין טורטשין, זייט'ן 23 אקטאבער 1829, און
אין ראדזשעיאוו, זייט'ן 9 יאנואר 1830.

אויסערדעם איז געווען אין לויף די בעשטימונג פון יודישע בעצירקען אין גאמבין און אין סטאניסלאוואוו.

אויב אלזא אין דער בלויזער מאזאווישער וואיעוו. זענען געווען גאנצע 19 געטאס און אין אנדערע וואיעוואדשאפטען האט מען אויך נישט געקארגט, האבען געמוזט זיין בעדייטענדיג מעהר בעצירקען, ווייפיל עס גיט אן וואלסקי.

הגם די דאזיגע רעסטריקציעס האבען די לאדזער יודען געטיילט צוגליך מיט א בעדייטענדיגען טייל פון זייערע גלויבענס־ברידער אין פוילען, זענען דאך די בעגרענצונגען פון לאדזער יודען ווי אלס שטאט, וואס איז בעשטימט געווארען אלס אינדוסטריעלער קאלאניזאציע־ארט, געווען א סך שווערער, ווי אין גרעסטען טייל אנדערע שטעט, די יודען פון די שטעט, וועלכע זענען בעשטימט געווארען אלס אינדוסטריעלע קאלאניזאציע ערטער ווי לאדז, זגערזש, גאסטינין, און אנדערע, זענען גענצליך אויסגעשלאסען געווארען פון צו וואוינען אין די נייע אינדוסטריע געגענטען. מיט אזעלכע פארבעהאלטען האבען זיך בעווארענט די אימיגראנטען אין זייערע ישובים־אפמאכען.

די דייטשע ישובניקעס, נישט בלויז וואס זיי האבען נישט געוואונשען זיך, אז יודען זאלען וואוינען צווישען זיי נאר זיי זענען אפילו נישט צופרידען געווען פון דער יודישער שכנות אויף דער אלטשטאט, און האבען זיך בעמיהט, אויף פערשידענע אופנים זיי צו שיקאנירען.

א גרויסע אומצופרידענהייט האט ביי זיי ארויסגערופען די סקאסירונג פון יודישען בעצירק, אין יאהר 1862, דידאזיגע פעראָרדנונג האט ביי זיי אפילו ארויסגערופען א בעוועגונג צו באיקאטירען יודען. זייער אומווילען אריינצולאזען יודען צווישען זיך האבען זיי מאטיווירט מיט ווירטשאפטליכע טעמים: זיי האבען חושד געווען די יודען, אז בעזעצענדיג זיך צווישען זיי, וועלען זיי, אין גרעסטען טייל, זיך פערנעהמען מיט איבערשמוגלען טעקסטיל־סחורה'ס; זיי האבען מורא געהאט אז די יודישע קאנקורענץ אין האנדעל און אינדוסטריע, וועט זיי דערפיהרען צו א ווירטשאפטליכען פונאנדערפאל; זיי האבען פארגעזעהען, אז דאס אריינציהען זיך פון יודען אין דער ניי־שטאט וועט ארויסרופען א יקרות אויף האנדעלס־לאקאלען, ווייל יודען שרויפען־אויף די פרייזען, די דייטשע שפינערס און וועבערס האבען, שליסליך — ווי מיר האבען עס שוין בעשריבען — געפיהרט א זעהר ענערגישע אקציע, וועמעס ציל עס איז געוועזן צו בעשווערען פאר יודען דאס בעזעצען זיך אין דער ניי־שטאט.

אלס געגען־פאקטאר צו דער פערגרעסערונג פון יודישען בעצירק, דארף מען אויך דערמאהנען סיי די קריסטלכע, סיי די יודישע הויז־בעלי־בתים פון דער אלטשטאט, וועלכע האבען מורא געהאט אז נאך דער פערגרעסערונג, אדער סקאסירונג פון יודישען בעצירק, וועלען זייערע הייזער אנהויבען צו פוסטעווען און עס וועט ווערען א פרייזען־ירידה אויף דירות. פון דער אנדערער זייט ווידער, זענען די קריסטליכע הויז־איינגענטימער פון דער אלטשטאטישער געגענט, בשכנות פון יודישען בעצירק, צוליב פערשטענדליכע טעמים, געווען אויסגעשפראכענע אנהענגער פון דער בעצירק־פערגרעסערונג.

די יודישע בעפעלקערונג, אנטרעפענדיג אויף אזעלכע שטארקע מניעות, אין דער דרום־ריכטונג, האט זי זיך אין איהר נאטירליכען ענטוויקלונגס־גאנג, געווענדעט אין דער צפון־ריכטונג. אבער אויך די טענדענץ האט, אונטערוועגס, אנגעטראפען אויף שטערונגען, מצד דעם קאטוילישען קאשטשאל אויף דעם פלאץ־קאשטשעלני. צוויי מאל, אין די יאהרען 1820 און 1858, האט די גייסטליכע מאכט זיך זעהר ענערגיש געשטעלט געגען דער עקספאנסיע פון יודען אין דער ריכטונג. אויסמיידענדיג אבער אויך די שטערונג האט דער יודישער ישוב־שטראם געריסען אלס ווייטער אויף צפון, וואו ער האט, אויסער דעם שוין צום צווייטען מאל, פערגרעסערטען, יודישען בעצירק, נאך געפונען א נייעם און בעקוועמען ישוב־שטח — באלוט. די שפורען פון דער ענטוויקלונג פונם דאזיגען יודישען ישוב, זענען נאך פערבליבען, ביזן היינטיגען טאג אין דעם אופן פון בעזעצען זיך פון די בעזונדערע נאציאנאליטעטען אויפן שטח פון לאדז. — געהענדיג מיט די לאדזער גאסען אין דער ריכטונג פון דרום אויף צפון, קען מען פעסטשטעלען, ווי אזוי עס איז, קוואנטיטיוו און רעלאטיוו געפאלען די צאהל פון דער קריסטליכער בעפעלקערונג און דער וואוקס פון דער צאהל פון דער יודישער בעפעלקערונג.

א יודישיסט מיט'ן קנאק!...

דערצעהלט פון א גליקליכען טאטע

פון י. אבערזשאנעק

די היינטיגע וואך קומט צו מיר אריין א יוד מיט א פרעהליך פנים. די אויגן האבען ביי איהם געשטראהלט פון שמחה. זעצט זיך אוועק, הוסט זיך אויס, צורעשט מאכט ער זיך צורעכט די ברילען און דערנאך פרעגט ער מיך:

— פאניע אב—נעק, איהר זענט א יודישיסט צי א העברעאיסט?

— צו וואס דארפט איהר דאס וויסען? — האב איך דעם יוד געפרעגט.

— איך וויל וויסען מיט וואס איהר שמעקט, כדי כ'זאל וויסן צי כ'זאל אייך דערציילן די מעשה — האט דער יוד געענטפערט.

— וואס פאר א מעשה?

— נו, די מעשה מיט מיין ווייבס לשון קודש־רעדען.

— נו, אדרבה, דערציילט.

האט זיך דער יוד ווידער אויסגעהוסט און געגנומען דערציילען די מעשה פון זיין ווייבס לשון־קודש.

— ווי איהר קוקט מיך אן, בין איך נישט קיין געגנער פון לשון קודש, ביי אונז אינדערהיים, האט מען שבת גערעדט נאר לשון קודש. מיין טאטע און די מאמע האבען א גאנצען שבת נישט גערעדט קיין יודיש ווארט. איך געדענק, שבת פארנאכט איז עס געווען. דער טאטע און די מאמע זענען געשטאנען שמונה עשרה. אין מיטען דערינען, האט די מאמע געזעהען ווי די קעץ עסען דאס פלייש, גיט די מאמע א ציה דעם טאטען פאר דער פאלע און זאגט אויף „לשון קודש":

נו... „קץ כל בשר" (די קעץ עסען אויף ס'גאנצע פלייש).

— „קצתי בחיי" (קעץ דארפען אויך לעבען!").
— האט דער טאטע געענטפערט.

וו איהר זעהט פאניע אב—נעק שטאם איך פון א משפחה העברעאיסטען. און איך אליין בין אויך נישט קיין שונא פון העברעאיש. איך האלט אבער, אז יודיש איז אונזער פאלקסשפראך, האב איך טאקע גרויס עגמת נפש וואס מ'רודפט אזוי אונזער יודיש אין ארץ ישראל.

נאר וואס קומט ארויס, אז מיין יודענע זאל געזונד און שטארק זיין איז א פערברענטע העברעאיסטקע. זייט ס'איז געווארען א מאדערנע העברעאיש, איז ביי איהר יודיש —טריף. ווען איהר זאלט זי בעגילען, וועט זי נישט רעדען קיין יודיש ווארט.

אמאל, נישט היינט געדאכט, ווען די יעקעס זענען געווען אין לאדז, איז זי אזויפער'יעקעט געווארען, אז אהן א „קרייץ דאנערוועטער' און א ביטע שעהן' האט זי זיך נישט גערוהרט. נאר זי האט געשפראכען פרייסיש. פאר דער מלחמה, האט זי גערעדט רשעת (לייען: רוסיש). און איצט אז ס'איז געווארן א מאדערנע העברעאיש, איז הימעל און ערד און העברעאיש: רעדט העברעאיש, פלירטעוועט אויף העברעאיש — אלץ אויף העברעאיש.

קום איך אהיים, ווי איך עפען נאר די טיר, בעגעגנט זי מיך מיט א שמייכעלע:

— חיים, טען לי קעסעף (גיב געלד)
פרעג איך זי:

— ריווטשעלע וואס הערט זיך עפעס מכוח אביסעל מיטאג?

ענטפערט זי מיר אויף לשון קודש:

— איינכא כאלע לכאקאט (ביזט נישט חולה צוווארטען).

קוים דערווארט מיך אויפ'ן מיטאג נעהם דעם ערשטען לעפעל זופ אין מויל אריין פרעג איך זי:

— ריווטשעלע, פע ! די זופ איז דאך אנגעברענט ?

— כאפעים לכא שיפכא טאווא מימעני (שאף דיר א בעסערע דינסט פון מיר) — האט זי געענטפערט.

פרעג איך זי: ריווטשעלע, וואס געהסטו אום מיט א נאז? וואס האב איך דיר געטון?

— מא יהיע אים אדרעט קאיץ? (וואס וועט זיין מיט א זומער־פאלטען?) — האט זי מיט א צווייערע מינע געפרעגט.

איך קום אהיים אין אוונד, שטעהט זי ביים שפיגעל פארבט זיך די ליפעלעך קריידט זיך אן די ברעמען פרעג איך זי:

— ריווטשעלע צי מאכסטו דיך איצט אויפן שפאציר ?

ענטפערט זי מיר „ריין" העברעאיש:

— אני ראצע האיאם ללעכעט על האקאלנאא (איך וויל היינט געהען אין קינא).

קום איך אנימעלטען אהיים פארטאג. כאפט זי זיך אויף מיט א ויצעקו:

— אייפא האיטא קאל האלאילא? (וואו האסטו געהוליעט א גאנצע נאכט?).

נעהם איך מיך פאר איהר פערענטפערען: דאס, יענץ, חרוסת, לאקשען, כ'האב מיך געדארפט אפרעכענען מיט א סוחרטע.

ווערט זי אין כעס און שעלט מיך אויף לשון־קודש:

— לעיך לכאל האשאנים האשכאראט (געה צו אלדע שווארצע יאהר!)

און אפשר מיינט איהר אז נאר מיט מיר רעדט זי און שעלט אויף לשון קודש? אך! ווער ס'קומט איהר אונטער דער האנד, לענט זי איהם אוועק א פארציע העברעאיש. וואס דארפט איהר מעהר? אפילו מיטן דאקטאר רעדט זי אויך „פא העברעיסקו".

מיט עטליכע וואכען צוריק, איז זי קראנק געווארען אויף דער גריפע. האט בעקומען היץ, קומט צו איהר דער דאקטאר. פרעגט ער זי:

— „צא סליכאטש? גריפא?"

ענטפערט זי איהם דוקא אויף העברעאיש:

— יעיש לי כאם (כ'האב היץ).

— „פאני מובי פא טורעצקו? " — האט זי דער דאקטאר געפרעגט.

האב איך דעם דאקטאר ערקלערט אז דאס רעדט זי פון דער היץ. אז ס'איז ביי איהר א הויכע טעמפעראטור.

פרעגט זי ווייטער דער דאקטאר:

— „אילע פאני מא ליאט"?

— ספאר לעכא עט האשינייעם (ציילט אייך די ציין) — האט זי דעם דאקטאר מיט כעס געענטפערט

און מיט וועמען רעדט זי נישט העברעאיש? — אפילו מיטן סעקוועסטראטאר: אנימעלטען קומט אריין דער סעקוועסטראטאר מאכען א זייענטשע פאר א ראטע מאיאנטקאווע.. זאגט ער צו איהר:

— „מאם פאלעצעניע"..

— טוכאל לעקאכאט עט האצאראט שעלי (איהר קאנט צונעהמען מיינע צרות) — האט זי איהם נישט געלאזט ענדיגען זיין שפרוך.

און מיטן קצב רעדט זי, מיינט איהר יודיש? ווי פאלט איהר אויס? אין דער פריה געהט זי אין דער יאטקע אריין און זאגט צום קצב:

— טען לי מאנא יאפא באתאר בעלי אצאמאט (גיט מיר א שעהן חלק פלייש אהן ביינער).

ווי איהר זעהט, פאניע אב—נעק, האלט זי אין איין רעדען „לשון קודש", יודיש איז ביי איהר טריף ווי חזיר, וויפיל איך בעט מיך ביי איהר:

— ריווטשעלע קרוין, טו מיר א טובה רעד יודיש. דיר וועט עס לייכטער אנקומען און איך וועל דיך פערשטיין. האט זי זיך אבער איינגע'עקשנט, ניין און ניין. זי וויל נישט רעדען קיין איין יודיש ווארט. אויב נישט העברעאיש איז פויליש: „עברית אוי פולנית" — אדער העברעאיש אדער פויליש.

נו, האב איך עס אביסעל צרות פון איהר לשון קודש. א סך מאל מוז איך זי צעהן מאל איבערפרעגען בייז און שטוים מיך אן וואס זי וויל. איך רעד צו איהר יודיש און זי ענטפערט — העברעאיש.

נאר ווי זאגט איהר? אויף אלעם קומט א צייט, און אויף מיין ריווטשעלען איז אויך געקומען א צייט, כ'האב אין איהר דערלעבט א נקמה. מיין ריווטשעלע האט די היינטיגע וואך צום ערשטען מאל א רויסגערעדט א יודיש ווארט. הערט, ווי אזוי דאס איז געשעהן:

ווי איהר ווייסט, איז מיין ריווטשעלע געווען „אויף דער צייט". זי האט זיך גערעכט אין דער קימפעט. די היינטיגע וואך האט זי פלוצים בעקומען „ווייען", צורעשט שוואכע און דערנאך איז עס געגאנגען אין די גדולות און גענומען מאכען יעלות און דווקא אויף העברעאיש:

— אוי, רא לי (אוי, ס'איז ביטער!)

האט זי זיך געקארטשעט אין דרייען און ווייטער געמאכט געוואלדען:

— חיים, האצילעינו (חיים, ראטעווע מיך!)

בעט איך מיך ביי איהר:

—ריווטשעלע קרוין. דערבארעם דיך, שריי אויף יודיש! וועסט זעהען אז דו וועסט קוויטשען אויף יודיש וועסטו זיכער געהאלפען ווערען.

הערט זי מיך ווי דעם קאטער און טוט זיך דאס איהריגע. זי שרייט ווייטער אויף „העברעאיש":

— אני בעוואדאי אמוט (איך וועל זיכער שטארבען!)

האב איך בעקומען גרויס רחמנות אויף מיין העברעאיסטקע, האב איך מיט טרעהרען אין די אויגען זיך ביי איהר געבעטען:

— ריווטשעלע מיין גאלד, מיין אוצרל, מיין לעבען, האב רחמנות אויף דיינע יונגע יאהר. זעהסט ראך, אז דארט איז דא א בחור א יודישיסט, דו זעהסט דאך ריווטשעלע, אז ער פערשטעהט א ווארט העברעאיש נישט. פאלג מיך, שריי אויף יודיש וועסט זעהן אז דער בחור וועט דיך פערשטיין, וועסט זעהען אז ווי נאר ער וועט הערען א יודיש ווארט, וועט ער באלד ארויס פון דער הויט.

האט זי מיך ווידער אנגעשאלטען אויף העברעאיש. די קולות זענען געגאנגען עד לב השמים. און אז ס'האט שוין געהאלטען ביי סכנת נפשות, האט זי זיך א כאפ־אויף געגעבען און א געשריי־געטון:

— ג — ע — וו — א — ל — ד מ — א —
מ — ע — ש — י ה—ע—ל—ף מ—ו—ר...

און דא איז א שפרונג ארויס געגעבען א יונגאטש מיט א פאר רויטע פיסקאטשעס מיט א יעלתי א... א... א...

מזל טוב, ס'איז געבוירען געווארען א יודישיסט !

אזוי לאנג ווי זי האט געקוויטשעט אויף העברעאיש, האט דער בחור זי נישט פערשטאנען, ווי נאר ער האט געהערט א יודיש ווארט איז ער פון דער הויט ארויס.

אי, הערט איהר, פאניע אב—נעק, האב איך געהאט א נקמה אין מיין ריווטשעלען!...

סטודיע איבער דער געשיכטע פון יודען אין לאדז

(אין צוזאמענהאנג מיט דער מאנאגראפיע פון ד״ר פ. פרידמאן, וואס דערשיינט אינגיכען)

— 1. —

מיט איניגע טעג צוריק האבן מיר דערהאלטן א שעהנעם פראספעקט, וועלכער איז מבשר וועגן דער דערשיינונג פון א ציקל „סטודיעס איבער דער פערגאנגענהייט פון לאדזער יודען" און וועגן דער דערשיינונג פון׳ם ערשטען ווערק פון׳ם דאזיגען ציקל, דהיינו — די מאנאגראפיע א. נ. „די געשיכטע פון יודען אין לאדז, זייט אנהויב פון זייער בעזעצען זיך ביז 18 ... פון ד״ר פ. פרידמאן.

דער דערמאנטער פראספעקט האט אונז פעראינטערעסירט צוליב צוויי טעמים: קודם כל 1) פון הערליכע איניציאטיוו, פון דעם לאדזער אפטייל פון דער יודישער לאנדקענטשאפט געזעלשאפט, אין די איצטיגע שווערע צייטען, צו פערנעהמען זיך מיט פערלעגערישע ארבייט און 2) דער עצם פאקט — די געשיכטע פון לאדזער יודען.

ווער עס קען די אנגעווייטאגטע עטאפן פון דער יודישער היסטאריאגראפיע אין פוילען, דער וועט פערשטעהן, פארוואס די דערמאנטע, צוויי מאמענטען האבען אונז אזוי שטארק פעראינטערעסירט. די ביטערע מאסע אבער איז, לײדער, ווייניג אין די ענינים בעהאווענט און עס וועט דערביי זיין וויכטיג צו „קאמענטירען" די רעפלעקסען, וועלכע האבען זיך אונז ארויסגערוקט, בשייכות מיט׳ן דערמאנטען פראספעקט.

קודם־כל, עטליכע בעמערקונגען וועגען די בעציהונגען אין אונזערע פערלאג־וועזען:

נישט לאנג צוריק, איז אונז אויסגעקומען אויף די שפאלטען פון „אפיניע" (אין׳ן ארטיקל „פער־אספרא") צו שילדערן די שוועריגקייטען, מיט וועלכע עס קומט אונזערע היסטאריקער אויס צו קעמפען, יעדעסמאל, ווען עס האנדעלט זיך אום א פעראפענטליכונג פון די ארבייטען, וואס געפינען זיך אין זייערע טעקעס, גאנץ אפט קומט אויס, אז אונזערע היסטאריקער מוזען זיין, נישט בלויז די מחברים פון זייערע ארבייטען, נאר אויך זייערע אייגענע „מעצענאטען", וואס פינאנסירען די אויסגאבעס פון זייערע ווערק. אונזערע „קהל־סעניארען", וועלכע דארפען, אין דער ערשטער רייה, זיך פערנעהמען מיט׳ן אונטערשטיצען די יודישער וויסענשאפט, זענען אויסער גאנץ קלײנע אויסנאהמען, צו די ענינים פולשטענדיג גלייכגילטיג. די זעלבע גלייכגילטיגקייט בעהערשט אויך די אנדערע הערען „פרעזעסען", „פערוואלטערס", וועלכע הערבעהמען, זייט יאהרען די פאסטען אין אונזערע אינסטיטוציעס האבענדיג זעלטען דערצו די געהעריגע קוואליפיקאציעס. די דאזיגע הערען האבען שוין לאנג פערלוירען דעם קאנטאקט מיט׳ן יודישען קולטור־לעבען, אויב אפילו אזא קאנטאקט האט ביי זיי אמאל עקזיסטירט.

אויב אלזא, אויף די אויבען־אויסגערעכענטע, האט דער יודישער וויסענשאפטלער נישט וואס צו ריעכענען, וואלט איהם, על פי יושר, נאך געהארפט איבערבלייבען די לידערס פון די פאליטישע פארטייען, וועלכע מוזען דאך, אין זייער פארטיי־באגאוש, האבען א מעהרער, אדער ווייניגערען קולטור־פראגראם, אבער אויך דא הערשט א דערשלאגגעענדיגע האפנונגסלאזיגקייט! זייער „קולטור" איז רעדוצירט געווארען צו דער פראפאגאנדע־ליטערראטור אין די פארטיי־בלעטלעך און בראשור־קעס, אפט לאנגווייליגע און אומגעלומפערטע, אזוי ארום אלזא איז די וויסענשאפט נישט די דאזיגע, וואס דינט די „קהל־סעניארען", די „פרעזעסען", „פערוואלטערס" און פאטי־לידערס, נאך די אמת׳ע, וויסענשאפט — לשם־וויסענשאפט, בעבליבען אנגעוויזען אויף גאנץ באראט, אזוי אבער, ווי ביים משפט זיין חסד, לאזט דער כל־יכול, על פי רוב, אינזערע וויסענשאפטלער אז א זייט, האט זיך געשאפען די באמת טראגישע סיטואציע, אז א וויסענשאפטליכע ארבייט, פון וועלכען געהערט זי זאל נישט זיין, דארף זי אויסליגען איהרע „זיבען יאהר", איידער זי דערוועהט דעם ליכט־שיין...

פון ד״ר י. שיפער

מיט יאהרען צוריק איז געווען א פעריאד, דער איז זכרון געבליבענער דאלארען־פעריאד ווען עס זענען שטרום־וויין אנגעקומען פאנדען פון אמעריקאנער „דושאינט" און אלערליי „קאנסטרוקטיווען און „רעקאנסטרוקטיווען". צו יענער צייט האט מען קאנסטרואירט און רעקאנסטרואירט פערשידענע דעקער איבער... פערוואהרלאזטע בתי־מדרשים, כשר׳ע מקוואות א. ד. ג. מען האט אויך געטראכט וועגען יתומים־הייזער, כדי, נאך א געוויסער צייט, צו קענען פערגעסען וועגען די יתומים אליין. נישט בלויז וועגען יתומים — וועגען אלעם האט מען געטראכט, נאר נישט, וועגען דער „רעקאנסטרוקציע" פון אונזער וויסענשאפט, וועגען פערלאגס־הילף פאר אונזערע אלטע און יונגע וויסענשאפטלער... מען האט בשעתו פערלייקענט און מען פערלייקענט נאך איצט אויך די סברה, אז דאס יודישע פאלק איז אן עם־הספר — אין ערגיץ ווערט א בוך נישט געבוירען מיט אזעלכע חבלי־לידה, ווי ביי אונז; אין ערגיץ דערשיינט א בוך נישט אזוי זעלטען, ווי ביי אונז! אונזערע קהלות און אינסטיטוציעס פאר „רעקאנסטרוקציע" און זערע פאטענטירטע „ראשי־המדברים" אויף די פרעזעס־פאטעלען, אונזערע טומעלדיגע „פיהרערס" טראקטירען דאס בוך, ווי א ממזר, מיט וועלכען עס פאסט זיך נישט צו פערנעהמען...

ביי דער זאכלאגע ווערט דערביבער שוין זיין מערשטענדליך, פארוואס עס האט אונז אזוי אויפגעהייטערט די ידיעה, אז עס האט זיך געפינען אן אינסטיטוציע, איינע פון ווייניג אזעלכענע — דער לאדזער אפטייל פון דער יודישער לאנדקענטשאפט־געזעלשאפט, וועלכע האט צוגעטוליעט דאס „יתום׳ל" דאס ממזרל" — דאס וויסענשאפטליכע בוך און בעמיהט זיך איצט, אויפ׳ן וועג פון סובסקריבציעס, שאפען א פאנד אויף א מלבוש פאר דעם פערוואהרלאזטען „יתום".

און אט איז דער צווייטער מאמענט פון אונזער אויפגערוימטקייט:

די בשורה פון „סטודיעס איבער דער פערגאנגענהייט פון יודען אין לאדז", האט א ווייט גרעסערע בעדייטונג, ווי עס קען זיך, אין פלוג, אויסדוכטען. אויב שרייבען די ארויסגעבער פון פראספעקט (דער לאדזער אפטייל פון דער י.ג.פ.ל.) נאר אונטער דעם מאמענט פון לאקאלען פאטריאטיזם, טוען זיי נישט גוט.

„לאדז, די רעזידענץ פון דער פוילישער אינדוסטריע און האנדעל — לייענען מיר אין׳ם דערמאנטען פראספעקט — פערמאגט איינעם פון די גרעסטע, יודישע קבוצים אויף דער וועלט. דאס לאדזער יודענטום, וועלכעס צעהלט ארום 225 טויזענד נפשות... האט אפגעשפילט זעהר א פאזיטיוו ראל אין דער ענטוויקלונג פון לאדזער ווירטשאפט־ליכען און קולטורעלען לעבען; דאס לאדזער יודענטום האט פון זיך ארויסגעגעבען א רייה בעדייטענדיגע פערזענליכקייטען אויף אנפיהרענדיגע שטעלעס הן אין עולם־המסחר, סיי אין פאליטישען וועלטעל און א סך קאפיטאל פון דער וויסענשאפט און קונסט... טראצדעם האט דאס לאדזער יודענטום, ביז איצט, זיך נאך נישט דערוואַרט קיין וויסענשאפטליכע און אלזייטיגע בעארבייטונג פון זיין געשיכטע. בעדייטענדיג קלענערע מקומות, הגם אלטערע, ווי לעמבערג, קראקא א.ד.גל. גראד, ווי די גרעסטע יודישע קהלה אין פוילען — ווארשא, קענען זיך ריהמען מיט זייערע מאנאגראפישע ארבייטען און היסטארישע אויסגאבעס, אבער לאדז איז, אין הער הינזיכט געבליבען אין טעמפען ווינקעל"....

דאס אלעס איז גארעכטע אמת, אבער, לויט אונזער מיינונג, ליגט נישט דער שווער־פונקט אין דעם, וואס אנדערע יודישע קהלות האבען יא שוין זייער היסטאריע און לאדז ליגט נאך „אין טעמפען ווינקעל". ווייל בעמענדיג דעם ענין געגויט, געפינען זיך נאך אלע יודישע קהלות אין פוילען, סיי די עלטסטע, סיי די גרעסטע, אין דעם זעלבען „טעמפען ווינקעל", וואס לאדז, הגם וועגען אזעלכע שטעט ווי פוזען, קראקא, פשעמישל, לובלין, און ביאליסטאק, האבען מיר א גאנץ בעדייטענדיגע מאנאגראפישע ליטעראטור ווער אבער עס קען די דאזיגע ליטעראטור, דער מוז זיך אפשטעלען אויף דעם מאמענט, אז בכלל געהט זי נישט אריבער איבער 18־יאהרהונדערט. די נייע און די נייעסטע געשיכטע פון די יודישע קהלות אין פוילען, דער גאנצער 19־יאהרהונדערט און דער אנהויב פון 20־טען יאהרהונדערט, זענען כמעט נאך פערהוילענע, נישט דערפארשטע שטחים. עס איז שוין עפיס אזוי אויסגעקומען, אז אונזערע היסטאריקער, נישט אויסגע שלאסען אפילו דעם שרייבער פון די דאזיגע שורות, האבען געווענדעט זייערע בליקען אין דער ווייטער פערגאנגענהייט, פערנאכלעסיגענדיג דערבײ די נייעסטע צייטען. ערשט לעצטענס, ווען די „אלטע" היסטאריע איז שוין פיל־ווייניג „בעארבייט" געווארען, טריט אונזער היסטאריאגראפיע אריין אין 19 יאהרהונדערט.

און דערפאר טאקי איז די אנגעזאגטע מאנאגראפיע פון יודען אין לאדז פון ד״ר פרידמאן פאר אונז אזא דערפרעהענדיגע דערשיינונג, ווייל זי וועט זיין די ערשטע, וואס וועט אונז געבען די היסטאריע פון א יודישע קהלה פון 19־אהרהונדערט און מיר דערוואַרטען דעריבער מיט אומגעדולד דאס בעווייזען זיך פון דרוק דאס דערמאנטע ווערק פון דעם אויסגעצייכענטען היסטאריקער.

GABINET KOSMETYCZNY
I. NAMIOTOWEJ
ul. Narutowicza 11 front, I piętro
przyjm.: 10–3 i 5–8.
Masaż twarzy, maquillage,
trwałe przyciemnianie
brwi i rzęs, usuwanie
brodawek oraz zbędnego
owłosienia.
Porady bezpłatne.
Ceny przystępne.

אלעקסאנדער גראנאך

פון העבער בארטשינסקי

אלעקסאנדער גראנאך איז פון דעם שיקזאל בעגנאדיגט, וואו־ווין עס זאל איהם נישט פיהרען, לעבט ער זיך שנעל איין און געפינט באלד זיין שאכונגס־מעטראפאלע.

ער האט זיך געהאט איינגעלעבט אין דייטשלאנד און דארט געווירקט מיט זיין גאנצען שפרודעלדיגען טעמפעראמענט א סך יאהרען. אבער ביי זיינע גאנצע גרויסע דערפאלגען אויף די דייטשע בינעס, האט עס איהם קיינמאל נישט געצויגען צו אסימילאציע.

מיר האבען עס אלע ביי איהם בעוואונדערט ווי ער איז געבליבען דער יודיש־ריידענדער, יודיש ליבענדער, ער האט דעם קאנטאקט מיט יודען נישט פערלוירען, און דאס האט איהם בעליבט געמאכט ביי אונז אלעמען. אויך ביי אלע שיכטען פון דער געזעלשאפט, מען האט דעם „אסט־יודע" אלעקסאנדער גראנאך געערט.

אט די בעציהונגען צום יודישען וואָרט איז איהם יעצט אויך דאנקבאר, גראנאך איז נישט, דורך דעם פערלאזט די „דייטשע בינע" ארויסגעווארפען פון פיעדעסטאל פון זיין הויך וואו ער האט זיך געפינען, אין געגענטייל, דורך דעם בעהעפטען זיך מיט דעם לעבעדיגען יודישען טעאטער, קריגט גראנאך ערשט זיין ריכטיגען מקור.

צו זיין נוצען און צום נוצען פון יודישען טעאטער איז גראנאך געבליבען געווארען אויף דעם ריכטיגען וועג. די לאנג־יאהריגע הערפאהרונגען אויף די אייראפעאישע ביהנעס, ברענגט ער אונז יעצט אין זיינע טראגישע געשטאלטען אלס רייפער ערנסטער קינסטלער.

גראנאכ׳ס בעציהונגען צו דער טעאטער־קונסט איז זעהר אנ׳ערנסטע ער שפילט נישט סתם טעאטער. ער פערפאלגט א בעשטימטען ציל מיט זיין רעפערטואר. ער האט זיך זיינע אייגענע אידעען, וואס ווילען דערפילען א מיסיע, און א שטארקער ווילען פון א קינסטלער מוז זיך בעהויפטען, די לייסטונגען פון אזעלכע קינסטלער קען מען נישט מבטל־מאכען עס איז צוועקלאז.

דאס טעאטער ביי גראנאכ׳ן איז לעבען, דאס איז אונזער א יודישע אנגעלעגענהייט, אויב דאס איז „פראפעסאר מאלעלאק", „שווארצבארט", אדער „שיילאק", די געשטאלטען אינטערעסירען אונז שטארק, גראנאך פיהרט אונז אריין אין אונזערע אייגענע, סטיכישע, טעגליכע ליידען, וואס וועקען און טרייסלען אויף אונזערע איבערסטע געפיהלען.

ביי שווארצבארד, שוין א פרעמדען לעגיאנער, א פראנצויז איז דאך קיין פינק פון אסימילאציע לעבט ער און איבער־לעבט שטאלץ די יודישע ליידען ווייל אויך זיינע געפיהלען קומען פון דעם טיפען איבערליכען דיינג ווי ביי גראנאכ׳ן פאר׳ן יודישען טעאטער איז גראנאך א גרויסער געווינס מיר זענען שטאלץ מיט אזעלכע יודען.

DR. MED. H. LUBICZ
פאר הויט, ווענערישע און געשלעכטס־קראנקה.
צעגעלניאנא 7 (פריהער 43), טעל. **141-32**
עמפפאנגס־שעה׳ן 8-10, 12-2, און 5-8 אווענד.
זונטאג און יום־טוב פון 9-11 בייטאג
און יו״ט 9-1. פאר דאמען בעזונדערער ווארטע־זאל

דאן יצחק אברבנאל

דער יודישער העלד פון דער שפאנישער אינקוויזיציע

פון דר. ה. לוריע.

דאן יצחק אברבנאל און טארקוועמאדא

עס איז געווען א שיינער, הייסער זומער טאג, איינער פון יענע שיינע, קלארע טעג, וואס מען זעהט זיי נאר אין שפאניע מיט איהר בלויען, קלארען הימעל.

דאן יצחק אברבנאל, דער לעצטער יודישער פינאנץ־מיניסטער אין שפאניע, איז געזעסען אין זיין שטודיר־צימער, פערטראכט און געדאנקען. זיינע קלוגע, ליכטענדע אויגען זענען געווען פערוואלקענט און זיין פנים האט אויסגעדריקט זארג און פערצווייפלונג.

ער האט זיך נאר וואס אומגעקעהרט פון א מיניסטארען ־ זיצונג, וואו עס איז אויך געווען איינגעלאדען דער גרויס־אינקוויזיטאר טארקוועמאדא. אויף יענער זיצונג האט זיך דאן יצחק דורכגעווערטעלט מיט דעם גרויסען שונא ישראל, וועלכער וויל פערניכטען דאס יודישע פאלק אונטער דער מאסקע פון מענשען־ליבע און מורא פאר גאט.

די לאגע פון די יודען אין שפאניע, האט דאן יצחק אברבנאל געטראכט, ווערט ערגער פון טאג צו טאג. פריהער, ווען די אראבער האבען געהערשט אין דעם לאנד, איז דא געווען פאר די יודען א מקום מנוחה. זיי האבען געשפילט א וויכטיגע ראלע אין לאנד. געווען די ערשטע ראטגעבער ביים קעניג און אויך פערנומען אנדערע, פיל וויכטיגע אמטען. אין יענע דורות האבען די יודען פון שפאניע ארויסגעגעבען א סך גרויסע דיכטער, פילאזאפען, תלמודיסטען און וויסענשאפטליכע. דאס פאלק האט פערדינט און געלעבט אין רחבות און אנדערע אפילו אין גרויס רייכטום.

אבער זינט די קריסטען זענען אריין אין לאנד און האבען אייציגנוויז און ביסלעכוויז פערטריבען די אראבער, איז די לאגע פון די יודען געווארען אלץ ערגער און ערגער. איצט זענען די קריסטען שוין פערשפרייט כמעט איבערן גאנצען לאנד. די אראבער האט מען שוין ארויסגעטריבען פון אלע פראווינצען, א חוץ איינער — די שטאט און די סביבה פון גראנאדא. אבער אויך די לעצטע פעסטונג פון די אראבער ווערט כסדר בעדראהט פון די קריסטען.

גלייכצייטיג מיט דער פערדרענגונג און ארויסטרייבונג פון די אראבער האט מען גענומען מאכען ענג זייערע סעמיטישע ברידער, די יודען. עס זענען נאך פערהאן דא און דארט יודישע ראטגעבער און הויכע בעאמטע, אבער די גרויסע יודישע מאסען לעבען אין גרויס נויט. אבער נאך ערגער איז דאס, וואס זיי ציטערן כסדר פאר דער אינקוויזיציע, וועלכע קריגט פון טאג צו טאג אלץ מעהר מאכט. די רעליגיעזע פערפאלגונגען פערשטארקען זיך פון טאג צו טאג און עס איז געווארען כמעט אנ׳אפטע דער שיינונג, אז יודען זאלען זיך שמד׳ען, כדי אזוי ארום צו ראטעווען זייער לעבען און פערמעגענס. אבער אפילו דאס שמד׳ען העלפט שוין אויך נישט. פערקעהרט, די קירך האלט א בעזונדער אויג אויף די משומדים און היט זיי אויף שריט און טריט. מען שפיאנירט זיי נאך, און אויב מען כאפט זיי טאן עפעס א יודישע זאך, ווערען זיי באלד ארעסטירט און געבראכט פאר די אנפיהרער פון דער אינקוויזיציע, פון וועלכער דער הויפט טאנגעבער און עלטסטער איז טארקוועמאדא, און זיי ווערען אהן רחמנות פערברענט אויפ׳ן שייטערהויפען.

וואס עס האט בעזונדערס ארויסגערופען גרויס זארג ביי דאן יצחק אברבנאל׳ן, איז געווען די גרויסע השפעה, וואס דער גרויס־אינקוויזיטאר האט בעקומען אויפן קעניג פערדינאנד און אויף דער קעניגין איזאבעלא, דאן יצחק אברבנאל האט געוואוסט, אז די קעניגליכע פאר זענען גרויסע פאנאטיקער און מען קאן אויף זיי, אין רעליגיעזער הינזיכט, האבען א שטארקען איינפלוס. ער האט כסדר מורא געהאט, אז טארקוועמאדא זאל נישט פרובען אויסאיבען זיין איינפלוס אויף דער קעניגליכער פאמיליע. און אט איז עס געשעהען.

אויף דער מיניסטארען זיצונג האט זיך טארקוועמאדא בעריהמט פאר אלע מיניסטארען אז עס איז איהם געלונגען צו איבערציינגען דער קעניגליכער פאר אז דאס וואס זיי האבען נאך ביזאיצט נישט בעזיגט גראנאדא איז דערפאר וואס זיי בענעהען א גרויסע זינד דערמיט, וואס זיי לאזען די יודען וואוינען אין שפאניען. דאן יצחק אברבנאל האט באלד אויפ׳ן ארט אפגעענטפערט דעם גרויס־ אינקוויזיטאר און איהם דערקלערט, אז ווען נישט די יודען וואלט דער קעניג נישט געקאנט פיהרען קיין איינע פון זיינע מלחמות, און אז עס איז געווען כסדר דעם יודענס געלד וואס האט געבראכט דעם זיג אין שפאניען. אבער טארקוועמאדא האט אים שטיל געמאכט, ווען ער האט דערקלערט, אז דער זיג פון די קריסטען אין שפאניען איז דער זיג פון צלם; פון קריסטוסען און א דאנק די תפילות פון פויפסט אין רוים. דערויף האט דער יודישער מיניסטער פערשטאנען, דארף ער נישט ענטפערען, ראשית האט ער נישט געוואלט אריינלאזען זיך אין א רעליגיעזען ויכוח; צווייטענס האט ער צוליב טאקט נישט געוואלט בעליידיגען די קריסטליכע אמונה, און אזוי ארום איז טארקוועמאדא געבליבען דער זיגער....

„וואס וועט זיין דער סוף? — האט זיך דער יודישער מיניסטער געפרעגט און אליין זיך געענטפערט — אז טארקוועמאדא וועט אהן ספק, זיגען. דער רע מאגאג האט זיך מיט געוואלד אריינגערסען אין קעניגליכען הויף און געקראגען דארט א שטארקע השפעה, און וואס מעהר עס האט זיך זיין געשטארקט זיין השפעה, אלץ מעהר פערלירט ער, דער יוד, זיין שטעלונג. עס איז קלאר ווי דער טאג אז טארקוועמארא וועט זיגען אויב מען זאל עס לאזען געהן אזוי ווייטער".

אין דער מינוט האט ביי דאן יצחק אברבנאל א בליץ געטון א געדאנק. עס איז דא אנ׳עצה. די יודען מוזען איצט ארויסווייזען א פאטריאטישען אקט. זיי דארפען שאפען אנ׳אייגענעם פאלק, וואס זאל געהן קעמפען אויף איינצונעהמען גראנאדא, עס איז אפילו א הארצרייסענדיגע זאך אז יודען זאלען געהן קעמפען געגען די אראבער, וועלכע האבען זיי גוט בעהאנדעלט, און צונעהמען ביי זיי די לעצטע שטאט, אבער די שטאט גראנאדא וועט סיי־ווי פאלען. זי איז אנ׳איזאלירטער פלאץ פון מאכמעדאנער אין א וועלט פון פאנאטישע קריסטען ארום איהר פון אלע זייטען גראנאדא וועט סיי־ווי זיך נישט קאנען האלטען. נו, וועלען די יודען האבען א פערדינסט ביי די אראבער דערמיט וואס וועלען זיי די אראבער פיל בעסער בעהאנדלען ווי די קריסטען פלעגען דאס טון ביז איצט אין זייערע מלחמות מיט דעם שונא.

יא, עס איז א פלאן טראכט זיך דאן יצחק. דעם קעניג וועט עס שטארק געפעלען. די יודען וועלען עפעס אויפטון פארן לאנד און דערמיט צונישטמאכען די ווילדע פלענער פון דעם בלינדען פאנאטיקער אבער דאס קען נישט געטון ווערען אהן דער סאנקציע פון די ראשי הקהלות; אבער ער איז זיכער אז ער וועט די סאנקציע קריגען. ער וועט דעריבער באלד איינרופען די „כנסיה", די פערזאמלונג פון אלע רבנים און ראשי הקהלות און וועט זיי פארלייגען זיין פלאן. ער איז זיכער אז זיי וועלען מסכים זיין.

אין דער מינוט האט דאן יצחק געהערט א פערצווייפעלטען געשריי אין זיין הויז. ער איז אריין אין דעם פארדערצימער און דערזעהען דארט זיין טאכטער רבקה און מיט א ווילד דערשראקען פנים און צעשויבערטע האר און לעבען איהר עטליכע בעאמטע פון גרויס אינקוויזיטאר טארקוועמארא, וואס ווילען זי מיטשלעפען מיט זיך.

— ווער זייט איהר און וואס ווילט איהר דא אין מיין הויז? — האט דאן יצחק אברבנאל אויף זיי געשריגען.

(ווייטער — זונטאג).

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

פרייטאג 1 מערץ — כו אדר א׳ תרצה

זון-אויפגאנג 6.23
זון-אונטערגאנג 5.15
ליכט-צינדען: 4.56

לאזאר פוקס / צו די שלשים

פון ישעיה אוגער

נישט קיין אפיציעלן חוב — צו די שלושים — וויל איך הערפיהלען, נאר אויסנוצען די געלעגענהייט און בענעצען מיט נאך א טרעהר די נאך פייכטע אויפגעוואָרפענע ערד פון זיין פרישען קבר.

די אפיציעלע טרויער־צייט איז אריבער און מ׳דארף שוין „אנהויבען פערגעסען" לויט׳ן דין. צי קען מען אבער אזוי גיך פערגעסען אזא טייערען אידעאלען חבר, ווי לאזאר פוקס׳ן. אזא ליב הארציגען מענשען ווי ער איז געווען?

ער שטעהט דאך נאך ווי לעבעדיג פאר אונז מיט זיין נשמה׳דיגען שמייכעל, מיט דער האַרציגקייט פון זיין רעדען, מיט זיינע ליבע גוטע אויגען און מיט זיין גאנצען איידעלען וועזען, וואס האט תמיד אויסגעשטראהלט פון זיך אזוי פיל וואַרימע מענשליכקייט.

מיר פיהלען דאך נאך זיין געגענוואַרט, זיין אנוועזענהייט. מ׳זעהט דאך נאך אן אזוי בולט און דייטליך דעם בלויז, וואס ער האט געמאכט אין אונזערע רייהען דורך זיין פריהצייטיגען אוועקגעהען פון אונז.

מ׳קען איהם נישט פערגעסען. אמבעסטען וואלט זיך איצט געוואָלט שטילערהייד אויסוויינען ביי זיין קבר, ביים קבר פון דעם הויך־אינטעליגענטען, פעהיגען און אַרבייטזאַמען מענשען מיט דער פיינפיהלענדיגער נשמה און דעם מיטפיהלענדיגען האַרץ, וואס איז אזוי פערטעטעריש, איידער אזא פערפידען אופן אויסגעכאפט געווארען; ס׳וואלט זיך געוואָלט אויסוויינען און נישט שרייבען וועגען איהם.

ווארום לאזאר פוקס׳ן קאנען אמבעסטען און וועלען געדענקען אמלענגסטען די אלע, וואס זענען געקומען אין א ענגער בעריהרונג מיט איהם; זיינע באַהעסטסטע, זיינע חברים און קאלעגען, זיינע אינטימע פריינד און יענע, וואס האבען געהאט א געלעגענהייט צו בעקאנען זיך מיט איהם נעהענטער.

דען ער האט געהערט צו יענע יחידי־סגולה, וואס זענען מעהר, א סך מעהר ווי דאס, וואס זיי שטעלען פאר מיט זיך אין לעבען „אפיציעל", לויט זייער בעריף. עס זענען פערהאן מענשען, וואס זייערע טאטען און לייסטונגען, ווי בערייטענד זיי זאלען נישט זיין, קענען נאך נישט זיין קיין גענוגענדער גרונד אויף צו דערקלערען די גרויסע סימפאטיע און אכטונג, וואס זיי געניסען ביי דער געזעלשאפט.

מעהר ווי דורך זייערע לייסטונגען ווירקען זיי דורך דעם כח פון דער פערזענליכקייט, דורך דער מאכט פון זייער וועזען, פון זייער כאראקטער, פון זייער נשמה־וואַרעמקייט, ריינקייט, נאַטירליכקייט, אפענהערציגקייט, גוטסקייט און אבסאלוטער געווי־סענהאפטיגקייט.

דערמיט ווירקען זיי אויף מענשען אמשטאַרקסטען נישט־ווילענדיג און אומבעמערקט־הייד. עס פליסט פון זיי שטענדיג א מין פלואידום, וואס טראגט איבער עפּיס פון זייער וועזען אויף אנדערע. אזוי אז די אנדערע פיהלען זיך גאנץ אנדעריש, פערוואנדלען זיך אין זייער געגענוואַרט.

דאס איז די מאכט פון דער פערזענליכקייט.

צו אט דעם מין מענשען האט געהערט אונזער אומפערגעסליכער לאזאר פוקס. ער איז געווען נישט אין אנ׳ערך מעהר ווי בלויז א טאלאנטפולער זשורנאליסט און פובליציסט, וואס האט דערפילט זיין אויפגאבע ערנסט און געטריי און פולען בעוואוסטזיין פון זיין אחריות און פליכט. ער איז געווען א פערזענליכקייט פון שענסטען זין פון ווארט. די קרישטאל־ריינקייט פון זיין כאראקטער, זיין אידעאליזם, די אומדערשיטערליכקייט פון זיינע איבערצייגונגען און זיין פעסטער גלויבען אין דעם, וואס ער האט געהאלטען פאר אנ׳אמת, דערצו זיין גוטהארציגקייט, זיין ליבע צו מענשען, זיין גרייטקייט זיך איינצושטעלען פאר אלץ, וואס איז רעכט און גערעכט, — אט די אייגענשאפטען, וואס האבען זיך געפיהלט אין זיין רעדען, אין זיין שרייבען, אין זיין פערקעהר מיט מענשען, און אלץ, וואס ער האט געטון, בילדען די הויפט־שטריכען פון זיין כאראקטער, פון דער פערזענליכקייט לאזאר פוקס. 33

איך וועל קיינמאל נישט פערגעסען א קורצע רעדע זיינע, וואס איך האב געהערט מיט א פאר יאהר צוריק אין „בני ברית" אויף א פערזאמלונג, וועלכע איז צונויפגערופען געווארען בכדי צו שאפען א הילף־קאמיטעט פאר די פליטים פון דייטשלאנד. אלע רעדנער כמעט האבען גערעדט אויסשליסליך וועגען „געשעפט": וועגען אופן, ווי אזוי צו ארגאניזירען דעם קאמיטעט, ווי אזוי צו זאמלען די געלדער א.א.וו. איך האב געשילדערט די לאגע פון די פליטים און פערשידענע לענדער לויט די בעריכטען פון דער פרעסע. דאן האט זיך אויפגעהויבען אונזער חבר פוקס און האט געהאלטען א קורצע רעדע, זי האט געדויערט אינגאנצען אפשר 5 אדער זעקס מי־נוט. און געפרעדיגט האט ער וועגען דער געמיינהייט פון דער... רוסישער צייטונג „פאסלעדניא נאוואסטי", וועלכע דערשיינט אין פאריז אונטער דער רעדאקציע פון בעוואוסטען ליבעראל און דעמאקראט דעם קאַדעט מיליוקאוו, פון דעמזעלביגען מיליוקאוו, וואס איז געווען דער אפגאט פון רוסישע יודענטום, די דאזיגע צייטונג, וועלכע ווערט געלייענט מעהרסטענטיילס פון יודען, האט אין די ערשטע וואכען פון היטלער־רעזשים, בעת די גאנצע ציווילעזירטע וועלט האט פראטעסטירט געגען די מיטעלאלטער־ליכע „מעטאדען" פון דעם רעזשים, נישט פערעפענטליכט קיין איין ארטיקעל, נישט געפונען קיין איין שארף ווארט אויף צו פערורטיילען היטלער׳ן און זיינע רדיפות אויף יודען. אט ווי עס זעהען אויס די בירגערליכע דעמאקראטיע און די ליבעראלע יודען־פריינד!

דאס געפיהל פון ווערטאג, פון יאוש און ענטוישונג, וואס האט זיך געפיהלט אין דער קורצער רעדע, די עמפערונג און די שארפע ירוניע ווערטער, מיט וועלכע ער האט כאראקטעריזירט די בעציהונג פון דעמאקראט מיליוקאוו צו דער פערצווייפעלטער יודישער לאגע, האבען געמאכט א טיפען רושם אויף די אנוועזענדע.

זיינע איינפאכע ווערטער, ארויסגעדרונגען מיט טיפען צער און צאָרן, האבען געווירקט אויסער־געוועהנליך.

וואס איז דא געשעהען? די אנוועזענדע וועלכע האבען דא געהערט מיט אזא געפיהל פון זיכערקייט וועגען דער בויט־לאגע פון די דייטשע יודען, וועלכע ליידען נעבעך, האבען פלוצלינג דער־פיהלט איבער זיך דאס פאכען פון א היטלער־שווערד האבען דערפיהלט, אז ווען עס זאל אויפשטעהען ערגיץ נאך א היטלער זענען מיר איינזאם און קאנען זיך נישט פערלאזען אויף קיין „דעמאקראטיע" און קיין שום „געשוואוירענע פריינד".

חבר פוקס האט אין זיין קורצער, ריהרענדער, פון טיפען ווערטאג דיקטירטער רעדע זיי א ווארף געטון דעם דאזיגען „מעמענטא".

די פערזענליכקייט לאזאר פוקס — אט אין דעם ליגט דער סוד, פארוואס מ׳האט איהם אזוי געזוכט אלס מיטארבייטער ביי יעדער געזעלשאפטליכער און קולטורעלער אונטערנעהמונג און פארוואס ער האט זיך דערוואָרבען אזוי פיל אויפריכטיגע פריינד אין אלע קרייזען און שיכטען פון דער יודישער בעפעלקערונג.

ענדערונגען אין וואיעוואדשאפט

(א) ווי מיר דערוויסען זיך, וועט דער ביז־איצטיגער לייטער פון דער בוי־ און קאמוניקאציע אפטיילונג ביי דער וואיעוואדשאפט, אינזש. פראנציששעק שטשיגיעל, אויף זיין אייגענער בקשה, אריבערגייען אויפ׳ן זעלבען אמט אין לעמבערג.

ווער ס׳וועט אין לאדז קומען אויף זיין ארט איז נאך דערווייל נישט בעשטימט געווארען.

צוליב פאפיראסען...

מערדערליך צושטאכען א שאפער

(א) אויף דער בידגאסקא־גאס זענען נעכטען האלב 1 ביינאכט צוויי שכור׳ע פערשוינען צוגע־שטאנען צום 40־יאהריגען שאפער יוזעף זשיאל־קאווסקי (פון בידגאסקא 16), ער זאל זיי אפגעבען זיינע פאפיראסען.

אזוי ווי ער האט ביי זיך קיין פאפיראסען נישט געהאט, האבען די פערשוינען ארויסגעכאפט מע־סערס און זשאלקאווסקי׳ן געפעהרליך צושטאכען.

אין א שווערען צושטאנד האט איהם פאגאטאוו־יע אפגעפיהרט אין ראדאגאשטשער שפיטאל.

פאלשע 5־פער און 10־נער זלאטעס

(א) לעצטענס האבען זיך געוויזען אין פער־קעהר פאלשע 5־פער און 10־נער זלאטעס.

די דאזיגע פאלשע מטבעות זענען פון דער פאדערשטער זייט גוט נאכגעמאכט, דאגעגען אין די צווייטע זייט מיט דער אויפשריפט „זשעטשפאספאלי־טא פאלסקא" נישט גוט אויסגעפיהרט, די אותיות זע־נען פערגאסען און בעזיצען קיילעכדיגע בריגעס, בעת אויף די ריכטיגע מטבעות זענען די בריגעס שארפע.

אונטערגעשאסען א שמוגלער

(א) אין דארף בזשעזשינא, ווילוינער קרייז, האט א פאטרול פון דער גרעניץ־פאליציי נאכגעיאגט און באכגעשאסען א חברה פון 5 שמוגלער.

4 פון זיי זענען אין דער פינסטער נעלם גע־ווארען. און איינעם — א געטראפענעם מיט א קויל אינ׳ם הינטער־חלק — האט מען פערהאלטען.

ער הייסט סטאניסלאוו ריכטער פון בראוואר אויף אויבערשלעזיען, מען האט ביי איהם געפונען א היבש ביסעל פעקלעך מיט כירורגישע אינסטרו־מענטען, שטיינדלעך צו זאפאלניטשקעס, זאפאלניטש־קעס, ראזיר־מאשינקעס, ראזיר־מעסערס א. א. וו. די אלע זאכען זענען קאנפיסקירט געווארען.

לייכטע אויפלעבונג אויפן מארק פון וואלענע סחורות

(אג) אין דער לעצטער וואך האט מען אויפ׳ן מארק פון וואלענע סחורות בעמערקט א לייכטע אויפלעבונג, וואס איז ארויסגערופען געווארען צו־ליב׳ן אנקומען קיין לאדז פון מעהרערע פראווינצער סוחרים, נישט נאר פון דער נאהענטער לאדזער פראווינץ, נאר אויך פון קראקא, לעמבערג, טארנאוו א. אז. וו. לויט דער מיינונג פון די פראאינטערע־סירטע קרייזען זענען די אומזאצען אין דער וואך געוועזן מיט 60 ביז 70 פראצענט גרעסער ווי מיט צוויי־דריי וואכען צוריק. עס איז פערשטענדליך, אז דערווייל איז די אויפלעבונג צו נאטירען נאר אין די הורט־געשעפטען, אין דעטייל־האנדעל הערשט נאך א פולשטענדיגער שטילשטאנד. נישט קוקענדיג אבער אויף דער לעצטער אויפלעבונג, איז די לאגע אין דאזיגען אינדוסטריע־צווייג אין פערגליך מיטן פערגאנגענעם יאהר א סך ערגער ווי פאר א יאהרען, נישט קוקענדיג אויף דער איצטיגער אויפלעבונג זע־נען די אומזאצען דאך מיט 50 פראצענט קלענער ווי פאראיאהרען. די אויפלעבונג אין דער וואל־בראנזשע איז אפהענגיג פון די קניות, וואס עס וועט לען מאכען די פראווינציעלע סוחרים. זיי זענען אבער פולשטענדיג פערארימט און צוליב מאנגעל אין מזומן קויפען זיי זעהר ווייניג, ווייל זיי ווילען זיך נישט אנגאזשירען. די פראווינציעלע סוחרים קויפען נאר דאן גרעסערע פארטיעס זומער־סחורות, אויב דער אזוי גערופענער צווישען־סעזאן איז א גוטער. אין לויפענדען יאהר איז אבער דער צווישען סעזאן אויסגעפאלען זעהר שלעכט. אין משך פון דער צייט פערקויפען נאך די פראווינציעלע סוחרים צום טייל ווינטער־סחורה, דאס רוב אבער צווישען־סעזאן־ארטיקלען. אזוי אבער ווי דער צווישען־סע־זאן איז געווען א שוואכער, קויפען די פראווינציא־נעלע סוחרים נאר די נויטיגע ארטיקלען. צוליב דעם וואס עס איז געווארען אביסעל ווארימער, זענען די פראווינציאנעלע סוחרים, הגם זיי האבען נישט קיין געלד, געקומען קיין לאדז נאך סחורה. עס איז דער־ביי כאראקטעריסטיש, אז זיי ווילען נישט קויפען די פריש־פראדוצירטע סחורות, נאר בעטען ביי די פאבריקאנטען אלטע סחורה פון פאראיאהרען, ד. ה. ראמשען, וועלכע זיי בעקומען מיט 20 פראצענט בי־ליגער. די דאזיגע סוחרים אינטערעסירען זיך נישט מיט דער פראגע פון מאדע, זיי פערזיכערן, אז די לאדזער ראמשען, וועלען איצט ערשט זיין מאָ־דערן אויף דער פראווינץ.

וואס שייך די פרייזען אויף די זומער־סחורות האבען זיי זיך בכלל סטאבילעזירט אויף דער זעל־בער חויך ווי פאראיאהרען און ווי עס פערזיכערן די פראדוצענטען וועלען די פרייזען אין משך פון זומער סעזאן זיך נישט ענדערן.

קלאנג-סינא-טעאטער
Zachęta
זגערזשער 26
היינט און פאלגענדע טעג!
גרויסע פרעמיערע!
דאפעלטער שלאגער-פראגראם:
— I —
„די פריצה אין זיין לעבען"
(Wielka gra)
אין די הויפטראלען:
Marie BELL i Ryszard WILM
— II —
פיקאנטע קאמעדיע, וואס האט ענטציקט די גאנצע וועלט
„דאס געשיקטע מיידעל"
אין די הויפט-ראלען:
Sylvia Sidney i Fr. March
אנהייב 4 נ. מ. שבת און זונטאג 12 בייטאג

זגערזשער 17 — יודיש פאלקס-טעאטער — זגערזשער 17

בראווא רעגינא צוקער! שטורמט דאס טעאטער פון אפלאדיסמענטען!
פרייליכע אפערעטען אין פאלקס-טעאטער!
היינט. פרייטאג און שבת, 9 אווענד — צום ערשטען מאל!
קארל צימבאליסט׳ס אויפפירונגען-2 קאמישע אפערעטען-שלאגערס פון
רעגינא צוקער
„די פראווינצער כלה" אין 2 אקטען
שבת 4 נ"מ די בעל.אפער. חאצקעלע כל־בו׳ניק
אין 3 אקטען מיט רעגינא צוקער אין דער הויפט-ראלע.
ארטיסטען-אנסאמבל: בעזמאן סאניע, פאדערמאן חנה, ראזענבערג ליובא, ראזענצווייג רעגינא, באלבירסקי הערש, נייהויז וואלף, פאלאנסקי חיים, רייכענבערג נתן.
ארקעסטער אונטער לייטונג פון דיריגענט דוד בייגעלמאן. ביים קלאוויר: ש. בלומשטיין.
בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון פאלקס-טעאטער.

סכסוך אין דער בעלכאטאווער טעקסטיל-אינדוסטריע

(א) אין בעלכאטאוו איז לעצטענס אויסגע־בראכען א סכסוך אין דער טעקסטיל־אינדוסטריע, מחמת דעם, וואס די פאבריקאנטען ווילען, אז יעדער ארבייטער זאל בעדינען 4 וועב־שטולען, אנשטאט 2, ווי עס איז געווען ביז איצט.

עס איז אין שייכות דערמיט צוזאמענגערופען געווארען א מיטינג, אויף וועלכען עס האבען גע־רעדט דער רעפ. זארעמבא פון ווארשע און דער לייטער פון די פראפעס־אנעלע פעראיינען אין לאדז, וואלטשאק.

נאך דער דיסקוסיע איז אנגענומען געווארען א בעשלוס צו פערפיהרען אנ׳אקציע געגענצושטעלען זיך די כוונות פון די פאבריקאנטען, וואס זייער רעאליזירונג קאן ברענגען צו דער רעדוקציע פון עטליכע הונדערט וועבער.

Dr. med.
R. Zalcwasser
כירורג
ציגעל-גאס 19, טעל. 125-17
נעמט אן פון 1–2 און פון 4–6 נאכמ.

קינא-טעאטער
„MIRAŻ"
11 ליסטאפאד (קאנסטאנט.) 16
היינט און פאלג. טעג!
דער גרעסטער סאוויעטישער פילם
פראדוקציע „Sowkino" מאסקווע
דער וואהנזיניגער צאר
(Porucznik Kize)
אויסער׳ן פראגראם:
„Skrzydlata parada"
גרויסע מיליטער-פאראדע אין דער אנוועזענהייט פון דער סאוויעטישער מאכט אין מאסקווע
ווי אויך פאראמאונט-צייטונג.
פרייזען פון די פלעצער: III פל. 54 גר., II פל. 85 גר., I פל. 1.09 זל.
באלקאן 75 גר.
דער זאל איז גוט בעהייצט.

דאס צופאסען די פאפיראסען-פרייזען צום הערשענדן-קריזיס

דער פוילישער טאבאק־מאנאפאל האט אדורכגעפירט א נייע פרייזן־רעדוקציע פון זייבע אויסארבייטונגען, ס׳איז רעדוצירט געווארן דער פרייז פון פאפיראסען, וועלכע ווערן געראוכערט דורך ארבייטער און האנדווערקער אין שטאט און ענדליך אין „וואנדא" ביליגער געווארן פון 1 מיט א האלבן גראשן אויף 1 מיט א פערטעל גראשן; און „אוואנטי" פון 3 מיט א האלבן גראשן אויף 3 גראשן. גלייכצייטיג מיט׳ן רעדוצירן די פרייזן אויף ביליגע שטאטישע פאפיראסן זענען אויך געמאכט געווארן הנחות פאר׳ן דארף. ס׳איז ארויסגעלאזט געווארן א גוטע נייע סארט מאכארקע אינטער׳ן נאמען „נייפיענקיעישא", וועלכע וועט קאסטן שוין פון העלפט חודש מערץ 38 גראשן — 25 גראם.

דער טאבאק „קרעסאווי" איז ביליגער געווארן פון 28 זל. א קילא אויף 24 זל. א קילא. די הויכע סארטן ציגארן „ראגאליא" און „דעליציאס" זענען אויך ביליגער געווארן, „קאמערס׳אלעס" איז ביליגער געווארן פון 55 גר. אויף 40 גר. „אריגינאל" פון 40 גר. אויף 30 גראשן, „סילעזיא" פון 25 גראשן אויף 20 גראשן און „סאלעדאס" פון 23 גר. אויף 20 גר.

גלייכצייטיג האט דער מאנאפאל אנגעווענדעט אויך א פערטייערונג פון געוויסע סארטן, אזוי קאסט „ראריטאס" אנשטאט 4 גר., 4 מיט א האלבן גר. כדי צו פעשטיין דעם זין פון דער העכערונג, דארף מען אויפקלערן, אז „ראריטאס" איז נישט געווען קיין האנדעלס־פראדוקט פון מאנאפאל. דא איז געווען א ריין פאליטישער באדען. דער מאנאפאל האט געהאט בעשלאסען פאר יעדען פרייז אפצוגעוואוינען די בעפעלקערונג פון שלעזיען און פאמערן, פון די געשמוגעלטע דייטשע פאפיראסען צוליב דעם האט מען געארבייט א ספעציעלע סארט גוטע פאפיראסען „ראריטאס" אויף א ביליגען פרייז. די „ראריטאסען" האט מען אבער נישט געטארט פערקויפען אין אנדערע געגענדען.

ווען דער ציל איז דערגרייכט געווארן האט מען געוואלט ליקווידירן דעם דאזיגען פאפיראס, כדי איין טייל פון דער בעפעלקערונג זאל נישט זיין פריווילעגירט. די „ראריטאסען" האבען שוין אבער געהאט אזא פאפולאריטעט, אז מ׳האט געפונען אנ׳אנדערען אויסוועג. דער פרייז איז צוגעפאסט געווארן צום אלגעמיינעם מארק־פרייז און דעריבער איז געקומען די העכערונג פון א האלבן גראשן. דער פועל־יוצא דערפון וועט זיין, אז „ראריטאס" וועט מען קענען פערקויפען אין גאנץ פוילען.

די לעצטע שריט פון מאנאפאל האבען געהאט דעם ציל, צוצופאסען די פרייזן צו די בעדערפענישן פון מארק.

די נייע פרייזן זענען גילטיג אין 7 אדער אין 20 טאג נאך זייער פעראפענטליכונג אזוי, אז די טאבאק־סוחרים זענען נישט איבעראשט געווארן און זענען נישט אויסגעשטעלט געווארן אויף קיין פערלוסטען.

ש. ק.

א שרפה

(א) מחמת א דעפעקטיווער קאנסטרוקציע פון קוימען, איז נעכטען אויסגעבראכען א שרפה אין דער וואוינונג פון א געוויסען יאן שיקא אויף בושעזשינער 144.

די ארויסגעריפענע פייערלעשער האבען דאס פייער אין משך פון א שעה צייט אויסגעלאשען.

דער היזק ווערט בערעכנט אויף אנ׳ערך 3,000 זלאטעס.

טעאטער „פילהארמאניע" נארוטאוויטשא 20. טעל. 213-84

היינט, פרייטאג און מארגן, שבת, 9 אוונט

מ. ווייבדער פרעזענטירט **נאר אויף 6 טעג!**

די ליבלינגס-ארטיסטן פון ווארשא

חנה לעווין, דוד לאוי, היימי לעווין, חיים סאנדלער, יעקב פישער, יצחק קרעלמאן, ראזא ראיסא, מ. רובין און זשעני שמילאוויטש

צום 1-טען מאל אין לאדז! סענסאציע-פארשטעלונג!

„עהרליכע גנבים"

אין 4 אקטן פון י. קאלמאנאוויטש. רעזשי: ח. סאנדלער. מוזיק: אלשאניעצקי.

לידער / קופלעטן / דועטן / הומאר / סאטירע / וויץ

מארגן, שבת, 4.30 נאכמיטאג ספעציעלע הנחה-פארשטעלונג **עהרליכע גנבים** פרייזן פון 60 גר.

זונטאג, 12.15 פרימארגן-פארשטעלונג פאר ארבייטער און אינטעליגענץ **עהרליכע גנבים** פרייזן פון 50 גר.

אוונט-פרייזן פון 70 גר. בילעטן יעדן טאג פון 11 פריה אין פילהארמאניע-קאסע

אפטייקען

היינטיגע נאכט-דיזשורען

היינט, ביינאכט, דיזשורירן פאלגענדע אפטייקן: יקאפראווסקי (נאוואמייסקא 15), ס. טראווקאווסקי (בושעזשינער 56), מ. ראזענבלום (שרודמייסקא 21), מ. בארטאשעווסקי (פיעטרקאווער 95), ה. סקווארטשינסקי (קאנסנא 54), ל. טשינסקי (ראקאטשינער 53).

גאז זאל ביליגער ווערען

(א) די דירעקציע פון דער שטאטישער גאזאנשטאלט, האט אין הסכם מיט דער שטאט־פערוואלטונג, בעשלאסען מיט׳ן 1. אפריל ה. י. אדורכצופירען א ווייטערדיגע רעדוקציע פון די פרייזן אויף גאז.

די רעדוקציע וועט זיין אפהענגיג פון׳ם פערברויך — אויף 10 ביז 20 פראצענט.

דער דאזיגער ענין ווערט איצט בעטראכט, און וועט שפעטער פארגעשטעלט ווערען דעם קאמיסאר ה׳ וואיעוואדזקי צום בעשטעטיגען.

זעלבסטמאָרדען

(א) אויף ראג פ. א. וו.-גאס און בענטער-פלאץ איז נעכטען בעגאנגען זעלבסטמארד, אויסטרינקענדיג יאדינע, די 27-יעהריגע פראסטיטוטקע יאנינא באמש.

פאגאטאווע האט זי אפגעפיהרט אין ראדאגאשטשער שפיטאל.

(א) אויפ׳ן פראוואסלאווגעם בית-עולם אין זגערזש, האט זיך אויפ׳ן קבר פון איהר מוטער געסמ׳ט די 25-יעהריגע אלגא שמיעטאניק (פון אדאמובעק). אן א שווערן צושטאנד האט מען זי אפגעפיהרט אין שפיטאל.

(א) די 42-יעהריגע וולאדיסלאווא מאלעצקא (פון אקשעיא גאס 15) האט אויסגעטרונקען יאדינע און דערנאך זיך איבערגעשניטען מיט א ראזירמעסער דעם האלז. מ׳האט זי אפגעפיהרט אין קרייז שפיטאל.

(א) אויף ספאצעראווא 6 האט זיך, מחמת עקסטע נויט, געסמ׳ט מיט סובלימאט דער 25-יעהריגער ארבייטסלאזער סטאניסלאוו וויטקאנסקי. פאגאטאווע האט איהם ערטיילט ערשטע הילף און אפגעפיהרט אין שפיטאל.

(א) אויף אנ׳אויסטערלישען אופן איז בעגאנגען זעלבסטמארד אין דארף קאמיעננעם, שעראדזער קרייז דער 35-יעהריגער גייסטיג-קראנקער פויער סטאניסלאוו יארוזשינסקי: ער איז, נעמליך, עהרנעכטען אין אוועקגעגאנגען אין פעלד, זיך דאן אוועקגעלעגט אין זיין גאנצער לענג, און איינגעגראבען דאס פנים אין דער פייכטער ערד. ער איז אזוי לאנג געלעגען אונבעוועגליך, ביז — ער איז דערשטיקט געווארן, און אויף צומארגענס האט מען איהם געפונען א טויטען.

„אין דערדריקנד-שווערע צייטן,
ווען אלץ קרעכצט און שלוכצט פון קראמף,
קומט משיח נישט צו רייטן.
העלפן מוז מען זיך מיט קאמף."

„טרוימלאנד"

י. מארק

דיכטערישע רעפלעקסן פון דער עפאכע.

פרייז: לאדז 1.25 זל., פוילן 1.50, אויסלאנד 1.75 מיט פארטא
S. Korkuczańska, Łódź, Kilińskiego 63.

● ר. איזראעל ●

דער בערזע-סוחר

128

שפאנענדער ראמאן פון יודישען לעבען

די פרוי רובין האט זיך רוהיג אנגעשטון און זיך צוגעגרייט, אז מען זאל זי אוועקפיהרען, דער אינספעקטאר האט זיך אלץ געהאלטען אין א זייט, אז מ׳זאל איהם נישט זעהען און שולמית איז אפגעפיהרט געווארן נאר דורך עטליכע פאליציאנטען דירעקט אין דער פאליציי־קאמער דא, וואו ס׳האט אמטירט דער פאליציי־אינספעקטאר. די פרוי רובין האט גוט געקענט דעם דאזיגען בנין, נישט איינמאל איז זי שוין דארט געווען, נישט איינמאל האט זי שוין דארט געהאט פייבליכע אויספארשונגען און נישט איינמאל האט זי זיך שוין דא געטראפען מיט דזשאו קיסטער, די פרוי רובין האט זיך שטארק געוואונדערט ווען זי האט שוין דארט געטראפען דעם אינספעקטאר, ווייל ווי איהר האט זיך אויסגעדוכט איז ער נאך איהר אוועקפאהרען נאך פערבליבען אין שפיטאל. איהר איז געווארען זעהר שטארק פייבליך ווען מ׳האט זי געשטעלט פנים אל פנים מיט׳ן אינספעקטאר, הגם איהר האט שוין איצט געדארפט זיין אלץ איינס ווי אזוי מען וועט מיט איהר באהאנדלען, און וואס מען וועט זיך דא בעגעגענען און וואס דא וועט פארקומען.

— ביטע זיצט, האט געזאגט דער אינספעקטאר ווהלכער ס׳איז אויך געווען זעהר פייבליך און האט נישט געוואוסט ווי אזוי אנצוהויבען דעם פערהער.

— א דאנק, האט די פרוי רובין מיט דעמזעלבען טאן געענטפערט און האט זיך אוועקגעזעצט אויפ׳ן אנגעוויזענעם שטוהל.

— ער־פארלאנגט איהר זיך שוין אויף אזויפיל גוט, אז איהר זאלט קענען געבען קלאהרע און גענויע ענטפערען אויף מיינע פראגען?

— איך פיהל זיך פולשטענדיג געזונד.

— דאס פרעהט מיך זעהר.

די פרוי רובין האט פערקרימט די ליפען צו א סארקאסט שען שמייכעל.

— עס פרעהט איהם האט זי זיך געטראכט, אז איך בין געזונד געווארען, כדי ער זאל מיך א געזונדע קענען פיהרען צו דער תליה.

זי האט גארנישט געענטפערט און האט געווארט אויף די ווייטערדיגע אונאנגענעהמע פראגען פון אינספעקטאר.

— איהר זענט ארעסטירט, האט דער אינספעקטאר געזאגט, איך ערקלעהר אייך דאס איצט אמטליך, הגם איהר האט דאס שוין געדארפט ארויספיהלען.

— געוויס, ווייס איך וועגען דעם, אז איך בין ארעסטירט.

— איהר ווערט בעשולדיגט אין אינספירירען מארדען.

דערויף האט די פרוי רובין גארנישט געענטפערט.

— זענט איהר זיך מודה אין אייער שולד?

— איהר האט דאס געזאגט אויף אזא אלגעמיינעם אופען, און איך ווייס נישט אין וואס איך זאל זיך מודה זיין.

האט איהר גענומען אנ׳אנטייל אין דער ערמארדונג אדער אין דער אינספירירונג פון מארד איבער אייער אייגענעם מאן?

— יא,

— האט איהר גענומען אנ׳אנטייל אין דער ערמארדונג אדער אין דער אינספירירונג פון מארד איבער לעאן בלומאן.

— ניין.

— האט איהר געוואוסט וועגען דעם צווייטען מארד.

— ערשט נאכדעם ווי ער איז אויסגעפיהרט געווארען.

— און ביז דעם מארד??

— האב איך וועגען דעם גארנישט געוואוסט.

— ווער האט דעם צווייטען מארד אויסגעפיהרט.

— נישט מייז זאך איז אייך וועגען דעם צו דערצעהלען, איך בין נישט אנגעשטעלט ביי אייך.

— אייגענטליך זענט איהר גערעכט, אבער איך האב געמיינט, אז איהר וועט גערן וועגען דעם דערצעהלען.

— פארוואס האט איהר אזוי געמיינט?

— ווייל די אויספיהרער פון צווייטען מארד האבען גערן דערצעהלט וועגען דעם ערשטען מארד.

— דאס, מיסטער אינספעקטאר, שמעקט מיט א ביסעל פראוואקאציע.

— דאס זענען אינזערע מעטאדען אין דער פאליציי, איהר האט א ברירה צו ענטפערען אויף דער פראגע אדער נישט.

— וועל איך אויסנוצען מיין רעכט און נישט ענטפערען.

— וועט איהר מיר דעריבער זאגען, צי האט איהר אליין אויסגעפיהרט דעם מארד איבער אייער מאן?

— ניין,

— האט איהר איהם בעשטעלט.

— יא.

— ביי וועמען?

— ביי איינעם פון דער אונטער וועלט, וועלכער מ׳רופט איז ענגע קרייזן דער געשיקטער ראבערט.

— קענט איהר דעם דאזיגען מענשען?

— יא. געוויס קען איך איהם, ווען איך וואלט איהם נישט געקענט וואלט איך דאך נישט געקענט בעשטעלען דעם מארד.

— איהר האט בעצאהלט פאר אויספיהרען דעם מארד?

— געוויס.

— פיל געלד.

— א גרעסערע סומע

— וואו איז דער מארד אויסגעפיהרט געווארן?

אין רויטען הויז

— צו וועמען געהער דאס דאזיגע הויז?

— צו מיר.

— ווען האט איהר עס געקויפט

— דירעקט פאר׳ן מארד,

— אויף וועמענס נאמען האט איהר דאס „רויטע הויז" געקויפט?

— אויפ׳ן נאמען פון א איטאליענישער גרעפין.

— האט איהר דאס געמאלדען דעם פאליציי־פאסטען וועגען דעם, אז זיי זאלען געהען א.ז.וו. „רויטען הויז" ווייל דארט איז עפעס פארגעקומען.

— יא, איך האב עס געמאלדען.

— וואס פארא צוועק האט דאס געהאט?

— כדי אריינצופיהרען אין א טעות די פאליציי.

— צי גיט איהר זיך אז א חשבון דערפון, אז דאס אינספירירען אדער בעשטעלען דעם מארד איז גלייך דערמיט ווי אויספיהרען דעם מארד?

— יא איך ווייס דערפון און געווען צוגעגרייט דערצו.

— אלזא, אויף אזא אופן איז דער פערהער פערענדיגט.

די פרוי רובין האט געשוויגען און אפילו נישט אדורכלייענדיג דעם פראטאקאל האט זי איהם אונטערגעשריבען.

די פרוי רובין איז אפגעפיהרט געווארן אין טורמע.

(פארטזעצונג קומט)

טוריסטען-אפטיילונג ביי דער ציוניסטישער ארגאניזאציע אין לאדז.

סיסטעמאטישע טוריסטען-רייזעס קיין ארץ-ישראל

מיט דער שיף „פאלאניא", וואס געהט אפ פון קאנסטאנץ יעדע 2 וואכען. דער נאהענטסטער אפפאהר-טערמין: דעם 13-טען מערץ 1935
אינפארמאציעס און איינשרייבונגען אין ציוניסטישען ביורא, שרודמיעסקא 29.

קבלת-פנים פאר ר' ברוך בער לייבאוויטש

נעכטען איז מיט דער פאבריקס-באהן געקומען קיין לאדז דער בעוואוסטער גאון ר' ברוך בער לייבאוויטש ר"מ פון ישיבה „כנסת בית יצחק". מיט איהם איז מיטגעקומען דער דער-עווצער רב א. ל. פענטעלביקאוו.

ביי דער באהן איז דער חשוב'ער גאסט אפגעווארט געווארען פון א גרויסען עולם, פון עטליכע הונדערט פערזאן.

אין אוונט איז ביי הרב סעגאל פאר-געקומען לכבוד דעם גאסט א פייערליכער קבלת פנים מיט'ן אנטייל פון אנגעזעהענע לאדזער חשובים און ישיבה-מיטגלידער.

הרב סעגאל האט דעם קבלת פנים געעפענט מיט א לענגערער בעגריסונגס-רעדע. דאן האבען גערעדט די ה"ה: פרנס א.ג. פרידענזאן, הרב גאָ-ליק און דער גאלינער רב.

צום סוף האט דער גאסט ר' ב. ב. לייבאוויטש געהאלטען א תורה-שמועס.

אדורכצופיהרען די זאמעל-אקציע פאר דער ישיבה איז אויסגעוועהלט געווארען א קאמיטעט פון פאלגענדע פערזאנען: הרב סעגאל, הרב פיינער, הרב ראזענבערג, הרב מייזעל, הרב ש. ז. סעגאל, הרב ווייס, הרב טרייסטמאן, דעפ. ל. מינצבערג, פרעזעס פ. ליבערמאן, פרנס רעד. א. ג. פרידענזאן, ב. לעווענטאן, א. י. גאדאן, פ. לאנדענבערג, ש. לעוו, י. איזנער, ב. שווארץ, ש. ל. געלבארט, ראטמ. ח. שטייגשניידער, מ. גארדאן, וו. זייבערט, ב. גרמאן, ש. האזענבערג, י. סאכאראוו, א.פ. שפירא, מ. ח. גריוועץ און י. מילאנער

אלגעמיינע פערזאמלונג פון דער יודישער סעקציע ביים זשורנאליסטען סינדיקאט

היינט, פרייטאג, האלב 2 א זייגער צום ערשטען טערמין און 2 א זייגער צום צווייטען טערמין קומט פאר אן'אלגעמיינע פערזאמלונג פון אלע יודישע מיטגלידער פון דער סעקציע אויף צו וועהלען א דעלעגאט צום צוזאמענפאהר פון די זשורנאליסטען-סינדיקאטען אין פוילען, וועלכער קומט פאר אין קראקא.

אלע מיטגלידער פון דער סעקציע ווערען געבעטען פינקטליך צו קומען.

„א פערד וואלט זיך פונאנדערגעלאכט"

אונטער דעם דאזיגען נאמען איז נעכטען פאר-געקומען אין קאפע „עספלאנאדא" די ערשטע פאר-שטעלונג פון דער פוילישער „שאפקא ציגאנעריי".

די שאפקע האט געהאט גרויס ערפאלג און דער עולם האט זיך גוט אנגעלאכט פון דער זעהר געראטענער פאליטישער שאפקע.

היינט ווערט געשפילט האלב 10 אין אוונט, און מארגען, שבת, אויסנאהמסווייז, — 6 באכט.

אונטער די רעדער פון אנ'אויטאבוס

(א) אויף דער לאגעוויניצקא-גאס איז איבער-געפאהרען געווארען דורך אנ'אויטא דער 15-יאה-ריגער זישא שפאק (פון יאקובא 24).

פאגאטאווע האט איהם ערטיילט ערשטע הילף און אפגעפיהרט אהיים.

Dr. Zygmunt
Henrykowski
ספעציאל-ארצט פאר וועגערישע הויט-קראנקהייטען און מענער-שוועכע
האט זיך איבערגעצויגען אויף פיעטריקאווער 86
טעל. 143-63
נעהמט אן פון 8—11 און פון 6—9 אוונט.
פאר פרויען א ספעציעלער וואַרטע זאל.

צוויי געוועזענע שותפים, וואס האלטען זיך איצט שטעכעריען...

(א) אין פעברואר 1933 האט זיך א געוויסער בראניסלאוו איווינסקי צוזאמענגערעדט מיט אייגעם אידיזאר פלאומען, אז זיי זאלען ביידע בשותפות עפענען א קיבא אין קאלומנע.

ביידע האבען די ארייגעלייגט אין געשעפט צו 1,000 זלאטעס און אזוי ווי פלאומאן האט נישט געהאט קיין צייט, האט זיך מיט'ן איינארדנען דאס קינא פערנומען איווינסקי.

אט דער איווינסקי האט צוגענומען דאס געלד און איז אוועקגעפאהרען — ריכטיגער — איינגא-צען בעלם געווארען...

ערשט אין אפריל 1933 האט פלאומאן גע-טראפען איווינסקי'ן אין ווארשע, און איבערגעגעבען איהם אין די הענד פון דער פאליציי.

פאר'ן צוואייגענען זיך פרעמד געלד, איז אי-ווינסקי פערמשפט געווארען אויף 6 חדשים טורמע, אוו נאכ'ן אפזיצען די שטראף, האט ער אין פעברואר 1934 זיך נוקם געווען אין פלאומאנען דערמיט, וואס ער האט איהם געפאקט אויף דער שיראקאווסקע-גאס און „אריינגעפעצט" איהם א מעסער...

איווינסקי האט פאר דער דאזיגער טאט ווי-דער בעקומען א פסק דין א האלב יאהר צו זיצען, אוו אין נאוועמבער 1934, אז ער איז שוין אפגעזעסען דעם „וויהאק", האט זיך ווידער פלאומאן גע-נומען נוקם זיין: ער האט געפאקט איווינסקי'ן אויף'ן ריימאנט-פלאץ און האט איהם מיט א מעסער געמאכט עטליכע טיפע וואונדען אין קאפ, פון וואס יענער איז טויב געווארען.

דערוויילע האלט עס דערביי, אז דאס שטאטישע געריכט האט נעכטען פערמשפט אידיזאר פלאומאנען אויף א יאהר טורמע.

ליקווידירטע פאבריקס-סכסוכים

(א) נעכטען איז נאך די אדורכגעפיהרטע אונ-טערהאנדלונגען מיט דער דירעקציע פון דער פירמע „לעווי און האזענבערג", ליקווידירט געווארען דער שטרייק אין דער אנגערופענער פירמע, און די אר-ביטער זענען צוגעטראטען צו דער ארבייט.

* * *

(א) אין רעזולטאט פון די אדורכגעפיהרטע אונטערהאנדלונגען איז נעכטען אויך ליקווידירט גע-ווארען דער שטרייק אין דער מעכאנישער וועבערי פון נארימבערסקי (אויף קאנטנע 5).

די 120 ארבייטער, וועלכע האבען געשטרייקט 2 וואכען, זענען נעכטען ווידער צוגעטרעטען צו דער ארבייט.

רעפרעזענטאנץ-טעאטער „ראזמאיטאשטשי" ציגעל-גאס 27 טעל. 112-25
דירעקציע: דוד צעלמייסטער.
נאסטשפילן פון בעריהמטען יודיש-דייטשן קינסטלער, פרעמיער פון ריינהארט און פיסקאטאר-טעאטער
אלעקסאנדער גראנאך
לעצטע פארשטעלונגען!
א ביליגער פרייטאג און שבת
א מתנה דעם לאדזער טעאטער-עולם — אלע פאר-שטעלונגען אלע בילעטען אין פארטער נור 1 זל. פון דער ערשטער רייה
היינט, פרייטאג און מארגען, שבת 9.30 אוונט
וויטערדיגע פארשטעלונגען פון וויליאם שעקספיר'ס מייסטערווערק
„שיילאק"
אין 8 בילדער, רעזשי: אל. גראנאך.
גראנדיעזע אויסשטאטונג!
פראכטיגער באלעט! :: ליכט-עפעקטען!
אכטונג! נאך דער פארשטעלונג וועט אלעקסאנדער גראנאך האלטען א קורצען רעפעראט וועגען שיילאק אין זיין אויפפאסונג.
איינהייטס-פרייזען אלע בילעטען אין פארטער 1 זל.
מארגען שבת, 12 פריה
א גרויסע הנחה-פריהמארגען-פארשט. אלע בילעטען אין פארטער נור
1 זל.
ספעציעלער פריהמארגען פאר ארבייטער און אינטעליגענץ
צום ערשטען מאל פון דעם סעזאן, דאס גראנדיעזע מייסטערווערק פון לעאניד אנדרעיעוו
„די 7 געהאנגענע"
די אויפפיהרונג און יעדער ארטיסט אין זיין קרוין-ראל. וועלען זיין די סענסאציע פון היינ-טיגען סעזאן. בעזארגט אייך פריער מיט בילעטען.
איינהייטס-פרייזען (אלע בילעטען אין פארטער) 1 זל.
מארגען שבת 4.30 נאכמיטאג — איינהייטס-פרייזען
אלע בילעטען אין פארטער נור 1 זל.
וועלט-געוויסען!
סינטעטישער רעפער-טואר אין 3 אקטען, 7 בילדער.
שלום שווארצבארד — אלעקסאנדער גראנאך.
איינהייטס-פרייזען: אלע בילעטען אין פארטער נור 1 זל.

רעדוקציע אין דער טעקסטיל-אינדוסטריע

(א) דער צענטראל-פערוואלטונג פון די פרא-פעסיאנעלע טעקסטיל פעראיינען אין לאדז איז מיט-געטיילט געווארען דורך דער טשענסטאכאווער אפ-טיילונג, אז די פראנצויזישע אקציען-געזעלשאפט „מאטע און קאמפ." האט געקינדיגט די ארבייט 500 ארבייטער, וועלכע דארפען אוועק פון דער אר-בייט דעם 2. מערץ ה. י.

די רעדוקציע איז א פועל יוצא פון די זעהר שוואכען באפרעג אויף וואהל.

Dr.
Wołkowyski
האט זיך איבערגעצויגען אויף
ציגעל-גאס 11, טעל. 238-02
נעמהט אן אין הויט- און וועגערישע
קראנקהייטען, מענער-שוועכע
פון 8—11 ביי טאג און פון 4—9 אוונט

אויספלוגען נאך פאלעסטינע ארגאניזירט דורך וואגאן לי-קוק

אין דער פסח-צייט איז די ענטשפרעכענסטע צייט אויף אויספלוגען נאך פאלעסטינא. ווען ביי אונז איז לאנד הערשען נאך קאלטע פריהלינגס-ווינדען זענען אין ארץ-ישראל שוין הייסע וועטער, וועלכע שאפען מעגליכקייטען פאר די טוריסטען צו גענוסען פון די הערליכע נאטור-אוצרות. צוליב דעם טאקי, איז אין פאלעסטינא אין דער צייט די שטארקסטע טוריסטישע בעוועגונג.

איינע פון די אינטערעסאנטסטע עקסקורסיעס ארדענט איין איצטער פסח-צייט די היגע אפטיילונג פון „וואגאן-לי-קוק", די עקסקורסיע וועט פערלאזען נעאפאל דעם 29 מערץ. דאס אינטערעסאנטע דער-ביי איז דאס, וואס דער אויספלוג וועט פאר'ן פער-לאזען איראפא בעזוכען די צוויי שטעט אין איטאל-יען נעאפאל און ווענעדיג. אין נעאפאל ווערט ארגא-ניזירט בעזוכען אויך וועזואוון און קאפרי און אין ווענעדיג — לידא.

אויפ'ן ים וועט זיך דער אויספלוג געפונען בלויז צוויי מיט א האלבען טאג, און שוין דעם 1 אפריל, וועלען די עקסקורסאנטען זיין אין פארט-סאאיד און נאכ'ן בעזוכען קאירא און עגיפטישען פיראמיד, צופאהרען מיט דער באהן נאך חיפה.

דער פריין פון אויספלוג איז זעהר א נידריגער, אריינרעכענדיג דאס פאהרען מיט א לוקסוס-שיף צווייטע קלאס און מיט דער באהן פון לאדז נאך נעאפאל דריטע קלאס בעטרעפט די רייזע 875 זל. פאר א צוגאב-אפצאהל פון 100 זל., קאנען די אנטיילנעהמער געניסען פון פולער אויסהאלטונג און איז דאס אויפהאלטען זיך אין ערשטקלאסיגע האָ-טעלען.

אלערליי אינפארמאציעס און איינשרייבונגען איז א בעגרעניצטער צאהל נעמט אן די היגע אפ-טיילונג פון דער אלוועלטליכער רייזע-ביורא „וואגאן לי-קוק" פיעטריקאווער 64.

מ'קאן פאהרען, נאר מ'לאזט נישט, און שוין...

(א) דער 34-יאריג. ארבייטסלאזער שטשעפאן גראבאווסקי האט נישט האבענדיג קיין האפענונג צו בעקומען ארבייט אין לאדז, בעשלאסען צו עמי-גרירען קיין אמעריקא.

אזוי ווי קיין געלד האט ער נישט פערמאגט, האט ער זיך אונטערגענומען צו מאכען די רייזע „בגאפע"...

מילא, איז ביז גדיניע איז ער יאקאש בשלום אדורכגעפאהרען, אבער אז ער האט זיך דארט אריינגעגנב'עט אין א שיף, און זיך פערשטעקט אין דער באגאזש-אפטיילונג, האט מען איהם דארט געפאקט און מיט א קאנוואי צוריקגעשיקט קיין לאדז.

נעכטען איז ער געשטעלט געווארען פאר'ן שטאטישען געריכט, און ער האט בעקומען אנ'אורטייל — א האלב יאהר טורמע מיט'ן אפלייגען די שטראף אויף 2 יאהר.

א גרויסער פילם יום-טוב — יאן קיעפורא'ס נייער פילם א. נ. „פאר דיר זינג איך" אין קינא „איראפא".

ענדליך מיט אונגעדולד און מיט אונגעוועהנליכע פעראינטערעסירונג איז ערווארטעט געווארען די פרעמיערע פון נייעסטען און פרעכטיגסטען פילם פון אונזער בעריהמטען זינגער יאן קיעפורא א. נ. „פאר דיר זינג איך". בריטיש-גאומאנט פראדוקציע אויפן יאהר 1935.

דער קעניג פון די טענארען, דער גרעסטער וועלט זינגער יאן קיעפורא האט געשאפען אונטער דער רע זשי פון קארמין גאללאן א פילם, וועלכער איז זיין גרעסטער טריאומף.

אין דעם פילם זינגט קיעפורא אויף פויליש א רייה שלאגער-לידלעך ספעציעל געשריבען פאר איהם דורכ'ן פאפולערען ווינער קאמפאזיטאר ראָ-בערט שטאלץ. אויסער דעם זינגט ער די גרויסע אריע פון „טאסקא" און פיל אנדערע.

קיעפורא'ס פארטנערקע איז די רייצענדע בלאנד האריגע אונגארין מארטא עגגערט. וועגען דעם פילם רעדט די גאנצע וועלט.

מעכאנישער, וועלכע לייזען פון שווערען שטוהלגאנג און דער-ביי פון מאגען-דארם-שליימהויט-קראנקהייטען, העמארוידען וועלען געקווילט, דארפען נעמען צו דער דארם-ריינינגונג פריה און אוונט צו איין פערטעל גלאז נאטירליך ביטער-וואסער

Franciszka Józefa

פרעגט דאקטוירים. צו בעקומען אין אלע אפטייקען און סקלאד-אפטעטשנעס.

Dr. med. L. Berman
צעגעלניאנא 15, טעל. 149-07
ספעציאל-ארצט פאר מענער-שוועכע-בעהאנדלונג און סעקסועלע בעראטונג.
נעמט אן פון 8—11 און פון 4—8 אוונט.
זונטאג פון 9—1 פארמיטאג.
פאר אונבעמיטעלטע—לעמשניצע-פרייזען

די נייעסטע פערפומען
צמפפעהלט

די איינציגע קאנקורענץ-פערפומעריע
J. DRUKIER
5 ZAWADZKA 5
TEL. 175-99.
די פיינסטע טואלעט-זייפען, פודערן, ווי אויך אלערליי קאסמעטיק אין און אויסלענדישע
בעמערקונג: ענגראסיסטען בעקומען א ספעציעלען ראבאט.

די וועלט - מיין היים

(פערשטויסענע מחשבות) — פון פרץ הירשביין

די אייגענע זון, וואָס בעליכט די דרום־לענדער, זי בעלייכט אויך די צפון־לענדער: די אייגענע זון, בעלייכט דעם מזרח און בעלייכט דעם מערב; זי וואַרעמט און בעלייכט דעם אויבערפלאַך פון ים, ווי זי טוט עס מיט דער יבשה — — —

און דאָס אייגענע האַרץ טרייבט דאָס לעבעדיגע וואַרעמע בלוט, אין די אָדערען פון ווייסען, געלען, ברוינעם און שוואַרץ־הויטיגען מענשען. דאָס בלוט איז וואַרים, און רויט — אויב עס פערמאָגט דעם כוח און סוד פון לעבען.

פונדערסטוועגען האָב איך דאָס געפיהל, אז אונטער אַלערליי זונען האָב איך ביז איצט אָפּגעלעבט מיינע יאָהרען; און מיט מענשען, וואָס דינען צו פערשידענע זונען, נאָכמעהר — מיט מענשען וואָס דער לעבענס־קוואַל זייערע שלאָגט פון פערשידענע טיפע נישען לעב איך און טייל מיין ברויט, טייל מיין פיין און געלייטערטע נשמה, טייל מיינע אַזוי שוין אויך צופיל צעטיילטע שעה'ן.

וועלט — מיין היים — — —

אָט איז זי, די וועלט, גרויס, — ממש מיט'ן דמיון נישט ארומצונעהמען; ממש מיטן דמיון נישט צו דערגרייכען — נישט צו איהר מיטעלפּונקט און נישט צו איהרע ראַנדען. די מענשען אויף איהר זענען בשום אופן נישט אַנזעהעוודיגער פון איעדען אָפּ געריסענעם שטיינדעל אָדער דראָבנעם דאַרנבוים: איז צומאָל נישט אָנזעהעוודיגער פון פליג אָדער מוראשקע, וואָס איילען אויף־און־אָפּ. הין־און־צוריק, פערנומענע מיט די דאגות פון דער לעבעדיגער רגע; איז אפילו נישט געגליכען צום שוואַכען בוימעלע, וואָס האָט אין דער ערד די וואָרצלען און די גאַנצע ערד איז זיין פוסטאַמענט.

און אַמאָל ווערט די גאַנצע ערד איינגעשרומפּען פאַרן דמיון; אָט באַנעם איך זי און פערנעהם זי אין מיינע גייסטיגע אָרימס, קען זי אויפהויבען און בעטראַכטען, ווי מען טוט עס מיט א גרויסען און צעווערימטען עפּעל. מענש איז אויך נישט צו גרויס אין דער רגע פון אויפגעפלאַמטען דמיון; איז נישט גרעסער פון מילבעלע, נישט גרעסער פון ווערימעל, וואָס קריכט צומאָל פון עפּעל ארויס.

און אָט זעענען ווידער פאַר מיין דמיון צוויי מוראשקעלעך, וואָס האָבען זיך בעגעגענט צווישען גראָזען, אָדער אויף זאַמדיגע שטעגעלעך, זיי בעפאַלען איינס דאָס אנדערע, א געשלעג ברעכט אויס — ביז דער שוואַכער פאַלט אונטער דעם ברוטאַלען כוח פון דעם שטאַרקערען. וועלט — מיין היים...

אין אַזאַ רגע דערפיהל איך מיר אויך נישט מעהר ווי א מוראשקעלע, א דריטע, א שוואַכע און א פרידליכע, וואָס וויל אין דעם אייביגען קאַמף נישט נעהמען קיין אַנטייל. איך מייד אוים די געשלעגען אויף דעם מפלומרשטען „ברייטען וועג"; איך זוך זייטיגע וועגען, וואָס ווילען מיך אַראָפּנייגען צו א וועלט, וואו פרידען איז פון תחילת אָן אויפגעגאַנגען פון דער ערד און איז בעלויכטען מיט דעם ליכט פון דער איינאונאייציגער בעגלויבטער, ליכטיגער און וואַרימער זון.

און איך טראַכט: וועלט — מיין היים! אַזוי ווינציג פאָדער איך ביי דער וועלט. אוודאי וועט די זון נישט אָרימער ווערען, ווען איך שטעל צו איהר ארויס מיין פּנים און זויג איהרע שטראַהלען; אוודאי ווע‏לען די געדיכט - בלעטערדיגע לינדען - ביימער, דעמב, אָדער מאַנגאָ־בוים נישט אָרימער ווערען אויב איך וועל ליגען אין זייער שאָטען; אוודאי וועט דער טענענבוים, צעדער, סאָסנע, אָדער יאָדלע — די נאָדעל־בוימער — זיי ווע‏לען נישט אָרימער ווערען, אויב איך וועל זיך מיט זייערע פעכיגע ריחות אָנזעטיגען; און עס וועט נישט אָרימער ווערען די פּאַלמע, צי דער באַמבוק־בוים, אויב מיין געמיט וועט זיך זעטיגען מיט דעם טרוקענעם געררויש, בשעת דער ווינט שפּילט מיט זייערע בלעטער.

וועלט — מיין היים! אַזוי ווינציג האָב איך ביי דיר גענומען; אַזוי פיל מאָל האָב איך געקניט פאַר דיינע קוואַלען, געטרונקען מיט'ן פולען מויל פון דיינע קוואַלען, זיך אָנגעזעטיגט מיט דיין קלאָר און קיהל וואַסער, ווי עס זעטיגט זיך דער טרוקענער גראָז מיט דעם טוי פון נאָך האַלבער נאַכט, און פונקט ווי דאָס גראָז האָט נאָך געלאָזען נענגוג פון טוי, די שטראַהלען פון בעגינען זאָלען קענען זויגען צוזאַמט — אַזוי איז נאָך מיר א יעדער קוואַל פול געבליבען. איך האָב קיינמאָל נישט פערפעהלט צו בענשען דעם בוים, וואָס אין זיין שאָטען האָב איך גערוהט; האָב נישט פערפעהלט צו בענשען דעם קוואַל, וואָס האָט זיך צו מיר אַזוי פרייגעביג אַנטפּלעקט.

— איז דאָס חלום? צי איז דאָס וואָר?

— אָ, ווי גרויס ביזטו וועלט, — טראַכט איך דעמאָלט, — און ווי קליין דו ביזט צוליב מיין ווילען געוואָרען! וועלט — מיין היים, — טראַכט איך, — וואו איז דאָס רוהיגע ווינקעל געבליבען, איך זאָל קאָנען זיין הערשער איבער דיר און איבער מיין פערמעגען? וועלט, — מיין היים, — וואו איז דאָס אָרט וואו איך זאָל מיך קאָנען פערבאָרגען, קיין מותר בן־אָדם זאָל מיינע טריט נישט אויסשפּירען?...

איך ווייס, פערשאָלטען איז דעמאָלט די וועלט, — מיין היים. ענג איז מיר דעמאָלט מיין וועלט. עס ברעכען די קניע, עס זינקען די טריט אין טיפען זאַמד, באשר איך געפין נישט קיין פרייען פּלאַץ, וואו די טריט איבערצושטעלען. עס בלאָזט א קעלט און נעהמט דורך אַלע גלידער, באשר די זון איז אוועק בעלייכטען און וואַרעמען אַנדערע וועלטען, וואָס פערשאָלטענע ווי איך, האָבען פערכאַפּט.

איצטער בעגרייף איך, אז מיין ענגע וועלט איז נישט די איינציגע. מיליאָנען מיליאָסען וועלטלעך, פּיצעלעך, שרויטעלעך, זענען פערהאַן באשר די מענשען־קינדער האָבען מיט דער הילף פון קליינעם דמיון און גרויסע ליידענשאַפטען אַזוי זי צעטיילט, אַזוי צעפּיצעלט — ממש די זון קאָן זיך נישט צערייסען און אַלע וועלטען בעלייכטען, כאַ־כאַ־כאַ.

און עס שרייט דאָס האַרץ:

— נישט איך, נישט איך האָב די גרעניצען געגראָבען אין דער ערד; נישט איך האָב די גרעניצען אויפגעטורעמט איבער דער ערד; נישט איך האָב געשפּרייט די ים'ען צווישען וועלטען, כדי צו מאַכען אָנ'אָפּשייד פון וועלט צו וועלט! נישט איך האָב די טייכען בעפוילען, זיי זאָלען מיט זייערע שטראָמען די ערד צעשניידען און צעטיילען אויף חלקים, גרעסערע אָנג קלענערע, — כדי איינער זאָל מיט זיין חלק זיך נישט אָנזעטיגען. נישט איך האָב די שורות בערג ארויסגערופען, זיי זאָלען אָפּטיילען וועלט פון וועלט. אָ, די גרעניצען האָבען שוין באַלד וועלט,— מיין היים פון אונטער מיינע פיס ארויסגעשטויסען!

די גרעניצען זענען שוין מעהר נישט קיין גרעניצען, — נאָר טיפע, פינסטערע אָפּגרונטען, פון וואַנען טויט און אומקום לויערט ארוים; די גרעניצען זענען נישט מעהר קיין צייכענס, וואָס טיילען אָפּ וועלט פון וועלט; פון די גרעניצען געהט אויף אַזאַ רויטער, בלוטיגער נעבעל, וואָס פאַרבט רויט און פערבלוטיגט דאָס פּנים פון די מענשען־קינדער וואָס וואַכען איבער זייערע גרעניצען — — — געהט אויף א בלוטיגער נעבעל, וואָס טראָפּענט צוריק אַראָפּ ווי א רויטער רובינען־רעגען און בעזעצט זיך אויף די שפּיצען פון א יעדען גראָז; די טראָפּען בעזעצען זיך אויף יעדער שפּראָצונג, וואָס שלאָגט זיך פון דער ערד ארויס; און אין א יעדען בלוטטראָפּען שפּיגלען זיך אָפּ בלוטיגע הימלען און מיט בלוט פערגאָסענע זון. — — —

וועלט — מיין היים, איז עס א חלום? איז עס וואָר? אָדער א בייזער חלום אין אַזאַ ניכטערער וואָר?

וואָרים באמת, די אייגענע זון, וואָס בעלייכט דעם מזרח, בעלייכט אויך דעם מערב; זי וואַרעמט אונ בעלייכט דעם אויבערפלאַך פון ים, ווי זי טוט עס מיט דער יבשה. און דאָס אייגענע האַרץ טרייבט דאָס לעבעדיגע בלוט, וואַרעמט עס אין די אָדערען פון ווייסען, געלען, ברוינעם און שוואַרץ־הויטיגען מענשען... נישט מעהר, וואָס וועלט, — מיין היים איז אויף פּיצלעך צעפּיצעלט, און מענש, —דער שוואַכער אין זיין שטאַרקייט, — האָט זי מיט גרעניצען בעצייכענט, מיט גרעניצען צעשניטען.

דער זין פון דינים

פון רמב״ם'ס שאַפען
צו זיין 800־סטען געבורטס־טאָג

פון ה. קרוגער

די וועלטליכע ציוויליזאַציע האָט פאַר זיך איין ציל: צו צאַמען די חיה אין דעם מענשען.

וואָרים מצד זיין נאַטירליכער נטיה בעזיצט דער מענש די ערגסטע און אכזריותדיגסטע מידות. ער איז גרויזאַמער פונם טיגער, און גיפטיגער פון שלאַנג קיין חיה פערצוקט נישט זיין אייגענעם מין, נאָר דער איינציגער מין מענש. קאַניבאַליזם געפונען מיר ערגעץ נישט, אויסער מענשען־קאַניבאַלען

צום גליק האָט בורא אריינגעגעבען אין איהם א נשמה מיט א נייגונג צו טון גוטעס און „חרטה האָבען אויף געטוענע שלעכטס. אָט דער געפיהל, וועלכען די היינטיגע פילאָזאָפען רופען „קאַטעגאָרישער אימפּעראַטיוו", האָט געלעגט דעם ווינקעלשטיין פאַר דער ציוויליזאַציע און עטיק — געזעצען וואָס זענען אָנגענומען געוואָרען פון דער געזעלשאַפט, און זי איז דאָס דער פּאָליציי־מאַן וואָס צווינגט דעם יחיד צו צאַמען זיינע נאַטירליכע נטיות, אונטער דעם דרוק פון יוסטיץ און עפענטליכע מיינונג.

אָט די „חיה אינם מענשען" וואָס ווערט געהאָלטען אונטער די אייזען־גראַטעס, רייסט זיך ארוים פריי אין מלחמה־צייט, ווען דיזעלבע עפענטליכע מיינונג איז אָנגעשטרענגט, און דער מלחמה־העלד ווערט דער ליבלינג פונם כלל. דער סאָלדאַט ווערט דאָמאָלט בעפרייט פון אַלע הומאַנישע געזעצען, בלוט ווערט בלייכער ווי וואַסער, עטיק ווערט צעטראַמפּעלט אונטער די שווערע סאָלדאַטסקע שטיוועל. לעבענס ווערען הפקר. גרעניצען — אָפּגעווישט. מיינס און דיינס — אָפּגעמעקט, אַלעס איז מיינס.

צו קאָנטראָלירען דעם דאָזיגען איבעל, האָט די תורה אָנגעזאָגט געוויסע דינים. אַלע מיטן צוועק צו דערמאָנען „כי ה' אלהיך מתהלך בקרב מחניך" (גאָט געהט מיט צווישען דיין ארמעי), דער סאָלדאַט זאָל קיין טעות נישט האָבען מיינענדיג אז ער איז פערבליבען אינדערהיים אין טעמפּעל, און דאָ ביזטו פריי צו טון וואָס דיין חיה'שע נאַטור גלוסט, ניין — והיה מחניך קדוש — אינדערהיים זענט איהר פערזאָגט צו זיין קדושים, און אַזוי זאָלט איהר זיין אין מתנה אויך... געדענקט אז נישט אייער קראַפט און כוח ברענגט דעם זיג, נאָר גאָט'ס הילף, ווייל ער האָט אייך ליב מחמת יחוס־אָבות און אייגענע מעשים טובים, דערפאַר זאָלט איהר זיך היטען „ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך" — זעהענדיג ביי דיר שענדליכע אויפפיהרונג וועט ער דיר פערלאָזען.

צו פערשטאַרקען אין זכרון דעם פּרינציפּ קומט דער פערזאָג פון האָבען א בעשטימען אָרט פאַר א בית הכסא און באַלד פערדעקען דעם אָפּפאַל. דערפון זיך אָפּצולערנען אָפּצוהיטען אַלע היגיענישע מיטלען — די פערנאַכלעסיגונג וואָס פלעגט ברענגען חלי־רע און אַנדערע עפּידעמישע קראַנקהייטען אין לאַגער. א בעל קרי האָט געמוזט פערלאָזען די מחנה ביז מאָרגען נאָך זון־פערגאַנג, דערמיט פערמיידענדיג דעם געשלעכטליכען איבעל וואָס בושעוועט נאָך אפילו אין היינטיגע אַרמעען, בפרט אין די אַמאָליגע, נישט פערדאַרבען די פרוכט בוימער — כדי צו פערמיידען דאָס פערניכטען דעם שונא'ס אייגענטימער, נישט פאַרן ציל פון מלחמה נאָר בלויז שאָדען צו טון.

דער דין פון יפת תואר — כאָטש מיטן ערלויבען צו נעהמען אין געפענגניש א שעהנע פרוי (אפילו א אשת איש) פאַר זיך, האָט די תורה געגעבען פרייהייט דעם יצר הרע דאָך איז אפילו די געגעבענע פרייהייט דעם יצר הרע, והזאא ירגווף טוסלה בוב פרייהייט אויך ארומגענומען מיט א צאָהל גוטע מידות: 1) נישט אין לאַגער, נאָר ערשט נאָכן ברענגען צו זיך אין הויז; 2) נאָר דעם ערשטען מאָל צו בעפרידיגען דעם יצר הרע; 3) איהר נישט צו בעלעסטיגען מיט זיין לידענשאַפט כל זמן זי איז נישט בערוהיגט. און דער טרויער איז נאָך פריש אין האַרצען, בעוויינענדיג פאָטער און מוטער, ערלויבענדיג צו וויינען אויף דאָס פערלוירענע מיט טרעהרען און אַנדערע טרויער צייכענס. בערוהיגט זי זיך. דאָס וואָס זינגען און טאַנצען טוט פאַר א פלוצלינגע שמחה, איז טרויערען ביי דעם וואָס איז איבערגעפאַלען געוואָרען פון א גרויסען אומגליק, געבענדיג דערמיט עמאָציע און אויסדרוק ווערט דער געמיט בערוהיגט; 4) אינם טרויער חודש מעג זי זיך פיהרען ווי זי וויל, אפילו דינען צו איהר עבודה זרה אין זיין הויז (א זעלטענע טאָלעראַנץ וואָס האָט זיין גלייכען נישט אפילו היינט, טויזענטער יאָהרען שפּעטער); 5) שפּעטער, אפילו, ווען ער ליבט איהר נישט מעהר, טאָר ער זי נישט פערקויפען און אפילו פאַר זיין אייגענער שקלאַפין נישט מאַכען, „ווייל זי איז געוועזן זיין פרוי" — כאָטש אַלס געפאַנגענע, געגען איהר ווילען אָבער א פרוי זיינע איז זי. און אַלס אַזעלכע האָט זי דעם דין ווי איינע פון זיינע איבעריגע פרויען: בעפרייען, אָבער נישט פערקויפען.

אַלע דינים וואָס האָבען צו טון מיטן בית המקדש, זענען כלים און בעדינער (כהנים און לויים).

אין דער מענשליכער טבע ליגט צו בויען טעמפּלען און שטעלען מאָנומענטען מיט סטאַטועס אויף די העכסטע בערג. זיי זאָלען זיין אָנגעזעהען און געעהרט פון אַלע מענשען, וועלכע קוקען אויף זיי פון אונטען ארויף, אַזוי פלעגען טון די געצענדינער, דערפאַר האָט אברהם אבינו אויסגעקליבען דעם באַרג מוריה, וואָרים אויב נאָר עס קען נישט שאַטען די ריכטיגע כוונה מעג מען איבערלאָזען די געצענדינערישע פאָרם

(ווי עס ווייזט אוים לערנט דער רמב"ם דעם פשט פון „על אחד ההרים אשר אומר אליך". אז הקב"ה האָט איהם געגעבען די ברירה אויסצוקלייבען „איינעם פון די פילע בערג" און אברהם אבינו האָט אויס געקליבען דעם העכסטען פון זיי — דעם הר המוריה פון דאָרטען צו פּראָקלאַמירען אחדות און אַלמעכטיגקייט פון בורא).

דערפאַר אָבער האָט דער זעלבער אברהם. אָבינו פערהייליגט דעם מערב זייט אַנשטאָט די געצענדינערס פערהייליגען דעם מזרח־זייט. זיי האָבען דערמיט געוואָלט בעווייזען דעם זונ'ס אויבערהערשאַפט און אַלמעכטיגקייט וואָס בעווייזט זיך אויפשטייגענדיג, בעת ער האָט גערדאַרפט ווייזען איהר שוואַכקייט און צייטווייליגקייט, וואָס מען זעהט מיט איהר אונטערגעהן אין מערב־זייט: איבערלאָזענדיג דעם מזרח הייליג וואָלט שוין געשאַדט זיין כוונה.

די ראיה, וואָס יחזקאל הנביא האָט געזעהן די זינדיגע פון ירושלים אין זיין צייט, ווי זיי בוקען זיך צום מזרח זייט פון דער זון מיטן הינטען צום היכל דאָס בעווייזט אז ווי נאָר אוועק פון ריינעם גלויבען און זיך געקעהרט צו געצענדינסט, איז דער מזרח אַנשטאָט מערב, געוואָרען הייליג.

דאָס וואָס די תורה האָט נישט ארויסגעזאָגט בפירוש דעם נאָמען פון באַרג מוריה, נאָר אָנגעוואוּנקען אין די ווערטער „אל המקום אשר יבחר ה'". איז צוליב פאָלגענדע דריי כוונות: 1) ווייל די אומות, וויסענדיג וואָס דאָס פּלאַץ מיינט פאַר יודען, וואָלטען אויף איהם קאָנצענטרירט אַלע זייערע קריגסקרעפטען דעם באַרג נישט צו דערלאָזען אריינפאַלען אין יודישע הענט; 2) נישט קענענדיג אָנהאַלטען, וואָלט איהם דער איינענטימער פערוויסט און פאַר יודען וואָלט ער פערבליבען א חרוב'ער אָרט; 3) און דאָס איז די שטאַרקסטע, וואָס יעדער שבט וואָלט געפאָדערט ער זאָל אריינפאַלען אין זיין חלק, דערפון וואָלט געוואָרען מחלוקות צווישען די שבטים. דערפאַר איז דער סוד ארויסגעקומען ערשט נאָך'ן אויפנעהמען א מלך, ווען עס וואָרט עס איז געוואָרען געזעץ פאַר אַלעמען, און זיין פערזאָג האָט אַלע מחלוקות בעזייטיגט.

געצענדינער פלעגען בויען טעמפּלען אויפן נאָמען פון א געוויסען שטערען אָדער מזל, און דאָרטען אריינשטעלען זיין סטאַטוע, אנטקעגען דעם איז דער פערזאָג געווען צו בויען א בית המקדש אויפ'ן נאָמען פון אמת'ן בורא, און אהין אריינטון די צוויי לוחות אין וועלכע ס'איז פאַראַן „אנכי" און „לא יהיה לך", וואָס ענטהאַלט דעם גאַנצען בעגריף פון אחדות הבורא.

דער ווינקעלשטיין פון גלויבען אין נבואה איז געלייגט געוואָרען פריהער פאַר דער תורה, וואָרים אָהן נבואה איז נישט געמאָלט קיין תורה, און דער נביא קריגט זיין נבואה נאָר מיט דער פערמיטלונג פון א מלאך. דער גלויבען אין מלאכים קומט אַלזאָ, פריהער פאַרן נביא. די ערשטע נבואה צו משה רבנו ביים סנה איז געקומען דורך א מלאך. און ווייל מלאך קומט צוערשט, נבואה — צום צווייטען און תורה— צולעצט, דערפאַר, כדי צו געהן אנטקעגען סאַבעאיסטען (עובדי כוכבים ומזלות) וואָס שרייבט צו מזלות און בוימער געטליכקייט און אז קיין גאָט אויסער די נמצאים איז נישטאָ — האָט די תורה גערדאַרפט בעווייזען די עקזיסטענץ פון גאָט וועלכער איז נישט קיין גוף און נישט קיין כוח אין א גוף, נאָר דער וואָס האָט אַלצדינג בעשאַפען, און שטעהט אויסער אַלעמען. נאָך איהם זענען פאַראַן שכלים נבדלים. נישט בעקערפּערטע אידעען, זיי קריגען אויף זיך דעם אייגענען גאָט'ס שפע, אָבער זיי זענען נישט ווי ער — איין פשוטע איינהייט — נאָר איינגעטיילט אין גרעסערע און קלענערע, באופן דאָס זיי פאַלען אונטער צאָהל און מאָס, און זיי זענען עס די וואָס ברענגען נבואה צום נביא — נישט קיין אשרה און נישט קיין מזל אָדער שטערען.

דאָס איז דער טעם פון די צוויי כרובים אויפן ארון העדות, וואו עס געפינען זיך די צוויי לוחות, (כרובים—מלאכים, און צוויי — דער אָנפאַנג פון מעהרצאָל).

כדי ארויסצורופען דעם נויטיגען עהרען געפיהל צום בית המקדש, קומען די שעהנע טישען, כלים, די קערפּערליכע שעהנקייט פון די כהנים (א בעל מום איז פסול), די שעהנע געזאַנגען און כלי שיר, אויב די קטרות וואָס האָבען פערשפּרייט אָנ'אַנגענעהמען ריח (אַזש ביז יריחו לויטן תלמוד). דערצו זאָגט ער א צווייטען טעם. דאָרט וואו מען שעכט און מען ברענט פליישען אויף פייער, מוז קומען א שלעכטער ריח, און די קטורת האָבען איהם בעזייטיגט.

אַזוי געהט אָן דער רמב"ם, געבענדיג די זעלבע אורזאַכע אויף אַלע כלים און גאַנצע עבודה אין בית המקדש, אויסער דעם לחם הפנים, אויף וואָס ער גיט צו, אז ער האָט קיין טעם נישט.

יהואש *)

אויף א בית־עולם

צווישען גרינס און גריבער
א שטומער וועל איך זיצען,
א גריל וועט ערגיץ קריצען
צווישען קבר־שטיבער.
דורך הויכע גראָז און ריטער

א גילדען אות וועט בליצען,
א שוואַלב וועט טון א צוויטער,
א שטראַהל וועט טון א גלעט,
און אויף די ביימער - שפּיצען
וועט הענגען א געבעט.

אויגוסט, 17. 1925.

קאַראַוואַנען

קאַראַוואַנען ציהען, גלעקלעך קלינגען —
אַלראָס גוטס פון אַלע ווייטע עקען.
אין וואונדערלענדער וואונדערפויגלען זינגען,
מיט רויטע פליגלען און געגילדטע פלעקן,

קעמלען אָנגעלאָדען מיט געווירץ און ווייגען
און זייד־בראָקאַטען פאַר א קיניגנס דיוואַנען,

די טראַנקען נישט פערזוכט, און כיוויים ווי זיס
זיי זענען,
די מלכה קען איך נישט און זעה זי אַזש פון־
דאַנען.
קאַראַוואַנען ציהען, ציהען מיך פאַראיבער,
און קיינער לאָדט נישט אָפּ זיין. איינגעפּאַקט
פערמעגען.
נאָר שעה[illegible] איז אַזוי, בעסער און מיר ליבער.
קאַראַוואַנען פול — און איך ביים ראַנד - פון
וועגען.

קאַראַוואַנען קומען קאַראַוואַנען גייען,
און איך ליג ביי די ראַנדען פון די שליאַכען.
קיין זאַך איז נישט מיינס און אַלץ וועט מיך
דערפרייען,
קיין זאַך איז נישט וואָהר, נאָר קיינמאָל וועל
איך נישט דערוואַכען.

אָקטאָבער, 14, 1925.

---

1) אין ניו־יאָרקער חודש־זשורנאַל „אינזיך" זענען אָפּגעדרוקט די דאָזיגע צוויי לידער פון פערשטאָרבענעם בעריהמטען דיכטער יהואש, מיט פאָלגענדע בעמערקונגען:

„דעם צעהנטען טאָג פון יאַנואַר, איז דער אַכטער יאָהרצייט נאָך יהואש'ן. א דאַנק זיין טאָכטער וועוועלין בלומגאַרדן דוואָרקין פאַר געבען אונז פון זיינע נאָכגעבליבענע כתבים די צוויי לידער, וואָס מיר דרוקען דאָ".

זיי האבען זיך בעגעגנט

(ערצעהלונג) ● נאכ'ן פראנצויזישען ● פון נ. פערלמאן

לינא מאזער איז געזעסען אין א ווינקעל פון וואגאן און ארויסגעקוקט דורכ'ן פענסטער. איהר בליק ווייט און פער'חלומט, איז געווען אנגעשטעלט אויף די ווייסע שניי־פעלדער אונטער דעם גרויען ווינטערדיגען הימעל.

יאהרען זענען אוועק, זינט זי איז צום לעצטען מאל געפאהרען איבער דיזעלבע פעלדער. דעמאלט איז אויך געווען ווינטער, איצט פאהרט זי צוריק אין דער גרויסער שטאט אנצוהויבען אויפסניי דארט וואו זי האט געהאט מיט יאהרען צוריק איבערגעלאזען, ווי אזוי וועט די שטאט איצט אויסזען אין איהרע אויגען? און וואס מאכען איהרע פריינט און איהרע בעקאנטע? און אלעקס?

ביים געדאנק וועגען אלעקס'ן האט לינא דערפיהלט אזא אינווייניגסטע פלאנטערניש, אז זי האט זיך אפילו אנגעכאפט מיט דער האנט ביים הארצען ווי זי וואלט וועלען אפשטעלען דאס האסטיגע קלאפען, באלד וועט זי איהם ווידער זעהן, אלעקס'ן... אפשר וועט זי דאסמאל האבען מעהר מזל...

זי האט איהם געהאט בעגעגנט אויף אנ'אווענט ביי פריינט א קורצע צייט נאך דער מלחמה. זי אליין איז שוין דעמאלט געווען זעקס יאהר פערהייראט, איהר מאן, פיליפ מאזער איז געווען פערטון אין זיינע געשעפטען, א שטארק פערנומענער מענש, און האט געפונען ווייניג צייט פאר זיין יונג ווייבעל און איהרע „נארישקייטען". לינא האט איהם אפשר רעספעקטירט, האט זיכער געהאט צו איהם צוטרוי, האט צייטענווייז אפילו ארויסגעקוקט צו איהם, אבער ליב האבען האט זי איהם נישט ליב געהאט, זי האט איהם נישט געקענט ליב האבען. ער איז געווען א סך עלטער פון איהר. שווער, אומבעוועגליך, טרוקען. ווען זי האט זיך בעקאנט מיט אלעקס'ן א בחור אין איין עלטער מיט איהר, האט איהר לעבען געקראגען קאליר און נייעם זין. אלעקס איז געווען א שעהנער יונג, לעבעדיג, האסטיג, אויפריכטיג. ער האט זיך בענומען צו איהר אנדערש ווי די אנדערע יונגעלייט, וואס האבען זיך „געדרעהט" ארום איהר, — און האט געוואוסט ווי אזוי צו ריהרען איהר פערבענקט הארץ. נו, איז עס עפעס א וואונדער וואס לינא האט זיך גאר גיך פערליבט אין איהם?

און מיטאמאל נאך איידער זייער ליבע האט זיך פונאנדערגעבליהט, האבען זיי זיך שוין געמוזט שיידען. די עקספארט־פירמע וואו איהר מאן האט פערנומען א גרויסע שטעלע, האט איהם געשיקט אין אנדער שטאט צו גרינדען דארט אנ'אפטיילונג און איבערנעהמען די פערוואלטונג. פיליפ האט צוגעשטימט אוועקצופאהרען און לינא איז אויך געווען גרייט אוועקצופאהרען. ווי קומט עס? האט זי דען געקאנט אזוי גרינג זיך שיידען פון אלעקס'ן? גרינג איז עס איהר נישט אנגעקומען, אבער טאקע צוליב אלעקסן האט זי געוואלט אוועקפאהרען. זי האט געפיהלט די געפאהר פון איהר נייער ליבע, און האט זיך געשראקען פאר דעם ליגען פאר דער פאלשקייט פאר דער נארעריי וואס איז געווען פערבונדען מיט אזא ליבע. עס האט איהר אויסגעזעהען מיאוס, געמיין, נידריג צו נארען איהר „ארעמען פיליפ'ן"

„אויב איך וועל דא פערבלייבען, — האט זי געזאגט — וועל איך ווערען זיין געליבטע. איך האב איהם ליב, און כ'וועל לאנג נישט קאנען קעמפען מיט זיך עס איז בעסער אז איך זאל אוועקפאהרען".

אלעקס האט זיך געבעטען ביי איהר, אז זי זאל בלייבען מיט איהם. ער האט אפילו פערלאנגט פון איהר, אז זי זאל אפגט'ן פיליפען און חתונה האבען מיט איהם — אזוי טיף און אויפריכטיג איז געווען זיין ליבע אבער לינא איז פארט אוועקגעפאהרען. זי האט טאקע אביסעל זיך געקווענקעלט... אבער ניין... עס איז געווען אונמעגליך. אלעקס איז געווען צו יונג... זי האט נישט געקאנט צוברעכען איהר לעבען צוליב ליבע.

מיט טרעהרען אין די אויגען א פערלוירענע, אנ'אומגליקליכע בעדויערענדיג אין דעם לעצטען מאמענט וואס זי פאהרט אוועק, האט זי איהם געגעבען דאס ווארט אז זי וועט איהם שרייבען, אז זי וועט צוריק קומען.

די בריף, וואס זיי האבען זיך געשריבען, האבען אויפגעהאלטען און בעפעסטיגט זייער ליבע. לינא האט אין אלעקס בריף געפינען דעם אפקלאנג פון יענע צארטע, פערליבטע רייד. וואס זי האט געהערט פון איהם אין דער קורצער צייט פון זייער בעקאנטשאפט, זיין ליבע, גענערט אויף בענקשאפט וואס איז קיינמאל נישט געשטילט געווארען, איז מיט דער צייט געווארען, דאכט זיך טיפער און רייגער. לינא האט איהם געענטפערט אין דעמזעלבען אויפריכטיגען, צארטען טאן פון א פערליבטער. און אין לויף פון די יאהרען זענען די בריף געווען צווישען זיי דער געהיימער בונד וואס האט זיי געהאלטען פעסט צוזאמען, וואס האט אויפגעהאלטען זייער ליבע אין דער גאנצער פרישקייט פון די ערשטע טעג.

איצט איז לינא געפאהרען צוריק אהיים. זי איז געווען אנ'אלמנה, זי איז געווען פריי. אלעקס איז פערבליבען א בחור, טאקע צוליב איהר. אזוי, אין יעדען פאל, האט ער איהר איינמאל געהאט געשריבען: „איך וועל קיינמאל נישט קאנען חתונה האבען מיט קיין אנדערער", אלעקס, הייסט עס, איז אויך געווען פריי.

לינא האט געטראכט פון דעם, ארויסקוקענדיג דורכן פענסטער פון וואגאן, זי האט צוגעמאכט די אויגען, ווען זיי זענען געווארען מיד צו קוקען אויף דער שווינדעלדיגער ווייסקייט פון שניי־פעלדער, און געטראכט פון די וואונדערליכע פאעטישע בריף, וואס אלעקס האט איהר געשריבען... אט באלד וועט זי איהם זעהן... נאך א פאר שעה... אין דעם לעצטען בריף האט ער איהר געשריבען אז ער קאן זיך גאר נישט דערווארטען אויף דעם גליקליכען מאמענט, ווען ער וועט זי ווידער איינשליסען אין זיינע „פערליבטע ארעמס". זי האט בעשלאסען נישט צו לאזען איהם געווי וויסען דעם טאג פון איהר קומען. זי האט נישט געוואלט אז ער זאל זי בעגעגנען אויפן וואקזאל, און זי זעהן, ווען זי וועט אפשר אויסזעהן מיד פון דער לאנגער רייזע. ניין, זי וועט איהם ערשט טעלעפאנירען ווען זי וועט פארפאהרען אין האטעל.

„האב איך זיך נישט שטארק געביטען נאך אזוי פיל יאהרען? — האט זי זיך געפרעגט — וועל איך אויסזעהען שעהן אין זיינע אויגען?".

זי האט ארויסגענומען דאס שפיגעלע פון איהר האנט־טאש און זיך אנגעקוקט. זי איז געווען צופרידען מיט זיך. יא, זי איז נאך אלץ געווען שיין. זי האט געקאנט גאר אהן מורא בעגעגענען איהר אלעקס'ן. ער וועט נישט זיין ענטוישט.

דעם באגאזש האט זי איבערגעלאזען אין האטעל, זי האט גערעכענט דארט צו פערבלייבען ביז וואנען זי וועט געפינען פאר זיך א וואוינונג.. און אפשר וועט זי גאר באלד טיילען די וואוינונג מיט אלעקס'ען.

זי האט טעלעפאנירט:

„איך בין דא, אלעקס, — האט זי אהן אטעם אויסגערופען, — איך בין ערשט אנגעקומען..."

אלעקסן האט פון פרייד אויסגעפעהלט לשון, און ער האט גארנישט געקענט ענטפערען:

„קום, לינא, קום שנעלער... איך ווארט אויף דיר!"

מיט א קלאפעדיג הארץ האט זי אנגעקלונגען אין אלעקס טיר. ער האט איהר אליין געעפענט, ער האט זי אריינגעפיהרט אין א צימער וואס איז געווען אויסמעבלירט מיט געשמאק, אבער לינא האט גארנישט געזעהען ארום זיך, האט נאר געזעהן אלעקס'ן.

זיי זענען געשטאנען ביידע אין מיטען צימער, האבען זיך געהאלטען פאר די הענט און זיך אנגעקוקט, זיי זענען געווען פערלארען און נישט געוואוסט וואס צו זאגען. זיי האבען עפעס ארויסגעמורמעלט, וועגען זייער פרייד צו טרעפען זיך ווידער נאך אזוי פיל יאהרען... איז דאס געווען טאקע אמת'ע פרייד? לינא האט בעטראכט אלעקסן ער איז נאך אלץ געווען אין זיין הויכער וואוקס, כאטש אביסעל פולער, און דאכט זיך, נישט אזוי בעוועגליך. זיינע אויגען זענען נאך אלץ געווען שעהן, אבער זיין בלויקייט האט אנגענומען דעם קאלטען גלאנץ פון שטאל... און זיינע האר... וואס איז געווארען פון דער געדיכטער מאסע, וואס פלעגט זיך נישט לאזען ארויפשארען, און איז נאר אראפגעפאלען אויפן שטערען? אלעקס האט זיך איצט געמוזט נעהמען א סך מיה אויסצוליינען די פערבליבענע שיטערע האהר אזוי, אז זיי זאלען פערשטעלען דעם נאקעטען פלאץ, וואס האט זיך געלויכטען ביי איהם אויפן שפיץ קאפ, די הויט אויף זיין פנים האט אויך פערלוירען די פרישקייט וואס לינא האט געקענט. זי האט אויסגעזעהען טונקעלער, הארטער, מיט דינע קנייטשלעך וואס האבען זיך צוזאמענגענומען ארום די אויגען.. דאס איז געווען אלעקס.... ניין, עס איז מעהר נישט געווען אלעקס...

„און איך?... בין איך דיזעלבע?" — האט לינא מיטאמאל געפרעגט אנ'איבערגעשראקענע, און געווארפען א בליק פון דער זייט צום שפיגעל אויף דער וואנט זי האט אבער נישט געדארפט האבען דעם שפיגעל צו וויסען, אז אויב זי איז נאך אלץ געווען שעהן, איז אבער מעהר נישט געווען די לינא פון אמאל.

דאס יונגע ווייבעל מיט דעם דינעם שלאנקען, בויגיגען קערפער וואס אלעקס האט ליב געהאט, איז איצט אפשר אויך געווען א גאנץ שעהנע פרוי, זי איז אבער מעהר נישט געווען דין און האט געמוזט זיך צאמען און איינהאמעווען אין א קארסעט צו געבען איהר פולען קערפער א פארם, איהרע האר האבען נישט געהאט מעהר זייער נאטירליכען ברוינעם קאליר מיט דעם גאלדענעם אפגלאנץ, די אויגען איהרע, דאס מויל און דאס גאנצע פנים האבען געטראגען אויף זיך די געמאכטע קאסמעטישע פרישקייט פון פארב און פודער וואס אלעקס האט פריהער קיין מאל נישט געזעהען אויף זיי.

און דאס וואס לינא האט געפיהלט, קוקענדיג אויף אלעקסן, האט זי אויך געלייענט אין זיינע אויגען, אויך ער האט געזעהען פאר זיך אנ'אנדער לינא, נישט די, וואס האט געלעבט אין איהם, אין זיין פארשטעלונג די אלע פערגאנגענע יאהרען.

מיט יעדער מינוט וואס זיי זענען אזוי געשטאנען איינס אנטקעגען אנדערען זענען זיי זיך געווארען אלץ ווייטער, אלץ פרעמדער... און אזוי זענען אויך געווען די ווערטער מיט וועלכע זיי האבען זיך איבערגערעדט: פרעמדע, אומפערזענליכע ווערטער, וואס מען זאגט נאר ווייל מען מוז דאך עפעס זאגען... מען קאן דאך נישט שטעהן און שווייגען...

אך, די בריף זייערע.. די אויפריכטיגע און ליגנערישע בריף האבען אזוי לאנג אויפגעהאלטען א געפיהל וואס האט מעהר נישט געשטימט מיט דער ווירקליכקייט, האבען צוזאמענגעמישט א בלאסע ערינערונג מיט א פולבלוטיגער ליבע, די פערגאנגענהייט מיט דער צוקונפט.

זיי האבען זיך מעהר נישט געקאנט ליב האבען, ווי זיי האבען זיך איצט געזעהן; זיי האבען צופיל ליב געהאט דאס וואס זיי זענען געווען אמאל, וואלטען זיי זיך איצט געטראפען צום ערשטען מאל וואלטען זיי זיך אפשר געקאנט ליב האבען, ווייל ביידע זענען נאך געווען גאר שעהן... זיי האבען אבער צופיל ליב געהאט זייער בילד פון אמאל צו קאנען צופאסען זייער ליבע צו א נייעם בילד....

אזוינע געדאנקען זענען זיי ביידען דורכגעלאפען אין קאפ, ווען זיי זענען געשטאנען אומבעהאלפען און פערלארען, ווי שעמעוודיגע קינדער. און האבען זיך גארנישט געזאגט, אלעקס האט אפילו פערגעסען צו בעטען לינאן זיך זעצען.

— איך וועל געהן, — האט לינא זיך ענדליך אנגעטון א כח צו זאגען. — מיר וועלען זיך שפעטער זעהן...

— מיר וועלען זיך זעהן, — האט אלעקס נאכגעזאגט, נישט קוקענדיג אין איהר זייט.

און לינא איז אוועק.

זיי האבען זיך מעהר קיינמאל נישט געזעהן.

ערפינדונג פון דרוקעריי־קונסט

ווער זענען געווען די הויפט־ערפינדער פון שריפט־דרוקעריי

פון ל. באראדולין

— 1. —

אונזער ציוויליזאציע האט זיך ענטוויקעלט הויפטזעכליך דורך דעם געדרוקטען ווארט. היינט צו טאג שטעהען טויזענטער און טויזענטער מאשינען אין דרוקען אהן אנ'אפשטעל צייטונגען, ביכער בראשורען און זשורנאלען. און דאס איז דער פונדאמענט פון אונזער ציוויליזאציע. אהן דעם וואלט אונזער ציוויליזאציע געשטאנען נישט פיל העכער ווי די ציוויליזאציע פון די פארצייטיגע גריכען מיט איבער צוויי טויזענט יאהר צוריק

מען קאן נישט זאגען, אז די פארצייטיגע גריכען האבען קיין ציוויליזאציע נישט געהאט. פערקעהרט: זייער ציוויליזאציע איז געווען א גאנץ הויכע, און אין איינציגע פרטים איז זי נישט געשטאנען נידריגער ווי די איצטיגע, אבער זייער ציוויליזאציע איז געווען א בעגרעניצטע: זי האט ארומגענומען א זעהר קליינע, א זעהר בעגרעניצטע גרופע מענשען, די ברייטע מאסען פון פאלק אין זייער אייגען לאנד, און איבערהויפט אין די אלע אנדערע לענדער פון דער דאמאלדיגער וועלט, זענען געשטאנען אויף א זעהר נידעריגער שטופע פון קולטור און זענען געשטאנען נישט פיל העכער ווי די איצטיגע פרימיטיווע פעלקער אין אפריקע, אויסטראליע אדער זיד־אמעריקע.

און פארגעקומען איז עס דערפאר, ווייל עס איז נישט געווען קיין מיטעל דורך וועלכע די ציוויליזאציע צו פערשפרייטען. געדאנקען און ערפאהרונגען ווערען פערשריבען אויף פאפיר, ווען אימיצער דריקט היינט אויס א נייעם, וויכטיגען אדער ווערטפולען געדאנק, ווערט עס אפגעדרוקט מיט מאשינעס אין צעהנדליגער און אפילו אין מיליאנען עקזעמפליארען, און עס ווערט צעשפרייט צווישען די ברייטסטע שיכטען פון פאלק, אבער אמאל, אין די צייטען פון אלטערטום, האט מען די וויכטיגע געדאנקען געדארפט איבערשרייבען מיט דער האנט. זענען ביכער און שריפטען געווען זעהר ווייניג אין צאהל, זענען געווען גוואלדיג קאסטבאר. און דעריבער נישט צוגענגליך פאר די ברייטע פאלקס־מאסען; און דעריבער זענען די ברייטע מאסען פון פאלק געווען הינטערשטעליג אין דעם קולטורעלען זין.

איז דער פראצעס פון דרוקעריי דאס וויכטיגסטע אין דער ענטוויקלונג און פערשפרייטונג פון אונזער ציוויליזאציע, אבער ווער האט אט דעם וואונדערבארען פראצעס ערפונדען? ווי אזוי איז פארגעקומען דער איבערגאנג פון שרייבען מיט דער האנט איינצעלנע עקזעמפליארען ביז דרוקען מיט מאשינעס אין צעהנדליגער און הונדערטער טויזענטער עקזעמפליארען מיטאמאל?

געוועהנליך איז אנגענומען צו בעטראכטען יאהאנעס גוטענבערג פון מיינץ, דייטשלאנד, אלס דעם מאן, וואס האט די קונסט פון דרוקעריי ערפונדען. צו אזא שטופע ווערט איהם דער קרעדיט פאר דער ערפינדונג געגעבען, אז אין איינציגע שטעט זענען איהם געשטעלט געווארען מאנומענטען 1) אבער אין בעסטען פאל איז עס א היבש ביסעל איבערטריבען.

דער פראצעס פון דרוקעריי, — ווי ראדיא, אויטאמאבילען, עראפלאנען און פיל אנדערע טעכנישע איינריכטונגען — דארף גיכער בעטראכט ווערען אלס א פראדוקט פון לאנגזאמער, שטופענווייזער ענטוויקלונג, ווי די ערפינדונג פון איין בעשטימטען מענשען. ערפינדער זענען דא געווען. זיי זענען אבער געווען אין די פילע טויזענטער צעשפרייט אויף א משך פון הונדערטער יאהרען. יעדער פון זיי האט מיט אנ'ערפינדונג, אמאל א גרעסערע און אמאל א קלענערע, בייגעשטייערט צו דעם פראצעס פון דער ענטוויקלונג פון דרוקעריי. און אנגענומען אפילו, אז עס איז געווען איין מענש, וואס איז געווען דער ערשטער, וואס האט געמאכט איינצעלנע, בעזונדערע בוכשטאבען פון האלץ אדער בליי, האט זיי אויפגעזעצט אין א געוויסער ארדנונג, האט זיי בעשמירט מיט טינט אדער פארב און אפגעדרוקט אויף פאפיר, — איז ער אליין אט דער „ערשטער מאן", געווען דער פראדוקט פון דעם, וואס עס איז פריהער געווען מיט יאהרען פאר איהם זענען געווען אנדערע וואס האבען פאר איהם דעם באדען צוגעגרייט.

די געשיכטע פון דער ענטוויקלונג פון דרוקעריי איז אין קורצען אזא:

פון אנהויב האבען מענשען געשריבען מיט דער האנט, פריהער האט מען צוזאמענגעקלעבט די ברעגעם פון די פערשריבענע בויגענס און זיי צוזאמענגעדרעהט ווי די איצטיגע ספר תורה'ס; און שפעטער האט מען די בויגענס אנגעהויבן בינדען אין ביכער.

אין יענע צייטען, איבער דער גאנצער לענג פון אלטערטום, און מיטעלאלטער, זענען געווען ספעציעלע בעלי־מלאכות אדער „שרייבער" וואס האבען זיך פערנומען מיט איבערשרייבען מאנוסקריפטען. זיי זענען נאך איצטער אויך דא אין פערשידענע ווינקעלעך פון דער וועלט. ביי יודען זענען פאראן סופרים, וואס שרייבען ספר־תור'ס. זענען די דאזיגע „שרייבער" געווען קינסטלער אין זייער פאך. זיי האבען געדארפט שרייבען שעהן פארן אויג און קלאר גענוג, אז עס זאל זיך לאזען לייכט לייענען. און אחוץ דעם האבען זיי נאך געדארפט מאכען פערשידענע ארנאמענטען פון אנהויב פון קאפיטעל, אדער ביי די ברעגען פון די זייטלעך. פילע פון זיי פלעגען אפילו אויסמאלען מיט דער פען בילדלעך צו אילוסטרירען דעם אינהאלט פון בוך.

און דאן איז געווען א מנהג, אז דער ערשטער בוכשטאב פון א נייעם קאפיטעל איז געווען ספעציעל גרויס און ארנאמענטירט, איינינגע בוכשטאבען אזעלכע זענען געווען אמת'ע קונסטווערק, — ווי מען קאן עס זעהן אין די פארצייטישע ספרים אין די ביבליאטעקען.

א „שרייבער" איז געווען א בעל מלאכה, וואס האט געצויגען זיין חיונה פון איבערשרייבען מאנוסקריפטען און ביכער. עס פלעגט איהם אפט אויסקומען איבערצושרייבען דעם זעלבען בוך אין א סך עקזעמפליארען. און יעדעס מאל, ווען ער פלעגט אנהויבען א נייעם קאפיטעל האט ער דעם ערשטען בוכשטאב געדארפט מאכען ספעציעל קונציג און ארבייטען אויף דעם א לאנגע צייט. איז איינגעפאלען איינינגע „שרייבער" אזא פלאן: זיי האבען אויסגעשניצט דעם בעטרעפענדען בוכשטאב פון האלץ, עס האט טאקע גענומען א סך צייט אזא בוכשטאב אויסצוקריצען אדער אויסשניצען; אבער האט ער שוין דעם בוכשטאב געהאט איז דערנאך פאר איהם געווען גענוג צו בעשמירען דעם בוכשטאב מיט טינט און צודרוקען צום פאפיר אין אנהויב פון קאפיטעל? און דער בוכשטאב האט זיך אפגעדרוקט מאמענטאל ווי אין דעם פאל פון א איצטיגען זיגעל אדער שטעמפעל.

ווער איז געווען דער ערשטער וואס האט אט דעם פראקטישען צייט־שפארענדען פלאן רעאליזירט — וויסען מיר נישט, אבער אין די ספרים, וואס זענען נאך מעהר ווי טויזענט יאהר אלט, בעגעגענט מען אפט אזעלכע אפגעדרוקטע בוכשטאבען, און מען דארף נישט מיינען אז אפילו אט דער פלאן איז געווען זעהר אריגינעל: דער מנהג אפצודרוקען א פארטיגען זיגעל איז פראקטיצירט געווארען אין עגיפטען און אסירא־באבילאניא נאך מיט א דריי־פיר טויזענט יאהר צוריק.

---

1) אויך אין לאדז, אין דער פראנט־וואנט פון הויז אויף פיעטריקאווער 86.

פיניעלע מזיק

גיט רשות

ני וואָס זאָגט ענק יאַטן, צי אינדזער שעפּסל? אוי איז דעיער ראָטהאָלין אַ יאַט! אָט ער די וואָך צע־כמאַליעט דעיעם יעקע וויניאָלד (געמיינט וויינאָלד) אָט עיער דעיעם דאַטש פּעצייילט די מאַנסע פון שוויי גער. נוך יעדן כמאַל אָט דעיער דאַטש גיזעיען די עלטער בובע וואָס ריהט אין לאַכטיגן גיהענים.

כ'זוג ענק יאַטן, אַז איך אָב גילייַנט די מאַנסע פין פּאַליקסבלאַט בין איך באַלד אַראָעסגילאָפן אי־בערן שמולן געסל אין גימאַכט אַ טריוואָגע:

מאַזלטאָפ! מאַזלטאָפ! שעפּסל... שעפּ־סעל אָט ביזיגט וויניאָלדן!

כ'זוג ענק יאַטן, ס'גאַנצע שמולע געסל אָט זעך אָפּגיכאַפּט פין שלוף, מאָט זיך גאַר פּערגעסן אַז מאָט ניש אָף קאָ מיטיג אין אַלע אָבן גישריגען: פּראַוואָ ראָטהאָלין! פּראַוואָ ראָטהאָלין!

יעץ קען איך ענק פאַציילן נאָך אַ מאַנסע:

כ'בין שאַבעס גיווען אָף אַ קידעמיע. כ'וויס אַ־פּיליק ניש וואָס מאָט גירעט, כאָב גיהעיערט רעדען זינגען, נאָר וואָס מאָט גירעט און וואָס מאָט גיזינגען וויים איך נישט כאָב גיהעיערט יודן אָבן גירעט. אַז מיר יאַטן דאַרפן רעדן יודיש. אַ שיינע מאַנסע כלעיבן, ווי אַזוי זאָלן מיער רעדן? עפּטשער אָף טאָ־טעריש אָדער טאַרקיש? צי גאָער אָף בינעזיש? צי דעיעם אָבן זוי מיעך גיריפן אין טריאַטער אַראָן, איך רעד יידיש. מאַן טאַטע און די מאַמע מאַנע פּע־טערס און מומעס אין גאַנץ באַליט אָבן אייביק גע־רעט יידיש אין מיר עלן וואָטער ניש רעדן אָף טאַר־קיש — צ'אָץ גיהעיערט אַ כאָכמע פין יידן! אָף דער קידימיע אָבן גיזונגען אָקטיערן אָבעט, איינער אָט אַפּיליק מאַסקיר נישומעס גיוועין עפּעס איינעם אַ גרויסן רעבע יודע ליב פּעיריץ, זיכרוינע ליוורוכע.

יאָ, אומעטים מיז איעך זאָן. אַפּיליק אָף אַ קי־דעמיע, דערוואָל אָצין מיער אַ גיטן שאַבּים אין זאָצין מיר גיזינט.

ס'מעג בלייבען ביים אלטען!

קיין לאָדז איז געקומען אַ דעלעגאַט פון פינאַנץ מיניסטעריום וועלכער האָט אָפּגעהאַלטען אַ קאָנפּע רענץ מיט די שטייער בעאַמטע, דער דעלעגאַט האָט ערקלערט:

— מיינע הערען! ס'איז דאָ אַ פּראָיעקט, צו ענ דערען די ביזאיצטיגע פּראָצעדור פון איינמאָהנען די שטייערען ביי די פּלאַטניקעס. ווי איז אייער מיי־נונג ?

דערויף האָבען די אָנוועזענדע סעקוועסטראַטאָ רען אין איין קול געענטפערט:

— אויב ס'האַנדעלט זיך וועגן אונז איז די גאַנצע טרחה אַנ'איבעריגע. די ביזאיצטיגע פּראָצע דור איז פאַר אונז זעהר „וויגאָדנע“.

דרד-ארץ פאר דער מאמע!

פון גראַף קאַלי

הערט, רבותי, העברעאיסטען
נאָך וואָס טראָגט איהר אזאַ שנאה
צו דער אָרימער „מאַמע יודיש“
דאָרט ביי אונז אין פּאַלעסטינע?...

פאַר פרעמדע שפּראַכען, אומבעקאַנטע
אַ בעציהונג טאָלעראַנטע,
קען עס זיין פון „האָטענטאָטען“
יודיש נאָר פערשאָפּט אייך ליידען
ביי דער טיר פון דעם „גן עדן“
איז דער „איינגאַנג“ איהר פערבאָטען.

איהר וואָס האָט אויך סענטימענטען
פאַר אַ טשאָלענט אַ פערברענטען,
וואָס פערבונדען מיט אַ שטריקעל
אין אַ צייטונג פון העברעאיש
דאָך פון יודישען טעאַטער
כאַפּט איהר „צעהן-וויטאַגי“ און קאַטער
און אַ יודישער קאָנצערטעל
מאַכט אייך אויפגערעגט, נערוועאיש...

כיבין פאַר יודיש און העברעאיש
ביידע זענען ליב און טייער
ס'איז כדאי פאַר ביידע לויפען
סיי אין וואַסער, סיי אין פייער...

ס'איז קיין קליינגקייט, רבותי,
אונזער שפּראַך פון „תורת־משה“
פון די מעכטיגע נביאים
פון משוררים די גרויסע:

אָט די שפּראַך פון דיכטער ביאַליק
פון יהודה בן הלוי
פון דער גרויסע אלישבע
כאָטש זי איז דאָך אַ נקבה...

אויך מיט אונזער „מאַמע יודיש“
מעגען מיר געווים שטאָלצירען
מיט די גרעסטע וועלט-פּאָעטען,
קען זי איצטער קאָנקורירען.

פאַר דער ליבער „מאַמע יודיש“
העברעאיסטען, דרך ארץ
וועלכע האָט אַרויסגעגעבען
שלום אַש און י. ל. פּרץ.

פאַרן גרויסען שלום עליכם
סמירנאַ!... הויבט זיך פון די ערטער!
וואָס אפילו האָט העברעאיש
אָנגעשטעקט מיט זיין געלעכטער...

היינט אפילו איך, גראַף קאַלי,
האָב דאָך עפּעס אויך צו זאָגען
אַז אַ גראַף זאָל זיין אַ קבצן
דאָס קען „יודיש“ נאָר פערטראָגען...

וויפיל ווערטער

רעדט א פרוי אויס א טאג?

פרוי (צום מאַן): זעהסט, ברוך, די צייטונג שרייבט, אַז אַ דורכשניטליכע פרוי רעדט אויס 10 טויזענט ווערטער אַ טאָג.

מאַן: יאָ, איך האָב דיר אייביג געזאָגט, אַז דו ביזט נישט קיין דורכשניטליכע פרוי.

א גוטע רייטעריי

דאָקטאָר (צו דער פּאַציענטקע): איהר זענט צו דיק, איהר מוזט יעדען טאָג אביסעל רייטען אויף אַ פערד.

קראַנקע: דאָס וועט נאָרנישט העלפען, איך רייט שוין 15 יאָהר אויף מיין אייזעל, אויף מיין מאַן, און ס'העלפט מיר גאָרנישט.

ער לאזט איבער סמנים

פרוי (צום מאַן): קובוש, צי וואָס האָסטו דיר אַזוי איינגעשוואַרצט די וואָנסעס?

מאַן: וואָס אַרט עס דיך?

פרוי: מיך אַרט דאָס נישט. אָבער סטאַשע איז דאָך אייביג איינגעריסט.

א טערמין האט ער

וואס נאך דארף ער?

דער הינגער בל"טוער ז. איז בעקאַנט פאַר אַ שלעכטען צאָהלער. די טעג קומט צו איהם דער שניי דער מאָהנען ארבייטס-געלד פאַר אַנ'אַנצוג.

— וואָס האָבען מיר היינט? פעברואַר? איהר מעגט אָנהויבען צו קומען אַזוי אַרום... יוני... יולי.

א גוטע עצה

בחור (צו אַ פריינד): זאָג מיר, הערמאַן מ'רעדט מיר שידוכים, איינע איז אַ שניידערין, די צווייטע אַ מאָדיסטקע, די דריטע אַ ביוראָליסטקע, — מיט וועלכער זאָל איך חתונה האָבען?

— איך זאָג דיר, דו זאָלסט חתונה האָבען מיט אַ טעלעגראַפיסטקע.

— וואָס עפּעס מיט אַ טעלעגראַפיסטקע?

— ווייל אַ טעלעגראַפיסטקע וועט רעדען געציילטע ווערטער וואָרים זי איז געוואוינט מ'זאָל איהר בעצאָהלען פאַר יעדען וואָרט.

נאר א שטאמלערין!

צווישען יונגע בעל-הבית'לעך

ערשטער: זאָ מיר, העניעק, פאַרוואָס האָסטו חתונה געהאַט מיט אַ פרוי אַ שטאַמלערין?

צווייטער: ס'איז ריכטיג, איידער זי רעדט אַ־רויס די פאָר ווערטער: „העניעק, גיב מיר צעהן זלאָטים“, געדויערט עס אַזוי לאַנג ביז זי פערגעסט וואָס זי האָט געוואָלט זאָגען.

משה'לע איז נישט קיין נאר

מוטער (צום קראַנקען קינד): משהלע, טרינק אויס דעם לעפעל ריצינאייל, דער דאָקטאָר האָט גע־הייסען.

קינד: גוט, כ'וועל טרינקען. נאָר זאָל מיר דעם לעפעל ריצינאייל דערלאַנגען די באָבעשי.

מוטער: פאַרוואָס עפּעס פונקט די באָבעשי?

קינד: ווייל די באָבעשי ציטערט מיט די הענט.

דער קונדס

הומאָר • סאַטירע •

צוזאַמענגעשטעלט פון אב—נעק •

ביילאַגע צום „נייעם פאָלקסבלאַט“ נומער 52 — פרייטאַג, דעם 1 מערץ 1935

סוף פאבריקאנט ר'קוימען!...

לאָדזער פאַבריקאַנט: כ'האָב געבויט אַ פאַבריק, און געבליבען בין איך ביי אַ... קוימען!

פאליטיק פון וואר

קיין מלחמה צווישען איטאליען און אביסיניען קומט נאך נישט פאר.

אזא מזל האט שוין נעבעך די מלחמה. אט, אט, דאכט זיך מלחמה'וועט מען, אט, אט, וועט מען שוין דערלעבען א' שטיקעל מלחמה־נחת — נאר ווען עס האלט שוין גאר נאהענט, ווערט עס קאליע און סטאפ! אוים מלחמה!

מיר, אלס אנהענגער פון דער מלחמה - אידעאלאגיע און שטענדיגע פרעדיגער פון מלחמה־גייסט, נענען לעצטענס ממש ענטוישט.

עס געהט אונז עפעס נישט. קיין וואונדער איז נישט, ווי נאר א שטיקעל לאפיטוט, מישט ער זיך שוין אריין און מאכט קאליע. וואס דארף מען מעהר, אז אזא מלחמה־משחית ווי היטלער איז, הערט נישט אויף צו רעדען, אז ער טוט אליץ לשם שלום. א רודף שלום'ניק גאר געווארען.

טא, אויף וועמען קאנען מיר זיך, משטיינסגעזאגט, שטיצען?

מיר, מלחמה־פרעדיגער לעבען איצט איבער א שווערען קריזים.

איינס, צוויי, דריי

וואס זאגט איהר דערצו? דער סיים האט שוין בעשטעטיגט דעם בודזשעט אין דער דריטער לעזונג?

—נו, יא, ס'איז געגאנגען — איינס, צוויי, דריי.

אין „גראנד"

ביי א פול טשארני

זי: ס'פרעהט מיך זעהר, וואס איך האב אייך געקענט. כ'האב פיל גוטס פון אייך געהערט.

ער: איך בין איבערציינגט, אז איהר גלויבט נישט, וואס מענשען רעדען.

אביסיניע, דאס לאנד פון פוילאקעס!

ארויסגעכאפט פון אנ'איטאליענישער צייטונג

...אביסיניען איז א לאנד פון פוילאקעס און דער צו איז דאס פאלק ווילד. ביי די אביסיניער איז דא א מנהג, אז אין טאג פון דער חתונה, שלאגט דער חתן דער כלה אוים א צאהן, כדי זי זאל געדענקען דעם טאג פון דער חתונה. דאס איז זעהר ריכטיג. זיי האלטען פון דעם פרינציפ: וואס דו זאלסט טון מארגען — טו היינט.

דער קעניג פון אביסיניען איז זעהר א פוילער, ער איז דער קעניג פון די פוילאקעס. דער איינציגער האנדעל אין אביסיניען איז — דער שקלאפען - האנדעל.

דערפאר זענען די אביסיניער אויסערגעוועהנליך קאפּס־לוסטיג. זיי האבען פאר קיינעם קיין מורא נישט. זיי שרעקען זיך נישט פאר שווארצע מענשען, און אפילו נישט פאר די „שווארצע העמדלעך" זיי בענוצען נישט קיין ראדיא; דעריבער הערען זיי מוסאלינים דרשות ווי דעם קאטער. א.אז.וו. א.אז.וו.

דער קאפ פון „פאן ראדני"

נאך דער בודזשעט־דעבאטע פון לאדזער שטאט־ראט

איינער פון אונזערע ענדעקישע „גאונים", א „פיהרער" פון היגען שטאט־ראט, איז אהיימגעקומען פון א־שטאט־ראט־זיצונג און פלוצים קראנק געווארען. ער האט בעקומען שטארקע קאפ־שמערצען, האט ער ארויסגערופען א דאקטאר.

— וואס פעהלט אייך, פאניע ראדני? — האט איהם דער דאקטאר געפרעגט.

— דער קאפ! איך פיהל ווי איך וואלט געהאט צוויי קעפ — האט דער „פאן ראדני" געענטפערט.

— צוויי קעפ? דאס איז מערקווירדיג, ווארום ביי דער בודזשעט־דעבאטע אין שטאט־ראט, האט איהר איין קאפ אויך נישט געהאט — האט געזאגט דער דאקטאר.

אלטער קאציזנע דערצעהלט

וועגען זיין „וועלט־געוויסען"

מ'דערצעהלט, אז ווען קאציזנע איז צוריקגעקומען פון לאדז קיין ווארשא, האט ער אין ליטעראטען פעראיין דערצעהלט, אז ביי זיין „שטוקע" „וועלט־געוויסען" איז געווען אנ'אויסערגעוועהנליכער געדראנג.

איינער פון די ליטעראטען האט דערביי בעמערקט:

— יא, ס'שטימט. נאכ'ן ערשטען אקט ביי דער גארדעראבע.

זי האט מיר דערקענט...

פון ב. קאוונער

שלעכט, ווען א מענש איז עהנליך אויף אנ'אנדער מענשען; דאס איז די גרעסטע שטראף פון גאט.

הערט אומישנע וואס מיט מיר האט געטראפען: איך געה זיך מיר אזוי אין גאס, געה איך מיר אזוי, און איך טראכט אז מען דארף נישט חתונה האבען; מען דארף בלייבען א בחור, דארף מען בלייבען; אז נישט אלע, וואס האבען חתונה זענען גליקליך, ווידען מען קען איינפיהרען א געזעץ אזא, מען זאל נישט דארפען זיין דער ברויט־געבער, דער שפייזער, און שפעטער א טאטע פון קינדער.

אט אזא מין הייראט וואלט געווען ניש־קשה, טראכט איך מיר.

מיט אנדערע ווערטער הייסט עס, מען זאל זיין פערהייראט און מען זאל נישט האבען דעם עול פון פרנסה, זאל מען נישט האבען.

געה איך מיר אזוי אין גאס און טראכט, אז כל זמן דאס הייראטען וועט זיין אזוי ווי עס איז, וועל איך בלייבען א בחור; זאלען אנדערע גליקליך ווערען: איך בין מוחל דער וועלט דאס דאזיגע גליק; מוחל מיטן גאנצען הארצען.

פלוצים דערהער איך א קוויטש פון א פרוי:

„מאטעל, מאטעל! מיין מאטעל!"

איך קוק זיך אום — ערשט א יונגע פרוי א ניידעריגע פון א יאהר דרייסיג, א גאנץ שעהנע, א ברונעטקע, שפרינגט צו צו מיר, כאפט מיך אן פאר א האנד האלט מיך פעסט און זי הערט נישט אויף מיט מענומענע קולות צו שרייען: „מעכעל! מעכעל! מיין מעכעל! דאס איז מיין אנטלאפענער מאן, דער שארלאטאן!"

און זי לאזט מיך נישט אפ זי האלט מיך מיט צוואנגען!

איך שטעה א דערשראקענער וויים נישט פון וואס צו זאגען און ס'נעהמט נישט לאנג און די גאס ווערט שווארץ פון מענשען.

און אט וואקסט שוין אוים א ראק מיט מעשענע קנעפ, א געזונטער פאליציאנט, און ער נעהמט מיך שוין איבער אין זיינע הענט און ער פיהרט מיך. נאך מיר — א ים פון מענשען, א מחנה פון יודען, און ווייבער און קליינע קינדער און אלע מאכען חווק פון מיר און עס הערען זיך פערשידענע קולות הערען זיך:

„מען דארף אזא מענשען לינטשען; אויפהענגען אויף א בוים; זאל ער וויסען א צווייט מאל נישט איבערצולאזען אזא שעהנע יונגע פרוי, גלאט אזוי, אויף הפקר!"

נאך א גליק, טראכט איך זיך, וואס אין דער געגענד איז נישטא קיין בוים...

נאך א שטימע גיט אנ'עצה מען זאל מיך אוועקשיקען אין טורמע אויפן גאנצען לעבען.

נאך איינער: מען זאל מיר גלאט אזוי אונטערהאקען די זייטען.

און דאס ברונעטע ווייבעל הערט נישט אויף צו שרייען: „מאטעל, מיין מאטעל, מיין מאן!"

און אט בין איך אין פאליציי־קאמיסאריאט און דער ריזשורנע נעהמט מיך אויפןפערהער, נעהמט ער מיך:

— ווי רופט מען דיך?

— חיים עליע פיפקע.

— ווי אלט ביסטו?

— פיר און דרייסיג יאהר.

— פערהייראט?

— ניין.

— ביסטו זיכער?

— זיכער!

— ווער איז אט די פרויקע?

— איך וויים נישט. איך קען זי נישט, איך האב זי קיינמאל נישט געזעהן. איך בין קיינמאל נישט געווען פערהייראט און איך וויל נישט הייראטען, זאלען מיינע שונאים חתונה האבען, נישט איך!

— וואס איז דיין ארבייט?

— איך ארבייט ביי סוויטערם. דאס הייסט איך האב אמאל געארבייט, אמאל, ווען עס איז געווען ארבייט, היינט איז נישטא,... איך ארבייט אוים א טאג אדער צוויי אין דער וואך, ארבייט איך אוים.

דא פאלט אריין דאס ברונעטע ווייבעל מיט קולות:

„ער זאגט א ליגען! ער בלאפט! ער הייסט מאטעל! ער איז מיין אנטלאפענער מאן! ער איז דער טאטע פון מיין מיידעלע; ער וויל זיך ארויסדרעהען!... און זי נעהמט ארוים פון איהר האנדבייטעל א בילד און זי דערלאנגט עס דעם ריזשורנע און דער גיט צו אז איך בין דאס דער אמת'ער מאטעל, דער ווייבעלס מאן און דער טאטע פון איהר מיידעלע, און דאס וואס איך זאג, אז איך הייס חיים עליע פיפקע איז טאקע א ליגען; אלע אנטלאפענע מענער זאגען אזוי: זיי ווילען זיך ארויסדרעהען ווילען זיי זיך זיין פרייע מענשען, ווילען זיי.

און דער ריזשורנע פרעגט מיך:

— וואס ווילסטו געהן אין טורמע אויף א יאהר אדער געהן צוריק וואוינען מיט דיין ווייבעל? קלויב זיך אוים וואס דיר געפעלט אמבעסטען.

— אבער... איך.... איך... בין קיינמאל נישט געווען פערהייראט... איך... איך...

אבער דער ריזשורנע לאזט מיך נישט רעדען:

„איך וויל פון גארנישט וויסען! אדער אין טורמע, אדער צוריקגעהן צו דיין פרוי!" — זאגט ער.

געזעהן אז ס'איז שלעכט אז איך וועל דא שלעכט אפשניידען, האב איך בעשלאסען צו געהן וואוינען מיט דער ברונעטער ווייבעל... יונג איז זי, שעהן איז זי, א וואוינונג האט זי — וואס קען איך דא דערלייגען? דערווייל וועל איך האבען א היים, א פרוי, א ווייך געלעגער און ביז וואס און ביז ווען, וועל איך אויך זיין דער טאטע פון איהר מיידעלע, וועל איך זיין....

און איך בין אהיים געגאנגען מיט דער ברונעטער ווייבעל

זי האט אויפגעהאלטען פיר שיינע צימערן מיט בעקוועמליכקייטען, אויפן וואנט איז געהאנגען א בילד פון איהר אנטלאפענעם מאן, וואס האט טאקע באמת אויסגעזעהן ווי איך, ווי מיינער א צווילינגברודער.

וואס טויג אייך מעשיות, מיט געשעפטען? איך בין געווען איהר מאן זעקס וואכען צייט, געלעבט א טאג, געגעסען, געטרונקען, זיך געשפילט מיט איהר קינד, זיך געלאזען רופען: „מאטעל, און איך האב די זעקס וואכען צייט געוואונען אריבער צוועלף קילא, אויף דער זיבעטער וואך האט מען געלאזט ווי סען דער ברונעטער ווייבעל אז איהר אמתער מאן, איהר מאטעל, דער טאטע פון איהר מיידעלע געפינט זיך אין ווארשע, מען האט איהם שוין ארעסטירט, און אז מען וועט איהם באלד צוריקברענגען צו איהר.

און אזוי איז טאקע געווען, ווען מען האט צוריקגעברענגט מאטלען, בין איך ארוים פון איהר הויז. א שאד! א גוטע היים געהאט!

שבת הגדול און קורצער פרייטאג

קורצער פרייטאג: איהר האט געהערט, פאניע שבת הגדול, די רעגירונג האט בעשלאסען איינצופיהרען א נייעם באדען־שטייער.

שבת הגדול: מיך מיינט מען נישט.

קורצער פרייטאג: פאר וואס?

שבת הגדול: ווייל איך האב שוין לאנג פערלוירען דעם באדען אונטער די פיס.

דער אייביגער סוד

לעהרער (צו די שילער): ביי די פרויען קאן מען קיינמאל נישט דערגעהען ווי אלט זיי זענען. אפילו ביי אזא נקבה ווי די מאמע ערד איז, קאן מען אויך נישט וויסען גענוי ווי אלט זי איז.

קאטעריזם

(צו דער גריפע־עפידעמיע)

וואס איז אזעלכעס א קאטאר?

ווי בעוואוסט הייבט זיך די גריפע אן מיט א קאטאר, אין צוזאמענהאנג דערמיט געבען מיר איבער די בעדייטונג פון קאטאר און ווי אזוי זיך פערהיטען פון דער קאטארען עפידעמיע. וואס האט א טבע יעדען צו קריכען אין דער נאז אריין.

דער קאטאר איז א מין שנייץ־דיקטאטור וואס פירט אלעמען ארום ביי דער נאז... זיין זיץ־פלאץ איז ביי איהם דאס בעליבטע ארט „דער טורם" וואס געפינט זיך צווישען די אויגען ביי א מענש. פונקט אין אזא „טורם" זיצט דער דיקטאטאר מוסאליני אין רוים... (יענער האט אויך מורא פאר א ווייס טיכעל....)

ביז היינטיגען טאג איז נאך נישט פעסטגעשטעלט געווארען דער באציל וואס רופט ארוים דעם קאטאר פעלדשערים שטעלען פעסט, אז דער באציל זיינער הייסט: „באצאהל"... ד'ר מעסינג וויל האבען אז דעם קאטאר קאן מען בעזייטיגען מיט דער „היפּנאזע"...

ביז איצט איז נישט געלונגען צו דערגעהן צי איז דער קאטאר פראלעטאריש אדער פריציש. דא זענען פאראן צוויי שיטות:

טייל בעווייזען אז דער קאטאר איז אמת פראלעטאריש דען ווען ער קומט אריין אין דער נאז ווערט דארט אנ'איבערקעהרעניש: דער מאגען הערט אויף צו ארבייטען רעגעלמעסיג פערשטרייקט, די שפיצען נאז ווערען רויט..

אנדערע ווידער זאגען אז דער קאטאר איז גאר פון פריצישער אפשטאמונג, והראיה: ער האט ליב אריין אין דער נאז אין אזא ארט וואו עס איז דא צוויי „איינגענג". און אזוי ווי ער קומט אריין אין מאגען האלט ער אין איין ארויספיהרען עסענווארג

דער סך־הכל פון א קאטאר

דער קאטאר געהערט צו די קלעפיגע קראנקהייטען. אזוי למשל קען איינער האבען א דאלער מיט א קאטאר און דערלאנגט יענעם די האנט, זאל ער איהם בלויז איבערגעבען דעם קאטאר אליין...

פאר יונגעלייט און פערהייראטע איז דער קאטאר מיטן ניסען אנ'אומגליק: עס מאכט זיך ווען א מיידעל ערקלערט איינעם ליבע און ער ניסט בעת מעשה צו, דאכט זיך איהר אז ער בעשטייט דערויף.

מ א ט א.

כאטש איינע!

א מעשה'לע וועגען א היגען גביר

א היגער גביר ב. איז בעקאנט מיט זיין קארגשאפט. אנימעלטען איז ער צוזאמען מיט זיינעם א פריינד געפאהרען אויף עטליכע טעג קיין זאקאפאנע. קומענדיג אין האטעל אריין, פרעגט ער דעם האטעל אייגענטימער, צי ס'זענען נאר נישטא קיין וואנצען.

— אויב איהר וועט געפינען איין וואנץ, וועל איך פון אייך נישט פערלאנגען אין גראשען פארן שלאפען — האט דער האטעל־אייגענטימער געענטפערט.

פארטאג זעהט דער פריינד ווי ב. דרעהט זיך פארטאג ארום מיט א ליכט און זוכט.

— וואס זוכסט דו אזוי שפעט? — האט איהם דער פריינד געפרעגט.

— א וואנץ! — האט ב. געענטפערט

ביז מנחה למעריב

פאליטיק אויפן שפיץ מעסער

— איהר ווייסט, ר' הענעך, אונזער פינאנץ־מיניסטער איז א זעהר ארבייטס־פעהיגער מענש. ער ארבייט גאנצע 24 שעה אין מעת־לעת.

— וואס טוט ער אין דער צייט?

— 1 שעה שרייבט ער אונטער פאפירען, און 23 שעה, טראכט ער אוים נייע פאראטקעס.

דער הספד

נאך א לאדזער פאבריקאנט

א פיינער מאן איז געשטארבען און מ'האט איהם געמאכט א שיינע לוויה.

— ער איז געווען א שטאלצער מענש — האט איהם איינער מספיד געווען — ער איז קיינמאל נישט נאכגעלאפען נאך מענשען מיט געלד.

— אבער מענשען מיט געלד זענען נאכגעלאפען נאך איהם — האט אויסגערופען איינער פון עולם — ווייל ער איז אלעמען שולדיג געווען גמילת חסד'לעך.

אט דאס איז עס

זשאק: — א טייל מענשען זענען דורשטיג נאך געלד; א טייל נאך כבוד און א טייל נאך ליבע.

מאקס: און איך קען א זאך נאך וועלכער אלע מענשען זענען דורשטיג.

זשאק: —וואס איז עס?

מאקס: — א געזאלצענער הערינג. נאך א געזאלצענעם הערינג זענען אלע דורשטיג.

צווישען שרייבערס

ערשטער: איך בין שטאלץ מיט מיין פעדער.

צווייטער: וועלכע גאנז שטאלצירט נישט מיט דער פעדער?

א גוטער דאקטאר

מ'דארף וויסען זיין אדרעס

א יוד לייענט אין „נייעם פאלקסבלאט" א כראניק נאטיץ:

„נעכטען איז די פאנאטאווע פון „לינת הצדק" ארויסגערופען געווארען צו א הארץ־אטאק. דער מענש איז באלד געשטארבען. אומזיסט האט מען ארויסגערופען דעם דאקטאר".

— פייגעלע! האט דער יוד געזאגט צום ווייב — פערנאטיר דיר דעם אדרעס פון דעם דאקטאר.

דער טאטעשי האט פערשפילט אין דער ערשטער רונדע

דער קליינער באקסער

א בעקאנטער היגער באקסער האט מיט א קורצע צייט צוריק געהאט א מפלה. מ'האט איהם נאקאוטירט ביי דער ערשטער רונדע.

דערוויסענדיג זיך פון דער מפלה, רופט זיך אפ דעם באקסערס פינף־יעהריגער זוהנדעל:

— איך האב נאך נעכטען געוואוסט אז דער טאטעשי וועט דאס מאל פערשפילען.

— ווייל נעכטען האט מיך דער טאטעשי אפגעשמיסען האב איך דערפיהלט, אז דער טאטעשי איז נישט געווען אין קיין גוטער פארם.

אויספלוג קיין פאלעסטינא
דורך עגיפטען אויף דער מכביאדע
מיט דער לוקסוס-שיף „VICTORIA" 22.000 טאן.
טראסא: וויען, ווענעדיג, רוים, נעאפאל, פארט-סאיד
די גאנצע קאסטען פון אנטיילנעהמען בעטרעפען — .875 זל. אין ביידע זייטען.
אפפאהר דעם 27-טען מערץ
דער פרייז נעהמט ארום: אינדיווידועלע אויסלענדישע פעסער און אלע וויזעס. רייזעס מיט דער באהן, שיף. אלע שטייערן און פארט-אפצאהלונגען.
גענויערע אינפארמאציעס ערטיילט און איינשרייבונגען נעהמט אן
WAGONS-LITS COOK
פיעטריקאווער 64 ● טעל. 170-77.

פון די יודישע פראפעסיאנעלע קלאסען-פעראיינען

די טעג איז פארגעקומען אין לאקאל פון פראפ. פליישער-ארבייטער-פעראיין, ב.-יאסעלעוויטשא 16 א קאנפערענץ פון די פעראוואלטונגען פון די פראפ. פעראיינען: פליישער, טראנספארט, בוי, שאפערן און עפענטליכע ארבייטער, אונטערן פארזיץ פון ה' מרדכי קרודא.

באל'ן אויסהערן די רעפעראטען פון די ה"ה: לייזער לעווין און חיים נוסבוים (צענטראלער פראפעסיאנעלער ראט אין פוילען), האט זיך ענטוויקעלט א דיסקוסיע באך וועלכער עס איז בעשלאסען געווארען צו שאפען א ראט פון די יודישע פראפעסיאנעלע קלאסען-פעראיינען אין לאדז.

פייערליכער חנוכת הבית
פון קבוץ „מוהיליבר"

אין אייגענעם לאקאל איז פארגעקומען דער חנוכת הבית פון קבוץ „מוהיליבער".

ביי א פולגעפאקטען זאל שניידט דער פרעזעס פון פאטראנאט ה' העלמאן איבער דעם באנד פון דער טיר, וועלכע פירט צו די אויפבאם-צימערן.

די פיערונג האט געעפענט ה' ראזענבערג (מזרחי). בעגריסט האבען די ה"ה: יונגסטער, העלמאן, לאה לאטענבערג, פאלעק, צבי באקין, לעווי, האנדעלסמאן, בושינסקי, שטיין און אנדערע. רעפעראטען האבען געהאלטען; הרב גוטקאווסקי, און ה' יונגסטער. נאך דעם ווי ס'הערט נאך ה' העלמאן שליסט דער פארזיצער ה' ראזענבערג די פייערונג.

„עהרליכע גנבים"
היינט צום ערשטען מאל אין „פילהארמאניע"

היינט, פרייטאג, הויבען אן שפילען אין „פילהארמאניע" די אין לאדז גוט בעקאנטע אקטיארען: דוד לאווי, חנה לעווין, היימי לעווין, חיים סאנדלער, יעקב פישער, יצחק קרעלמאן, ראזא ראיסא און זשערזי שמילאוויטש.

אויסגעפיהרט וועט ווערען צום ערשטען מאל אין לאדז קאלמאנאוויטש'ס לעצטע מוזיקאלישע שלאגער-פיעסע „עהרליכע גנבים".

די אקטיארען האבען שוין אין לאדז געשפילט מיט גרויס ערפאלג. ס'איז דערום צו האפען, אז די פיעסע „עהרליכע גנבים וועט אוסנעמען ביים לאדזער טעאטער-עולם.

אויסבעסערונג

צוליב א פערזעהן איז ארויסגעפאלען פון דער „דאנקזאגונג" פון „לינת הצדק" די נעמען פון זאזשעווסקי און ארלער, וועלכע די פערוואלטונג דאנקט הארציג פאר זייער מיטארבייט.

Dr. med. P. Braun
צוריקגעקעהרט
ספעציאליסט פאר הויט- און ווענערישע קראנקהייטען
נעהמט אן פון 8 ביז 1 און פון 4 ביז 8 אווענד.
Cegelniana 4, tel. 216-90.

קינא
EUROPA
20 נארוטאוויטשא 20
אנהויב 4, 6, 8 און 10.15 אווענד.
היינט:
דער קעניג פון די טענארע
JAN KIEPURA
ווי אויך די וואונדערבארע
Marta Eggerth
אין דער שלאגער-מוזיקאלישער געזאנג-קאמעדיע פון דער גייסטער ענגלישער
British-Gaumont 1935 פראדוקציע
„פאר דיר זינג איך"
א רייה וואונדערבארע לידלעך
אין דעם פילם
קיעפורא
זינגט אויף פויליש
פאספארטיס און הנחה-בילעטען
אונבעדינגט אונגילטיג.
שבת און זונטאג אנהויב – 12 בייטאג

פארשטעלונג מיט אלעקסאנדער גראנאך אין „ראזמאיטאשטשי"

אין „ראזמאיטאשטשי" טעאטער געהט ווייטער מיט גרויס ערפאלג שעקספיר'ס „שיילאק" אל. גראנאך אין דער הויפט-ראלע איז אונפערגלייכליך אויך ווערט שבת נאכמיטאג געגעבען קאציזנע'ס רעפארטאזש „וועלט-געוויסען", וועלכע האט געמאכט א רושם אין די היגע ברייטע קרייזען סיי צוליב דעם אינהאלט פון דעם שטיק גופא און סיי צוליב דעם שפילען פון די ארטיסטען מיט אל. גראנאך בראש. שבת 12 פריה ווערט געגעבען א פאלקס-פריהמארגען - פארשטעלונג פון לעאניד אנדרעיעוו די „7 געהאנגענע".

פארשטעלונג אין פילהארמאניע לטובת „תומכי אורחים"

זונטאג דעם 3-טען מערץ ווערט איינגעארדענט אין פילהארמאניע א פארשטעלונג, וואס די הכנסה איז בעשטימט לטובת „תומכי אורחים" געשפילט ווערט די פיעסע דורך די ווארשאווער ארטיסטען, וועלכע זענען ספעציעל געקומען אויף אייניגע גאסט ראלען.

ס'איז צו ערווארטען, אז די פארשטעלונג וועט ווערען גינסטיג אונטערשטיצט אין די יודישע טעאטער-בעזוכער וועלען מאסענווייז בעזוכען די זונטאגדיגע פארשטעלונג, בכדי אונטערצושטיצען די נוצליכע געזעלשאפט „תומכי אורחים".

ראדיא-פראגראם
פרייטאג, דעם 1-טען מערץ

6,45 פריהמארגען. 6 פליטען. 6,52 גימנאסטיק. 7,07 פליטען. 7,50 רעקלאמע-קאנצערט, 11,57 צייט-סיגנאל. 12,03 ידיעות. 12,05 פרעסע-איבערזיכט. 12,10 קאנצערט. 12,45 פאר'לעזונג. 1,00 ידיעות פון טאג. 1,05 פליטען. 3,30 עקספארט-ידיעות, 3,35 בערזע. 3,45 פיעצאטע-מארשען. 4,45 אודיציע פאר קראנקע. 5,15 פליטען. 5,50 פערלאג-איבערזיכט. 6 פליטען 6,10 רעפערטואר פון די טעאטערן. 6,15 קאנצערט 6,45 רעפעראט. 7,00 פליטען. 7,20 אקטועלער שמועס. 7,30 לידער. 7,50 ספארט-ידיעות. 8,05 מוזיק-שמועס. 8,15 באל-אווענד. 10,30 רעצי-טאציעס. 10,45 רעקלאמע-קאנצערט. 11 ידיעות.. קאמוניקאטען 11,05 טאנץ-מוזיק.

שבת, דעם 2-טען מערץ

6,45 פריהמארגען-אודיציע. 6,48 פליטען. 6,52 גימנאסטיק. 7,07 פליטען. 7,50 רעקלאמע-קאנצערט. 11,57 צייט-סיגנאל. 12,03 ידיעות .. 12,05 פרעסע-איבערזיכט. 12,10 קאנצערט. 1,00 ידיעות פון טאג. 1,05 פליטען. 3,30 עקספארט. ידיעות. 3,35 בערזע. 3,45 די נייעסטע פליטען. 4,30 הערשפיל. 5,00 טראנסמיסיע פון גאטעסדינסט אין ווילנא. 5,50 „הויז און פאמיליע". 6 פליטען. 6,10 רעפערטואר פון די טעאטערן. 6,15 פליטען. 6,45 רעפארטאזש. 7,00 פאלקעס. 7,20 פוש-מישל — כפ"ם ציקל: שטעדט און שטעדטלעך. 7,50 ספארט-ידיעות. 8,00 פרעהליכע אודיציע. 8,45 אווענד-ידיעות. 9,00 סימפאנישער קאנצערט. 10,00 ליטעראטישע סקיצע. 10,15 רעקלאמע-קאנצערט. 10,30 קאנצערט. 11 ידיעות. קאמוניקאטען. 11,05 הערשפיל. 11,35 קאנצערט.

א משפט ביים „נודע ביהודה"

פאר'ן פראגער רב הגאון ר' יחזקאל לאנדא; וואס איז בעקאנט מיט'ן נאמען „נודע ביהודה", נאך זיין ספר „שאלות-ותשובות", וואס ער האט אונטער אזא טיטעל פערפאסט, איז אמאל פארגעקומען פאלגענדע דין-תורה::

א יוד, אנ'איינוואוינער פון פראג, האט צוליב זיין שלעכטער עקאנאמישער לאגע, פערלאזט זיין שטאט און איז אוועק קיין אונגארן, דארט צו זוכען פרנסה. די ערשטע צייט נאך זיין אנקומען אין דער פרעמדער מדינה, פלעגט ער אפט שרייבען בריף צו זיין פרוי און איהר שיקען געלד. נאכדעם זענען פער בייגעגאנגען עטליכע יאהר, ער האט זיך איינגעבירגערט אין אונגארן, האט בעקומען נייע גוטע פריינד און חברים, די הצלחה איז איהם בייגעשטאנען צו מאכען גוטע געשעפטען און דערווארבען א פערמעגען, האט ער אינגאנצען פערגעסען אין זיין פאמיליע, אין זייער ארימקייט און נויט און האט פון זיך גאר נישט געלאזט הערען. א היבשע צייט איז אזוי אוועק, און זיין פרוי און קינדער האבען שוין געמיינט, אז ער געפינט זיך נישט מעהר צווישען די לעבעדיגע. אלע האבען שוין בעדויערט און בעמיטלייד די עלענד-געבליבענע עגונה.

אמאל איז א פראגער גרויסער וויינהענדלער געפאהרען קיין אונגארן, כדי איינצוקויפען וויינען געהענדיג אין פרעשבורג אויף דער גאס, האט ער געטראפען דעם דערמאהנטען אמאליגען פראגער אייוואוינער, האט ער זיך מיט איהם געפרייט, איהם דערצעהלט וועגען די שטארקע נויט פון זיין פאמיליע און איהם צוגערעדט, ער זאל צוזאמען מיט איהם אהיימפאהרען קיין פראג. יענער האט זיך געלאזט צו רעדען און בעשלאסען, די היימרייזע מיט איהם אונטערצונעהמען. אזוי האט ער טאקע געטון, מיטנעהמענדיג דאס גאנצע ביסעל פערמעגען, וואס ער האט דערווארבען. עטליכע פוהרען בעלאדענט מיט פעסער וויין, האבען זיך געצויגען פון פרעסבורג קיין פראג און אויף איינעם פון זיי זענען געזעסען די צוויי יודען.

קומענדיג ביינאכט אין א דארף אריין, זענען די קריסטליכע פורמאנעם אראפ פון די פוהרען און זיך געלעגט שלאפען. דער רייכער וויינהענדלער איז אויך אראפגעשטיגען, זיך גערעהט אויפ'ן הויף פון דער אכסניא, בעת דער בעזארגטער היימפאהרער איז געבליבען זיצען אויפ'ן וואגען. ער איז נעמליך געווען בעזארגט וועגען זיין אפויטיקע, דאס פעקעל געלד, וואס ער פיהרט אהיים, ס'זאל דערמיט נישט פארקומען א מכשול. וואס האט ער געטון? ער האט געעפענט א פאס וויין ארייגעלעגט זיין פערפאקטען אוצר. און געמאכט א צייכען, וועלכעס פאס דאס איז. בעמערקט האט ער טאקע, אז דער וויין-סוחר דרעהט זיך נישט ווייט פון איהם, אבער ער לענקט אויף איהם נישט זיין אויפמערקזאמקייט. די דעק פונ'ם פאס האט ער גאנץ רוהיג צוריקגעלעגט.

אנקומענדיג קיין פראג האט דער גאסט מיט א פרעהליך הארץ אויסגעזוכט דאס בעצייכענטע פאס, געעפענט די אויבערדעק, ווילענדיג ארויסנעהמען די בעהאלטענע אפויטיקע, אבער — גוואלט, דאס פעקעל געלד איז נישט פארהאן.

נישט-וויסענדיג קיין עצה אין זיין אומגליק, איז ער געגאנגען צום פראגער רב ר' יחזקאל לאנדא, איהם דערצעהלט די גאנצע מעשה, אויפמערקזאםמאכענדיג, אז קיין אנדערער קאן נישט האבען דער פון געוויסט, אויסער דער רייכער וויינהענדלער.

ר' יחזקאל האט געשיקט רופען צו זיך דעם אנגעזעהענעם וויין-מאגנאט און זעהר דעליקאט, מיט א ווייך לשון, איהם אנגעמערקט וועגען דעם פערלוידענעם פעקעל געלד. „חלילה", האט ער געזאגט, „חושד זיין אייך אין אוועק'גנב'ענען דעם ארימאנס געלד קאן איך אייך באמת נישט, אבער ער ווייסט דאך און שרייט, אז קיין אנדערער אויסער אייך איז אין הויף נישט געווען, דעמאלט, ווען ער האט דאס געלד אינ'ם פאס בעהאלטען, מוז איך אלס שטאטרב די זאך אויפקלערען".

דער וויין-סוחר האט געענטפערט מיט כעס, אז יענער איז א „משלם רעה תחת טובה", פאר גוטס, וואס ער האט איהם געטון, מיטנעהמענדיג איהם אויף זיין וואגען, בעצאהלט ער איהם מיט שלעכטס, איז איהם חושד אין א שענדליכע גנבה.

דער „נודע ביהודה" האט ווייטער מיט איהם גערעדט, פערשידענע אויספארשונגען איהם געשטעלט, אבער דער גביר איז געבליבען ביי זיינס, אז ער האט דערפון קיין ידיעה נישט. דאן האט זיך דער גאון אנגערופען: „הערט-זשע, וואס כ'וועל אייך זאגען. אמת, אז אייערע הענד זענען ריין, איהר האט די גנבה נישט בעגאנגען, אבער דאס מוזט איהר דאך מודה זיין, אז דער יוד טראכט זיך די מעשה נישט אויס, אז באמת האט ער דאס געלד אינ'ם פאס ארייגעלעגט, נאר ס'קאן זיין, אז נישט איהר, נאר איינער פון אייערע קריסטליכע פוהרמאנעס, וועלכע האבען דעם וויין געפיהרט, האבען געזוכט אין די פעסער און דאס געלד גערויבט. אויב דער פאל איז אזוי, זענט איהר טאקע פטור צו בעצאהלען דעם שאדען, אבער אייער גאנצער וויין איז טריפה אלס יין נסך, דערפאר וואס די קריסטען האבען איהם בעריהרט, זוכענדיג נאך דעם בעהאלטענעם אוצר.

בלייך ווי קאלך איז דער גביר געווארען, הערענדיג די דאזיגע ווערטער פונ'ם „נודע ביהודה", ווארום דער וויין, וואס ער האט איצט געבראכט פון אונגארן, האט בעטראפען א גרויס פערמעגען, אבער מודה זיין אויף די בעגאנגענע פאלשקייט, האט ער אויך נישט געקענט. האט ער דאן דעם פראגער רב אריינגערופען אין א בעזונדער חדר און זיך מודהגעווען אין זיין זינד און אפגעגעבען דאס געלד, „אבער כ'קען אייך דאס נישט גלויבען", האט זיך דער „נודע ביהודה" אנגערופען, ווארום דאס איז א כלל „אין אדם [illegible]
נעמליך נישט בעגלויבט זיך צו מאכען פאר א רשע. ווי קאן איך דאס גלויבען, האט ווייטער דער „נודע ביהודה" געזאגט, נאכדעם ווי איהר האט אזוי פיל ליגענס געזאגט, גיבער איז א סברא אז די קריסליכע פוהרמאנעס האבען גע'בעלבתעוועט אין די פעסער, טריפה-מאכענדיג דעם וויין.

אבער דער גביר האט נעגעבען אותות ומופתים אז איצט זאגט ער אמת. „איך וועל אייך אנדערש נישט גלויבען", האט געזאגט דער „נודע ביהודה" „סיידען איהר וועט עפענטליך אפגעבען דערויף א שבועה".

דער רייכער וויינהענדלער האט דערויף איינגעשטימט, געשוואוירען אין דער שוהל, אז ער האט דאס געלד גע'גנב'עט און מקיים געווען דעם קנס, וואס דער „נודע ביהודה" האט בעשטימט, ערשט האט ער מכשיר געווען דעם וויין.

Dr. REICHER
פאלודניאווא 28, טעל. 201-93
ספעציאליסט
פאר מענער-שוואכע-בעהאנדלונג,
סעקסועלע בעראטונגען און פסיכא-אנאליזען
נעמט אן פון 8–1 און פון 5–1 אווענד

וויפיל יודען קען ארץ-ישראל אויפנעמען

אין די נאָהענטסטע צעהן יאהר

(ענדע פון דער 6־טער זייט)

העלטניש באַר אין אַ געאָמעטרישער פּערהעלט־ניש. דאָס דאָזיגע געזעץ בעציהט זיך אויך צו ארץ ישראל, אויב פריהער זענען אָנגעקומען קיין ארץ ישראל עטליכע טויזנד עמיגראַנטען יעהרליך און דאָס איז בעטראַכט געוואָרען פאַר נאָרמאַל, איז היינט ווען עס קומען אָן 40 טויזענד, ווערט דאָס בעטראַכט פאַר ניט נאָרמאַל, ווייל מען בויעט זיך אין אַ בעדייטענד גרעסערען מענשען מאַטע־ריאל.

אויף דער פראַגע צי וועט קומען אין ארץ ישראל צו אַ קריזיס האָט אוסישקין געענטפערט:

עס איז שווער צו זיין אַ נביא, זעהר אַ סך עקאָנאָמיסטען האָבען זיך טועה געווען, אויב עס האָט זיך געהאַנדעלט וועגען דעם פּראָבלעם. אַ קריזיס קומט שטענדיג אומערוואַרט, און טרעט אַרויס אין אַ צייט ווען מען ערוואַרט איהם אַמווינציגסטען, איך מוז פעסטשטעלען, אַז וועלענדיג בלייבען פעסט אויף אונזער ערד און היטען זיך פון עקאָנאָמישע קריזיסען דאַרף אונזער קאָלאָניזאַציע נישט זיין אַ איינזייטיגע, נאָר אַ פילזייטיגע, ד. ה., אַז אין דער ערשטער רייהע מוז איהר יסוד זיין, ווי אין יודען נאָרמאַלען לאַנד — די לאַנדווירטשאַפט. איצט איז אונזער לאַגע אין דער הינזיכט אין ארץ־ישראל נישט קיין נאָרמאַלע. מיר האָבען איצט אין לאַנד 25 פּראָצענט יודען. דערפון דאַרפען מיר האָבען 25 פּראָצענט אין די שטעט און 25 פּראָצענט אין די דערפער. אַזוי איז עס אָבער נישט מיר האָבען אין די שטעט עפּעס מעהר ווי אַ דריטעל און אין די דערפער ווייניגער ווי 10 פּראָצענט פון דער בעפעלקערונג.

אויך אין דער לאַנדווירטשאַפט אין די איינזייטיגקייט אַ גרויסע געפאַהר, עס איז געפעהרליך אַלץ צו קאָנצענטרירען אויף דעם ציטרוס פרוכט וואָס איז אַ עקספּאָרט־אַרטיקעל. מען דאַרף פּראָדוצירען מעהר לאַנדווירטשאַפטליכע אַרטיקלען, וואָס זענען נישט בעשטימט אויפ׳ן עקספּאָרט.

איך קען אָבער פעסטשטעלען נאָך איין זאַך: אויב עס עקזיסטירט אַ סכנה פון אַ וועלט קריזיס, איז זי אין אונזער קליין ארץ ישראל נישט אַזוי גרויס ווי אין אנדערע גרויסע מלוכות.

וועגען די פּויליש־פּאַלעסטינישע בעציהונגען האָט אוסישקין ערקלערט, אַז פון די דריי גרויסע יידישע קיבוצים, קומט אַמעריקע נישט אין בע־טראַכט ווייל די יודען לעבען דאָרט נאָך אין בעסערע עקאָנאָמישע בעדינגונגען, רוסלאַנד איז אָפּגע־שניטען און בלייבט נאָר די פּוילישער יודישער קיבוץ שטעלט צו דעם וויכטיגסטען עמיגראַציע עלעמענט. די פּוילישע יודען האָבען איניציאַטיוו, בשעתו האָבען זיי אויפגעבויט דאָס גרויסע לאָדז און לעצטענס האָבען זיי אין אַ גרויסער מאָס צוגעהאָלפען אויפצו־בויען תל־אביב. די פּויליש־יודישע יוגענד איז אידעאַליסטיש, אַ חוץ דעם זענען די פּוילישע יודען נישט אַזוי איבערקלייבעריש אויב עס האַנדעלט זיך וועגען עקאָנאָמישע בעדינגונגען און בעקוועמליכ־קייטען פון ערשטען טאָג אָן פּאַסען זיי זיך צו די בעדינגונגען פון אונזער נייער היימען און אונענט־וויקעלטען לאַנד און פיהלען זיך גוט, דאָס איז בע־זונדערס וויכטיג. דאָס לויב פון זיי קען אויך העברע־איש איז זאָגט נאָך פּעסט מיט די וואָרצלען אין דער יודישער טראַדיציע און פּערגאַנגענהייט

ערפאָלג פון רעגינא צוקער אין „פאָלקס-טעאַטער“

די פאָרשטעלונגען, וועלכע ווערען געשפּילט אין „פאָלקס־טעאַטער“ זגעזשער 17, מיט רעגינא צוקער, גייען דורך מיט ערפאָלג.

פרייטאָג און שבת אָוענד ווערט געשפּילט קאַרל צימבאַליסטס אויפפיהרונג, די פרייליכע קאָ־מישע אָפּערעטע „די פּראָווינצער כלה“, שבת נאָכ־מיטאָג — „כאַצקעלע כל־בויניק“.

אין ביידע פּיעסען שפּילט די הויפּט־ראָל די בעקאַנטע סוברעטין רעגינא צוקער, מיט דעם בע־קאַנטען אַרטיסטען־אַנסאַמבל פון „פאָלקס־טעאַטער“ מוזיקאַלישער לייטער — דער בעוואוסטער דיריגענט ד״ר בייגעלמאַן.

פון דער לאָדזער בערזע

באַנק פּאָלסקי	—	—	—	91.25
3 פּראָצענטיגע	בודאָוולאַנע	—		46.50
4 „	דאָלאַרובקאַ	—		55.75
7 „	סטאַבּיליזאַציע (אמ.)			74.25
5 „	וואַרשאַווער פ.ב.	1934		62.50
5 „	לאָדזער	•		54.25
ענגלישער פונט	—	—	—	25.62
דאָלאַר אָפיצ.	5.28	נישט אָפיצ.	—	5.24
גאָלד־דאָלאַר	—	—	—	8.87
גאָלד־רובל	—	—	—	4.55
דייטשער מארק	—	—	—	2.02

מעלדונגען

גראָסער־ביבליאָטעק זאַכאָדניע 68

קאָמוניקאַט

די גראָסער־ביבליאָטעק האָט פּראָקלאַמירט דעם חודש מערץ אַלס ווערבּיר־חודש. דער לאָזונג איז: 1000 נייע לייענער. די גראָסער־ביבליאָטעק בעזיצט אַלע נייעסטע ווערק אין דער יודישער און פּוילישער שפּראַך. אַ ספּעציעלע אָפּטיילונג פאַר שול־קינדער און יוגענד לייענער, וואָס פערשרייבען זיך אין ווער־ביר־חודש ווערען בעפרייט פון איינשרייב־געלד און קויציע. מיטגלידער פון פּראָפעסיאָנעלע פעראיינען און געז. אינסטיטוציעס, וועלכע שליסען מיט דער גראָסער־ביבליאָטעק אַן אָפּמאַך ווערען בעפרייט פון קויציע און געניסען פון אַ ריוה הנחות.

די גראָסער־ביבליאָטעק זאַכאָדניאַ 68 (פּראָנט־פּאַרטער) איז טעטיג יעדען טאָג פון 6—10 אָוענד, שבת פון 10—2 נאָכמ.

לאָדזער יודישער מוזיק־פעראיין „שיר“

די פערוואַלטונג פון „שיר“ איז צוגעטרעטען צו אָרגאַניזירען אַ שטרייך־אָרקעסטער. קאַנדידאַטען קע־נען זיך מעלדען מאָנטאָג דעם 4. און מיטוואָך דעם 6 מערץ פון 8.30—10 אָוענד אין לאָקאַל פון דער געזעלשאַפט נאַרוטאָוויטשאַ 32.

* * *

די טאַנץ־אָווענדען קומען פאַר נאָרמאַל יעדען שבת און זונטאָג פון 6 ביז 10 אָוענד.

די פערוואַלטונג

איגוד הציונים המדינתיים סניף שלישי „נורדיה“ בלודז פּילסודסקיעגאָ 57

היינט פרייטאָג דעם 1 מערץ פּינקטליך 8.30 אָוענד קומט פאָר אַ רעפעראַט פון ח׳ שעפּסקי א. ד. ט. „אונזער בעציהונג צו דער אַרבּייטער־פראַגע“. איינגאַנג פריי פאַר חברים און סימפּאַטיקער.

מיטוואָך דעם 6 מערץ 9 אַ זייגער אָוו. קומט פאָר אַ חברים־שמועס. 6521

געז. קולטור־ליגע זאַכאָדניאַ 68

אָפען־פאָרום

היינט פרייטאָג, דעם 1 מערץ, האַלב 9 אָוענד קומט פאָר אַן אָפען־פאָרום געפירט דורך ח׳ סערגיי. אויסער פּאָליטישע אַקטואַליעס אַ ליטעראַרישער שמועס א. ד. ט. „וואָס איז געוואָרען מיט גריגאָרי מעלעכאָוו. נעזאַנג מיט דער אוידיטאָריע — ח׳ זשע־זשינסקי.

גראַנאַך־פאָרשטעלונגען

די געז. קולטור־ליגע גיט ארויס הנחה־בילעטען אויף אַלע פאָרשטעלונגען פון אַלעקסאַנדער גראַנאַך אין טעאַטער „ראָזמאַיטאָשטשי“.

אָפּערעטען־טעאַטער אין פילהאַרמאָניע

די געז. קולטור־ליגע גיט ארויס הנחה־בילעטען אויף די גאַסטראָלען פון אָפּערעטען טעאַטער אין פילהאַרמאָניע. ס׳ווערט געשפּילט די בעקאַנטע אָפּע־רעטע „ערליכע גנבים“.

קינאָ סעאַנסען

די געז. ק. ל. גיט ארויס הנחה־בילעטען אין די בעסטע קינאָס, אָרדענט איין יעדען שבת און זונטאָג פריהמאָרגען־סעאַנסען אין די קינאָס קאַסינאָ, איי־ראָפּע, לונאַ און ראַקיעטאַ.

קורס פון דער ענגלישער שפּראַך

די געז. ק. ל. נעמט אָן איינשרייבונגען אויפ׳ן קורס פון דער ענגלישער שפּראַך. פאַר אַוואַנסירטע דער אָפּצאָהל איז אַ קליינער.

אויספלוג

שבת, דעם 2 מערץ 9.45 פריה אַנ׳אויספלוג אין דער פאַבריק פון אָסטראָווסקי (זעצעריי, דרוקעריי, איינבינדעריי און ליטאָגראַפיע).

שטאָטישע קונסט־גאַלעריע

די געז. ק. ל. גיט ארויס הנחה־בילעטען אויף דער בילדער־אויסשטעלונג פון בעריהמטען פּוילי־שען מאָלער סקאָטשילאַס אין דער שטאָטישער גאַ־לעריע.

זש. ט. ק. (וואָלטשאַנסקאַ 35 טעל. 121-53)

די נאָהענטסטע אויספלוגען. שבת, דעם 2 מערץ ה. י. קומט פאָר אַנ׳אויספלוג אין דער שטאָטישער גאַז־אַנשטאַלט. זאַמעלפּונקט 10.30 פריה אין לאָ־קאַל פון דער געזעלשאַפט. זונטאָג ד. 3. ה. ח. קומט פאָר אַנ׳אויספלוג אויף דער אויסשטעלונג פון וול. סקאָטשילאַס אין „איפּס“. זאַמעלפּונקט 11 אַ זיי־גער פריה אין לאָקאַל פון דער געזעלשאַפט.

איםפּרעזעס

פרייטאָג ד. 1 מערץ ה. י. פּונקט 8.30 אָוענד קומט פאָר אין איינענעם לאָקאַל אַ פאָרלעזונג פון דר. ח. בערלאַס א. ד. ט. „די קאַראַאימער. איינגאַנג פריי.

זונטאָג ד. 3 מערץ פּונקט 5 אַ זייגער פאַרנאַכט, קומט פאָר אין זש. ט. ק. לאָקאַל אַ חברישער טיי־אָוענד. איינגאַנג פאַר מיטגלידער און געסט.

דער סעקרעטאַריאַט פון דער געזעלשאַפט נעמט אָן טעגליך, אויסער שבת (פון 10—1 און 5—10 אָוו.) ווייטערדיגע איינשרייבונגען אויפ׳ן אינסטרוק־טאָרען־קורס פאַר טוריסטישע לייטער ווי אויך ראָד און שווים־סעקציעס און גיט ארויס הנחה־בילעטען אין די קינאָס איראָפּאַ, לונאַ, ראַקיעטאַ און איפּס.

די ביבליאָטעק איז טעטיג 2 מאָל וועכענטליך: מאָנטאָג און מיטוואָך פון 8—10 אָוו. דער לייען־זאַל — יעדען טאָג, אויסער שבת און זונטאָג, פון 8—10 אָוענד.

רעטשניצע

פאַר ווענעריש קראַנקע

פון דאָקטוירים־ספּעציאַליסטען

Poradnia Wenerologiczna

זשעלאַנאַ 2—פּיעטריקאָווער 47

טעל. 189-33

טעגליך פון 9 פריה ביז 9 אָוענד

ווענעריש־קראַנקע, מענער־שוואַכע און הויט־קראַנקהייטען.

אַנאַליזען פון בלוט און אורין.

פרויען און קינדער נעמט אָן אַ פרוי־דאָקטאָר

אַ בעראַטונג 3 זל.

רעטשניצע

פון דאָקטוירים - ספּעציאַליסטען

זגערזשער 17

טעל. 116-33

רענטגען־קאַבינעט

וועניראָלאָגישעס אַמבולאַטאָריום

פון 9 פריה ביז 8 אַ זייגער אָוונט.

וויזיט 3 זל.

לעטשניצע

פאַר ווענעריש קראַנקע

פון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען

לאָדז, זאַוואַדזקאַ 1

טעל. 122-73

טעטיג פון 8 פריה ביז 9 אָוונט.

וועניריש־קראַנקע, מענערשוואַכע און הויט־קראַנקהייטען

אַנאַליזען פון בלוט און אורין

די פערהיטונגס־סטאַציע

איז טעטיג אַ גאַנצען מעת לעת

פאַר פרויען אַ ספּעציעלער וואַרטע־זאַל

אַ בעראַטונג 3 זל.

Dr.

S. Kantor

ספּעציאַליסט פאַר הויט און וועניע־רישע קראַנקהייטען (סיפילי און טריפּער), היילט מענער־שוואַכע

פּיעטריקאָווער 90 טעל. 129-45

נעמט אָן פון 8—2 נאָכמ. און פון 4—9 אָוו., זונטאָג און יום־טוב פון 8—2 נאָכמ. פאַר אומבעמיטעלטע — לעטשניצע־פרייזען

מיר פערטיגען אויס

אַבציאַרקען

פיר מאַנופאַקטור, שטרימף לעדער

טריקאָטאַזשען און זיידען בראַנדזשע

געפערצטע עטיקעטען

פיר וועש, שאָקאָלאַד, קראַוואַטען און פּערפומעריע בראַנזשע

גרויסער אויסוואַל פון פערטיגע אַבציאַרקען פיר שטרימף און מאַנופאַקטור

FABRYKA SUKNA BIELSKO

FABRYKA SUKNA EMES BIELSKO

FABRYKA WYR. WEŁNIANY ŁÓDŹ

FABRYKA WYR. SUKIENNYCH EBT TOMASZÓW

FABRYKA GARBARSKA W WARSZAWIE

Czysta Wełna

BIELSKO

WYTWÓRNIA ODBIJANEK I DRUKARNIA **I. M. STRYKOWSKI** PIOTRKOWSKA 35 TEL. 236-25.

POWSZECHNE BIURO OGŁOSZEŃ

WARSZAWA, MARSZAŁKOWSKA 132

TEL. 673-55 i 267-39

OGŁOSZENIA DO WSZYSTKICH PISM.

KAMPANJE REKLAMOWE.

PROJEKTY, RYSUNKI, KOSZTORYSY

Dr.

J. Neuman

כירורג

(וועלכער אָרדינירט אין שפּיטאָל אויף דרעווונאָווסקאַ).

נעמט אָן אין דערהיים פון 6—8 אָוונט

זאַכאָדניאַ 57, טעל. 128-95

Dr. W. ŁAGUNOWSKI

spec. chorób wenerycznych, seksualnych i skórnych

(Gabinet Roentgeno- i światło-leczniczy)

Piotrkowska 70, tel. 181-38

Przyjmuje: od 8[30] do 10[30] rano, od 1-ej do 2[30] pp. i od 6 do 8[30] wiecz.

W niedzielę i święta od 10 r. do 1 pp.

א קראַנקער מאַגען

איז אָפט גורם פערשידענע קראַנקהייטען.

ZIOŁA z GÓR HARCU Dra LAUERA

איז אַ גוט מיטעל צום רעגולירען דעם מאַגען, זיי פּעזײ־טיגען אָבסטרוקציע, זענען אַ מילד־נאַטירליך דורכפיהרונגס־מיטעל. זיי בעזייטיגען די פוילונגס־עלעמענטען וועלכע פערסמ׳ען דעם קערפּער.

ZIOŁA z GÓR HARCU Dra LAUERA

העלפען אויך געבען געברויכט דורך קראַנקע פון לעבער־לײַדען, נירען, גאַלשטיינער און מערידען.

מודעה. ברוך-קראַנקע!

ליידענדע אויף פערשידענע רופּטורען, פערקרימונגען פון רוקען־ביין, פיס און הויקערס!

אַ הילף און אַ רפואה!

ביי ווינקעל, נאָפּעל, בויך און קיסברוכען איך אין געפעהרליכסטען צושטאַנד ביי מענער, פרויען און קינדער. ספּעציעלע הילף ביי פרויען, מוטערבּרוך.

מאָגען און נירען־ברוך!

ברוך־ליידענדע! איהר קענט געזונד ווערן אהן בלוטיגע אָפּעראַציעס און געפאַהר! פערנאַכלעסיגט נישט און דאַטעוועט אייער געזונד כל־זמן ס׳איז נאָך צייט, ווייל דער ברוך ווערט גרויס ווי אַ מענשען־קאָפּ.

די קישקעס ווערען פערדרעהט און מ׳קען בראַנדיג ווערען. דורך מיין מעטאָדע ערפונדענע ספּעציעלע גומי־הייל־באַנדאַזשען, וועלכע האַלטען צו די גרעס־טע פערנאַכלעסיגטע געפעהרליכע ברוכען און בעזייטיגען ראַדיקאַל מיט גאַראַנטיע. מיין ספּעציאַליטעט איז אויך: הייל־אַפּאַ־ראַטען און גאָרסעטען נאָך דעם סיסטעם פון פּראָפעסאָר ד״ר האָפּפאַ, ד״ר העססינג און האָללאַט. געגען אַלערליי פערקריפּלונגען, פערקרימטע פּלייצעס, פיס, הויקערס ווי אויך שמערצענדע פּלאַט־פיס. פאַר צמפּו־טירטע אינוואַלידען אַ מעריקאַנישע קונסט־פיס (סאַלאָן־אַרבּייט).

ביים פּראָפּלאַזען זיך פון מאַגען, קישקעס און גאַבּירט־מוטער, עמפּפעהל איך ספּעציעלע הייל־באַנדאַזשען לויט דעם סיסטעם פון פּראָפ. ד״ר גלענאַרד.

דער אמת׳ער בעריהמטער אין גאַנץ פוילען ספּעציאַליסט

פון אוניווערזיטעטס־פּראָפעסאָרען אַנערקענט

Ortoped NATAN RAPAPORT

מיט 30־יעהריגער פּראַקטיק אין וויען, דייטשלאַנד און לעמבערג, נעמט אָן פון 9 פריה ביז 1 בייטאָג און פון 3 ביז 7 אָוענד

אין לאָדז, פּילסודסקיעגאָ № 23

פּערזענליכעס ערשיינען פון קראַנקע ביי מיר איז אונבעדינגט נויטיג. צאָהלרייכע דאַנקזאַגונגען פון געהיילטע רבנים און צדיקים און פון פיל הויכגעשטעלטע פּערזענליכקייטען.

געדענקט די אַדרעס:

זדראָפּעטישע אַנשטאַלט 23 פּילסודסקיעגאָ 23.

איינציגער אמת׳דיגער הייל־באַנדאַזשען־אינסטיטוט לויט׳ן אויסלענדישען מוסטער.

קלאנג־קינא
CAPITOL
זאוואדזקא 16

היינט און פאלג. טעג!
גרויסער רעוואלאציאנס־פילם אונטער'ן נאמען:
„ווי'קטאר אדער וויקטאריא"
אין די הויפט־ראלען: HERMAN THIMIG i RENATA MÜLLER
אנהויב פון די סעאנסען טעגלין 4.30 נאכמיטאג, שבת און זונטאג 12.30 בייטאג.
אויסער'ן פראגראם: קלאנג־צוגאבע PAT און אויך FOX
נעכסטער פראגראם: „באל אין סאוואי" מיט Gitta Alpar

קלאנג־קינא־טעאטער
CORSO
לעגיאנוב 2/4

היינט און פאלגענדע טעג!
אונפערגלייכליכער דאפעלטער פראגראם:
1) פריהלינגס־פאראדע
די פריילעכסטע קאמעדיע פון דער עסטרייכישער פראד. מיט Franciiszka Gaal
אויסער דעם צום ערשטען מאל אין לאדז!
2) ליבע אהו ווערטער
ריהרענדער פילם פון ליבע און אפפערונג.
היינט און פאלגענדע טעג
אין די הויפט־ראלן: Olive Brook i George Rafh
אנהויב 4 נאכמ. שבת און זונטאג 11 בייטאג. נעכסטער פראגראם: „קלוב פון דזשענטעלמענער" אין די הויפט־ראלן: Madge Evans i Robert Montgomerry „אנטלאפענע".

KINO
DOM LUDOWY
Przejazd 34

היינט און פאלג. טעג!
„די בעליבטע"
אין דער הויפטראלע Norma Schearer
נעכסטער פראגראם: „דער שטורם פארטאגס"

קלאנג־קינא־טעאטער
RAKIETA
שיענקיעוויטשא 40.

היינט און פאלגענדע טעג! 3 שלאגערס
HERMAN THIMIG, LIANA HAID i HANS MOSER
„איך מוז זיין יונג" !
וועלען אונז ענט־ציקען אין דער הומארפולער קאמעדיע א. ג.
דער פילם ווערט גערעדט און געזונגען אויף דייטש.

„KLEOPATRA"
Claudette Colbert
דאס שענסטע פילם־מייסטערווערק, וואס ווערט זעלטען ווען פראדוצירט א. ג.
רעזשי פון געניאלען C. B. de MILLE — פרעכטיגע דראמע פון אונשטערבליכער ליבע, וועלכע האט דערשיטערט די וועלט. אין דער הויפט־ראלע נארמאלע פרייזען פון די פלעצער.
נעכסטער פראגראם: — „די וועלט לאכט" (Wesołyje Rebiata) סאוועטישער פילם.

קלאנג־קינא־טעאטער
PRZEDWIOŚNIE
זשעראמסקיעגא 74/76
(רוג קאפערניקא)
היינט און פאלגענדע טעג

קינא־טעאטער
„SZTUKA"
לאדז, קאפערניקא 16.
טעל. 140-72

היינט און פאלגענדע טעג!
Shyrley Temple
א קליינער, נור גרויסער וואונדער פון עקראן, די 4 יעריגע
טאנצט, זינגט און רייצט אין איהר עפעקטפולען פילם פון דער וועלט
Shyrley — „ס'געהיימניש פון דער קליינער"
— אין די איבריגע ראלען: — James Dunn, Claire Trevor
אנהייב אין געוו. טעג 4 נאכמ. שבת און זונטאג 12 בייטאג.

Warszawskie Towarzystwo Pożyczkowe
NA ZASTAW RUCHOMOŚCI, SPÓŁKA AKCYJNA
Oddział w Łodzi
(L O M B A R D)
zawiadamia, że w dniu 20 marca 1935 roku i dni następnych od godziny 10-ej rano odbywać się będzie LICYTACJA przy ul. Zachodniej Nr. 31 w Łodzi zastawów, nieprolongowanych we właściwym terminie. Numery zastawów podlegających licytacji, ogłoszone będą w „Kurjerze Łódzkim" w dniu 10 marca 1935 roku w numerze 68 i wywieszone w biurze.

Zastawy, niesprzedane na licytacji w pierwszym terminie, sprzedawane będą w drugim terminie, począwszy od dnia 22 marca 1935 roku. 6949

Procenty należy wpłacać przed dniem 10 marca 1935 roku, gdyż po tym terminie zastawcy dopłacą koszty probierni państwowej za cechowanie prób i za ogłoszenia.

Lecznica dla Zwierząt
Mag. Wet. H. WARRIKOFFA
ul. Kopernika 22, tel. 172-07
אפטיילונגען: אינערליכע און כירורגישע פאקען־שטעלען פון הינד נעגען משוגעת שערען הינד און פערד, בעדער פון הינד קאוועז פערד, ניפעוזען קאפיטעס.
עמפפאנגס־שעה'ן אין דער לעטשניצע פון 9—1 און 3—6 נ"מ. שבת פון 9—1 און 3—4½.

Dr. med.
A. Witonski
הארץ און לונגען־קראנקהייטען
ציגעל־גאס 20 טעל. 102-77
עמפאנגס־שעה'ן פון 6—8 אוונט.

Dr. H. Szumache
הויט־ און וועגערישע קראנקהייטען
פיעטריקאווער 56, טעל. 148-62
נעמט אן פון 9 ביז 12; פון 2 ביז 4 און פון 7 ביז 9 אוונט. זונטאג הנאון אנדערע חגאות פון 11 ביז 2
לעטשניצע־פרייזען!

מעטאל־בעטען
מאטראצען אלע ארט
קינדער־וועגעלעך
אין א רייכען אויסוואהל
וויזשימאטשעס, אייז־קאסטענס, פעלד־בעטען פאטענט „Perfekt" א. ד. ג. קויפט אם אמביליגסטען אין דער עלטסטער און רעעלסטער פירמע
J. B. WOŁKOWYSKI
עקזיסטירט פון יאהר 1896
פאבריקס־לאגער:
לאדז, נארוטאוויטשא 11
טעל. 137-70
געדענקט דעם אדרעס!
ספעצ. רעפעראטור־ווערקשטאט און לאקירער

ערשטקלאסיגע שי' ער־, קינדער־ און מעדכען־גארדעראבען
W. HOCHMAN
Wólczańska 4 אין הויף, פארטער
בעשטעלונגען ווערען אנגענומען פון אייגענע און אנפערטראויטע סחורה.
רעדוצירטע פרייזען. סאלידע בעהאנדלונג.

ביי דער לאדזשער אפטיילונג פון דער
פויליש־פאלעסטינער האנדעלס־קאמער
פיעטריקאווער 113 איז ערעפענט א לייען־זאל
פון אלע פאלעסטינער צייטונגען אין ענגליש און העברעאיש, ווי אויך אידיש און אויסלענדישע צייטונגען. טעטיג פון 10 פריה ביז 10 אוונט.
419

צוליב'ן קריזיס!
ביליג און גוט! ● רעעל און פינקטליך!
די בעוואוסטע יודישע כעמישע
וועשעריי און פארבעריי
● „עריקא" ●
מליבארסקא 2, (ביים רוג בזשעזשינער)
וואשט כעמיש, פארבט און פוצט אהן שעדליכע מיטלען צו קאנקורענץ־פרייזען ☛
אלערליי דאמען־ און מענער־גארדעראבען, אנצוגען, קליידער, מאנטלען, פוטער, ציהט גארדינען אויף רעהמען, פאסאנירט קאפעלושען ווי אויך שטייפע און ווייכע וועש.
ביליגער ווי איבעראל: פון 4 זל. אנ'אנצוג, פון 1,50 זל. א קלייד, פון 75 גר. א סוועטער, פון 1.75 פאסאנירען א קאפעלוש, 50 גר. אנ'אויבער העמד, 15 גר. א קראגען.

שנעל־דרוקעריי
בראמבערג
צעגעלניאנא 8. טעל. 255-09
פיהרט אויס:
בריף־בויגען, קאנווערטען, רעכנונגען, קוויטאנציעס, פערלאבונגס־ און חתונה־קארטען, וויזיט־קארטען, טריקא־און קאנפעקציע־עטיקעטען, שטרימף־באנדראלן
רעעל ❖❖❖ מאדערן
און שנעל ❖❖❖ און ביליג

בורוך־קראנקע!!!
ערשטע און איינציגע ארטאפעדישע הייל־אנשטאלט אין לאדז, פון דעם אין גאנץ פוילן בעריהמטען ספעציאליסט ארטאפעד דיר. י. ראפאפארט.
וועלכער עקזיסטירט 30 יאהר און איז געווארען אנערקענט פון פיל בעוואוסטע פראפעסארען.

J. Rapaport

בורוך־ליידענדע! ספעציעלע ארטאפעדישע גארטעל־בעגנדאזשען פון מיין ארטאפעד. הייל־אנשטאלט בעזייטיגען אהן שום אפעראציע, ראדיקאל שנעל און זיכער מיט דעם גרעסטען ערפאלג, די שווערסטע, גענעהרליכסטע און פערעלטערטסטע ליידענדע ברוכען ביי מענער, פרויען און קינדער. — ספעציעלע ארטאפעד. הייל־באנדאזשען פאר צו ריקנעקומענע ברוכען נאך אפעראציעס, ווי אויך ספעציעלע אונטערליבע צונעפאסטע ארטאפעד. בויך־באנדאזשען געגען ארפאלאזען זיך פון מאגען און קישקעס.

פאר קאליקעס, הויקערס און אלערארט פעהלער פון גוף!
אין מיין ארטאפעד. הייל־אנשטאלט ווערען אויסגעפערטיגט די זיילבארסטע און פון פיל פראפעסארען אנערקענטע מעטאדע ספעצ. ארטאפעד. הייל־גארסעטען פאר פערקריומונג פון רוקען־ביין (Skrzywienie Kręgosłupa), ביין־שווינדזוכט, דייטשוננען, פערקריטע פיס ביי קינדער און ערוואקסענע קונסטליכע הענד (פראטעזען) און פיס, ווי אויך די פראקטישסטע ארטאפעדישע אפאראטען פאר שמערצליכע פלאטפיס לויט גיפס־מאדעל.
אלע קראנקע אין מיין ארטאפעד. הייל־אנשטאלט, ווערען נאר פון מיר פערזענליך בעהאנדעלט.
30 יעהריגע פראקטיק. פולע גאראנטיע!
ערמעסיגטע פרייזען! עמפפאנגס טעגליך פון 9 פריה ביז 7 אוו. עס ווערען אויך אנגענומען מיטגלידער פון אובעזפ. ספאל. (קאסע־באריך).
ערשטע און איינציגע ארטאפעדישע הייל־אנשטאלט אין לאדז
Spec. Dyr. J. RAPAPORT, Ortoped.
פון לעמבערג
Łódź, Wólczańska 10, front, parter, tel. 221-77.

דאנקזאגונג.
איך מאך עפענטליך בעקאנט, אז איך בין געקומען צו פאהרען פון בערעסלוי (ריישלאנד) קיין לאדז מיט א שווערען ברוך פון ביידע זייטען און ערשט דא האט מען מיר פארגעלעגט אנ'ארטאפעדישען באנדאזש דורכ'ן בעקאנטען ספעציאליסט־ארטאפעד ה' דיר. י. ראפאפארט אין לאדז, וואלטשאנסקא 10. ער האט מיר בעזייטיגט די רופטור גאנץ ראדיקאל אהן אפעראציע, פאר וואס איך דריק אויס מיין הארציגסטען דאנק און בין גרייט שטענדיג יעדען איינציגען ליידענדען אויף א ברוך־קראנקהייט צו ערטיילען אינפארמאציעס.
ש. שטיללער, נארוטאוויטשא 18.
לאדז, דעם 25/1 1935.

HURTOWNIA WYROBÓW GUMOWYCH
CH. TENENBLUM, Narutowicza 16
Telefon 140-59
POLECA: ARTYKUŁY CHIRURGICZNE, TECHNICZNE, SPORTOWE i t. p.

JENERALNA REPREZENTACJA
BERSON-SEMPERIT
UWAGA: Stale na składzie OPONY i DĘTKI rowerowe marki „SEMPERIT" po cenach ściśle fabrycznych! — HURT! — WSZYSTKO z GUMY! — DETAL!

ADRIA — היינט און פאלגענדע טעג!
דער לעצטער פילם מיט די אָריגינעלע שוין לאנג נישט געזעהענע ליבלינגער פון פובליקום א. נ.
Pat i Patachon אלס דזשענטלמען
העכליכע קאָמעדיע געריכט און געזונגען אויף דייטש.
פאספארטוס און הנחה-בילעטן אויסער אמטליכע נישט גילטיג.
אנהייב 5 נאָכמיטאָג.

METRO — צום ערשטען מאל אין לאדז!
אלס דזשענטלמען-באנדיטן
(WIENER LUMPEN KAWALIERE)
אויסערן פראָגראַם: ציגאַבען פון P.A.T. און אראמאנט
אנהייב 4 נאָכמיטאָג.

די לעצטע טעג! פערקלענערטע פרייזען! אויף דעם בעסטען פילם מיט
Franciszka Gaal
„PIOTRUŚ" אין קינא **„PALACE"**
טעגליך פון 4—6 פון 54 גר. אויף די אָווענד-סעאנסען פון 80 גר.
שבת און זונטאג פון 12—4 פריהמאָרגען-סעאנסען פון 54 גראשען. אויף די אָווענד-סעאנסען פון 80 גראשען.

קינא-רעוויע **AMOR**
89 פאמארסקא 89, טעל. 248-05
דאס בילינסטע טעאטער אין לאדז

פון דאָנערשטאָג, דעם 28-טען פעברואַר ביז זונטאָג, דעם 3-טען מערץ איינשליסליך, פערבאנד פון די ארטיסטען פון די לאדזער און ווארשאווער בינעס אונטער דער לייטונג פון Janusz SZYNDLER
פרעזענטירט דעם פראָגראַם Nr. 33 א. נ.
„ס'געהט דער פריהלינג"
פריהלינגס-סאלאטקע אין 14 טיילן. הומאָר! געזאנג און טענץ! אין די הויפט-ראָלען: Rita Konarzewska, Nina Niewska, Wandzia Wolińska —::— Aleksander Olechowski, K. Śmiałowski i Janusz Szyndler
אויפן עקראן: וואונדער שעהנער עגזאָטישער פילם א. נ. „BIAŁA ODALISKA" אין די הויפט-ראָלע דער שפּאנישער אָפּערן-זינגער Jose Mojica
Dyr. Znamirowski, Kier. Art. Janusz Szyndler
אנהייב 6 נאָכמ. שבת זונטאָג און יום-טוב 2 בייטאָג. לעצטער סעאנס 9.30 אָווענד. קריזיס-פרייזען: פון 54 גר. ביז 1.09 זל.
דעם 7-טען מערץ נייער אנסאמבל מיט Mieczkowski אין דער טיטעל-ראָלע.

קליינע אנאנסען

פרייז פון אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

פרייז פון אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

ראקאלען

וואוינונגען געטיילט איבערגעארבייט, פון גרויסע אויף קלענערע ווי 1, 2, 3, 4, 5 שטיבען און קיכען מיט אלע בעקוועמליכקייטען צענטרום שטאָט אָהן אָפּטרעט-געלד, ווי אויך מעבלירטע צימערן מיט בעזונדערן איינגאנג אויף מאָנאטליכען דירה-געלד, געוועלבער, געשעפטען און פאבריקס-לאָקאלען, פערדינגט און דינגט יעדער נאָר דורך דער איינציגער יודישע פערמיטלונגס-ביוראָ „פאָלאָנרוך" וואָס איז בעקאנט מיט איהר פינקטליכע בעהאנדלונג

Biuro „Polońruch" Piotrkowska 81
w podw. tel. 132-01
טעטיג פון 9 פריה ביז 7 אָוונד.

צו פערמיטען 2 גרויסע זוניגע שטובען, ביליג דירה-געלד, וואָלטשאנסקא 144 צו ערפאהרען ביים וועכטער. 6506

איבערצוגעבען א וואוינונג 2 גרויסע שטובען מיט א קוך מיט בעקוועמליכקייט, ביליג דירה-געלד, געוואוכשען פאר געשעפט אָדער ארבייט, פעטריקאָווער 20, 2-טער הויף לינקס 1-טען שטאָק. 6501

צוליב אָפּרייזע איז אָפּצוגעבען אנ'איינגעפיהרטע רעסטאָראציע אין צענטרום שטאָט צו ערפאהרען ביים ציַיטונגס-פערקויפער רוג ווסכאָדניא און פאָלודניאָווא ביי וויטאָנסקא.

צו פערמיטען א געוועלב אויף נאָוואָמיעסקא 24 אין הויף נעבען דער האלע. צו ערפאהרען ביי דעם דאָזאָרצע. 6497

א שטוב אָפּצוגעבען פאר א סובלאָקאטאָר אָדער צו שלאָפען פאר 2 פריוויינס, ס'קען אויך זיין פאר א ארבייטער-ווערקשטעל אָדער פאר שניידערינס צום נייען. צו ערפאהרען ביי לייזעראָוויטש, אגראָדאָוואַ 1.

עס ווערען געזוכט איינער אָדער צוויי אָנשטענדיגע יונגעלייט צום שלאָפען ביי איין גרויסער וואוינונג, עווענטועל אין בעזונדער צימער, פעטריקאָווער 47 פראָנט, וו. 9. 6467

א מעבלירט צימער צו פערמיטען מיט אלע בעקוועמליכקייטען, בעזונדערן איינגאנג. צו ערפאהרען זאכאָדניא 31 וו. 15 לינקע אָפיצינע. 6472

א פראָנטאָווע צימער מיט 2 פענסטער, מיט א בעזונדערן איינגאנג, פארטער, אוועקצוגעבען. זשעראָמסקיעגאָ 15 וו. 1. 6484

2 פריוויינס אָדער 2 יונגעלייט קאָנען בעקומען לאָזשי אין א בעזונדער צימער אָדער דאָס צימער איבערצוגעבען, צעגעלניאנא 24 וו. 11. 6482

צו פערדינגען א גרויסע שטוב מיט א געוועלב און א מאָדערנע שויפענסטער ביליג דירה-געלד אָהן אָפּטרעט-געלט, בזשעזשינער 11 ביים ווירט. 6481

1 צימער מיט אלע בעקוועמליכקייטען מיט א בעזונדערן איינגאנג צו פערדינגען פאר א פאָר-פאָלק אָדער 2 יונגעלייט שרודמיעסקא 52, רעכטע אָפיצינע וו. 18.

אָפּצוגעבען אנ'אָרט צו שלאָפען פאר א יונגענמאן אין א בעזונדער צימער. ווענדען זיך 11 קים מאָפּאָר 12 וו. 6. 6559

פרייע פאסטענס

א פעהיג יונגעל, בעקאנט אין דער קאָלאָניאל-בראנזשע פון ארענטליכע עלטערן קען זיך מעלדען ביי אָרנער, לעגיאָנוב 33. 6454

א גוטער נייער זאָל אויך קענען פון טיש, ווערט געזוכט פון באלד ביים שטעפער גלובנא 65. 6455

עס ווערען געזוכט טיכטיגע אינקאסענטען, עווענטועל אינקאסענטקעס. צו ערפאהרען יעדען טאָג פון א זייגער 6—8 אָוועגד ביים אינטערנאט פאר קינדער, פאָמאָרסקא 41. 6488

גוטע שטיקערינס קענען זיך מעלדען פון זאָפּאָרט ביי זילבערבערג, סאָלנא 9. 6471

א גוט-קוואליפיצירטע גארדינען-נייערין קאָן זיך גלייך ווענדען זאוואדזקא 17, פראָנט 1-טען שטאָק.

ס'ווערט געזוכט א אגענט אנצונעמען בעשטעלונגען אויף געפרעגטע עטיקעטען. צו מעלדען זיך ביי ווידאָווסקי, פל. וואָלנאָשטשי 10. 6490

א האנד-נייער צו קינדער-גארדעראָב ווערט געזוכט ביי ה. ראָזענצווייג, שרודמיעסקא 25. 6496

א קוואליפיצירטע פערקופערין פון דער שיך-בראנזשע קען זיך מעלדען זאָפּאָרט גלובנא 6, אין שיך-געשעפט, ביי ש. מארקאָוויטש.

עס ווערען געברויכט 4 מיידלעך אין דער צוקאָריע-פאבריק, בזשעזשינער 11 צו ערפאהרען אויפ'ן אָרט.

נויטיג א קוואליפיצירטער נייהער צו א קאָמאָשען-שטעפער פון זאָפּאָרט. צו ערפאהרען ביי גראָביע, פילסודסקיעגאָ 61.

Sprzedawczyni branży towarów jedwabno-wełnianej poszukiwana. Oferty składać do adm. pod lit. „D" 6470

פערשידענעס

א מאנגעל אויפ'ן אָרט צו פערקויפען, פאָמאָרסקא 3.

א בודקע אויף קויהלען פון זאָפּאָרט אוועקצוגעבען צוליב אָפּרייזע, גדאנסקא 21. 6454

כ'נעם אָן רענדער צו מאכען אויף 12-ער און 13-ער מאשינען, קאַמיעננא 14, פראָנט 1-טער שטאָק וו. 12. 6476

צו פערקויפען טריקאָטאזש - שפול - מאשינען, טרייב-מאשינען, קרייז-וויקעל-מאשינען, שטערן-מאשינען, ברעטעל-מאשינען, פלאך-שטריק מאשינען רונד זאנארד פירמע ראשער, ראשעל-מאשינען. צו ערפארן גליקליך לובלינסקי, זאווארזקא 5 פון 4—6

א שרכן ווערט געזוכט, שרודמיעסקא 76, פארטער וויזעפּאָוויטש. 6469

א גוט-געהענדע שניידער-נייה-מאשין און פערשידענע מעבעל-געגענשטענדע צוליב אָפּרייזע צו פערקויפען זאָפּאָרט ביליג. צו ערפאהרען ה. פּראגעל, סאָלנא 7, 1-טער שטאָק. 6491

אכטונג 1 זל.! א רוטינירטע לעהרערין ערטיילט לעקציעס פון דער פוילישער שפראך פאר דערוואקסענע מיט א ספּעציעלער פערקירצטער מעטאָדע. שנעלע פאָרטשריט גאראנטירט. לעקציעס גרופּעס און איינצעלוויז. צו ערפאהרען פעטריקאָווער 17, לינקע אָפיצינע 1-ער איינגאנג, 2-טער שטאָק וו. 17.

זעהר וויכטיג! בוכהאלטעריע, פיהרען האנדעלס-ביכער פּראקטיש לויט די שטייער-געזעצען לערנט אויס גרינדליך אין פערלויף פון 6 וואכען, מאשין-שרייבען קורס 10 זל., מיר נעמען נאָך או צו פיהרען האנדעלס-ביכער שטונדענוויזע נאָך פון איניגע פירמעס. אינפאָרמאציעס אין ביוראָ צעגעלניאנא 25. 6494

די קאשע-מיהל זגערזשער 30 איז צו פערקויפען מיט צוגענגליכען פרייז. 6467

איך זוך א שותף צו אנ'איינגעפיהרט שיך-געשעפט, וועלכער זאָל האָבען 2000 זל. צו ערפאהרען זשנאָווסקא 109 ביי פילאָזאָף.

צו פערקויפען א שפּול-מאשין אויף 18 שפּינדעל ביי מיראָוויץ, זאכאָדניא 12. 6468

איך זוך א שותף צו א גוט איינגעפיהרט געשעפט אין דער בוי-בראנזשע מיט 4—5 טויזענט זל. אָפּערטען אונטער „בוי-בראנזשע". 6489

שייטלען צו בעקומען מיט פאריזער שריגען ביי פרוי ראָזענבערג, קאַמיענא 5 2-טער הויף, 2-טער שטאָק וו. 36.

כמעט גאנץ לאָדז און אומגעבונג איז ערשטוינט פון אונזערע לייסטונגען אין קונסטשטאָפען. ווי שוין בעקאנט איז, שטאָפען מיר אַלערליי לעבער און געוואַלד-ריסען אין העדן און דאמען-קליידונג א.ז.וו. די ארבייט ווערט אויסגעפיהרט פון די בעסטע פאַכמענער אויס דייטשלאנד, צו זעהר ביליגע פרייזען. קומט און איבערציינט אייך! נאַר-לודקא 12, אין נייעם הויז.

די געשמאַקהאַפטסטע פּאַנטשקעס און די בעסטע טאָרטען קענט איהר בעקומען אין דער צוקער-ניע שרודמיעסקא 11, קושמיראַק, טעל. 211-54.

איך זוך א שותף צו אנ'איינגעפיהרט שיך-געשעפט אין א גוטען צענטרום. קאפּיטאל פון 3000 ביז 5000 זל. אָדער א גענצליכען איבערנעמער. צו ערפאהרען סאָלנא 12 וו. 12-13 פון 2 ביז 9 אָוו.

איך קויף גענוצט מעבעל און צאָהל גוטע פרייזען. ביי מיר איז אויך צו בעקומען שלאָף-צימער, עס-צימער און פערשידענע מעבעל-שטיקער אויף ענצעל, אויך טאַפּעציר-ארבייט, שענקעוויטשא 52 אין מעבעל-מאגאזין. 6141

א 24-ער ראשעל „קנאָבלאָך" צו פערקויפען, נארוטאָוויטשא 24 וו. 7 אינדערפריה פון 9 ביז 10 ביי מיטאָג פון 2—3. 6509

געלעגענהייטליך צו פערקויפען שלאָף-צימער און עס-צימער, קוכען-איינריכטונג מיט זשיראנדאָלען א. א. וו. אלעס מאָדערן און פריש. צו זעהן פון 10 ביז 12 פריה ווילינגער, קילינסקיעגאָ 61.

אנטשולדיגונג. דערמיט בעט איך ענטשולדיגונג ביי דער פערוואלטונג פון דאמען-שניידער כאלופניקעס פעראיין (פאָמאָרסקא 53) פאר מיין ארבייטען בעת'ן איצטיגען שטרייק. איך פערזיכער, אז אזעלכעס וועט מעהר נישט פאָרקומען. ווינטער, נאָוואָמיעסקא 6. 6519

געלעגענהייטליך צו פערקויפען אין גוטען צושטאנד אנ'אזשור-מאשין פריוואווירדיג. צו ערפאהרען שרודמיעסקא 24 וו. 29 לינקע אָפיצינע צווייטער שטאָק. 6518

Dyplomowana nauczycielka udziela lekcyj w zakresie 8-miu klas. Dorosłych uczy specjalną metodą, zapewniającą szybkie postępy. Opłata bardzo niska. Aleja 1 Maja 23, m. 15. 6469

איך בעזיץ אנ'אויספאָרערונג און איך וויל מיטנעמען אנ'אנשטענדיגען יונגענמאן נאָך ארץ ישראל געגען בעלוינונג. צו דערוויסען זיך פון 5—10 אָוו.
11 Listopada 3, m. 55. 8099

Pierwszorzędny zakład fryzjerski tanio do oddania z powodu wyjazdu. Wiadomość Żeromskiego 34. 6489

אגענטען און אזעלכע, וועלכע זענען סיינמאל קיין אגענטען נישט געווען, האָבען די געלעגענהייט אנצונעמען פערטרעטונגען פאר דער גרעסטער אין פוילען אינסטיטוציע אין דער לאָסען-אָפּטיילונג, אויף קאָנקורענצלאָזע בעדינגונגען, אָנמעלדונגען אונטער
„Egzysteneja", Biuro Ogłoszeń Stattera, Kraków 885

Żydowska 23 u mechanika Wielgórskiego najkorzystniej można zreperować wszelkie maszyny, zamienić, sprzedać, kupić aparaty i części na składzie. 6476

Ważne dla wyjeżdżających do Palestyny zawodu elektrotechnika, kreślarza lub technika budowlanego udziela wykwalifikowany inżynier. tel. 201-36. 6491

Zaginiony został weksel na Zł. 188,90 pł. 15 Marca 1935 r. z wyst. Dawida Baumfelda w Ostrowcu, na zlecenie Z. Birncwajga. Weksel zostaje unieważniony. Zwrócić takowy do Z. Birncwajga, Ogrodowa 3, sklep 158, 6512

Lekcje angielskiego przyspieszoną metodą dla wyjeżdżających do Palestyny tylko u Harry Gruen'a, Piotrkowska 31, 2 p. front. 498

Tańców najnowszych, salonowych i wirowych, wyucza bez względu na zdolności Ignacy Wilczek, Piotrkowska 120, tel. 222-71. Ceny przystępne.

צאָהנטעכנישע מאשינקע „Hapea" ווי אויך א בוירמאשין אין גענוצטען צושטאנד צו קויפען געזוכט. אָפערטען אין אדמ. אונטער „A. B." 6477

אנאנסען-פרייז פאר א מילימעטער-שורה: טעקסט-18 גר. פרייטאָג און ערב-יו"ט-24 גר. אין דער זייט-שפּאלטען ... טעקסט-40 ... טעקסט-12 ... 18- ... מינימום דער שטאָט 50 פראָצ. טייערער. אויסלאנד 100 פראָצ. טייערער. מעלדונגען — 10 גר. א וואָרט.

געקרויזטע-20 גר. א מ/מ (אין דער זייט-שפּאלטען) קליינע אנאנסען ביז 15 ווערטער 1 זל. יעדעס ווייטערדיגע וואָרט — 10 גר.

אבאָנאמענטס-פרייז: אין לאדז — 4 זלאָטעס א חודש. מיט צושטעלונג א חודש. אויף דער פּראָווינץ — 5 זל. א חודש; אין אויסלאנד 7 זל. אמעריקא — 1 דאָל.

Za wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg
Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman
Czcionkami i druk. redac. „Najer Folksblat", Piotrkowska 24.